

Külföldi Jatekszin Kiadja a magyar todos tarsasag.
(Ausländische Schaubühne.). 10. Vegrendelet. Drama 5 felv.
(Das Vermächtniß.)

Trattner

Pesten; Budapest 1835

Signatur: 55627-A.10

Barcode: +Z174549403

Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ174549403>

Umfang: Bild 1 - 176

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

ON.HOF. BIBLIOTHEK

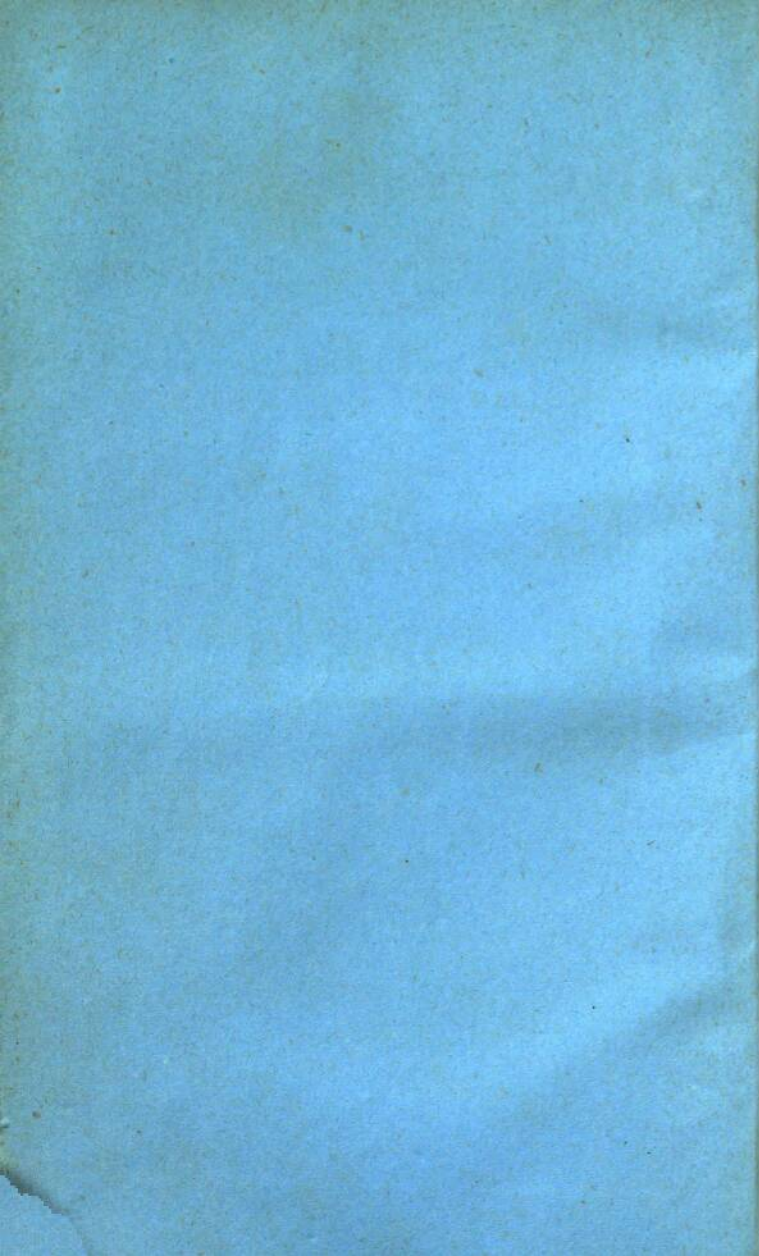

55.627-A

Alt-

55627-A.

KÜLFÖLDI JÁTÉKSZÍN.

KIADJA

A' MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG.

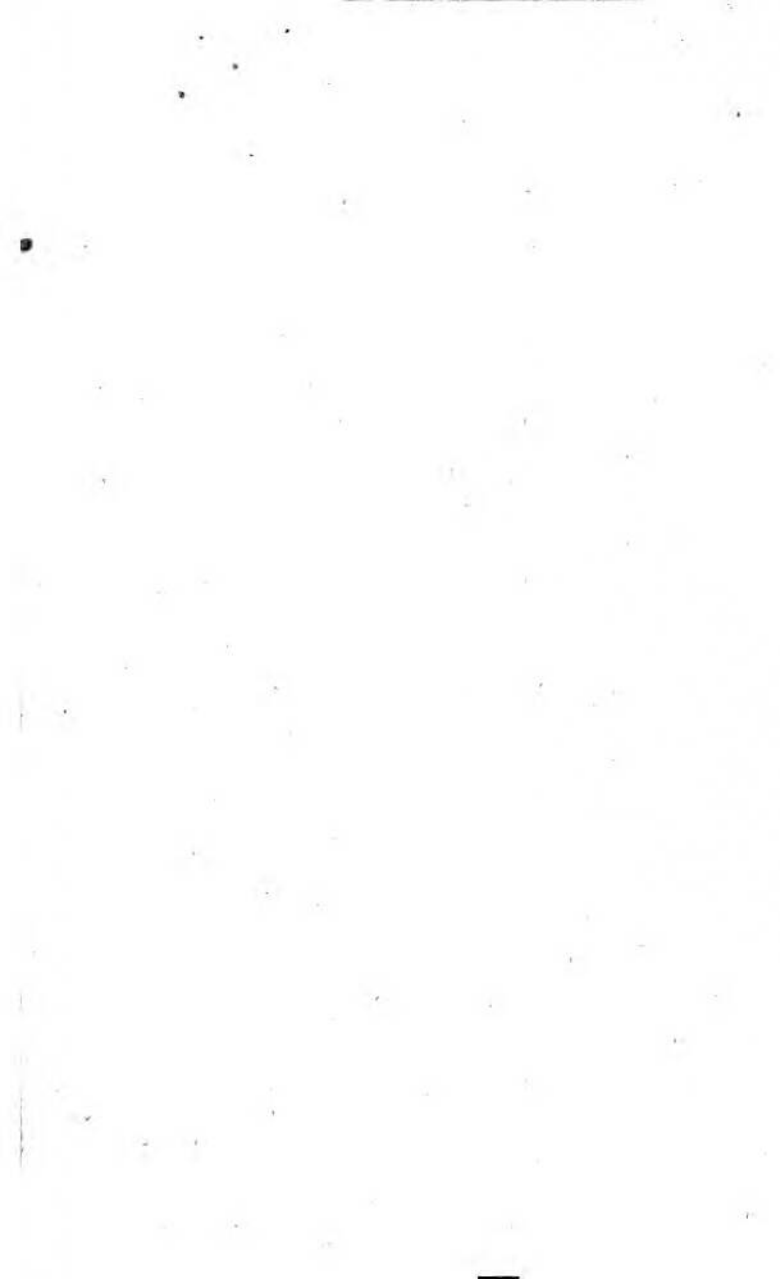
TIZEDIK KÖTET.

A' VÉGRENDELET.

BUDÁN.

A' MAGYAR KIR. EGYETEM' BETŰIVEL.

1835.

A' VÉGRENDELET.

DRAMA ÖT FELVONÁSBAN.

IFFLANDTÓL.

FORDITOTTA

KÜLKEY HENRIK,

KIR. TABLAI ÜGYVÉD, TÖBB NS VÁRMEGYÉK'
TÁBLABIRÁJA.

BUDÁN.

A' MAGYAR KIR. EGYETEM' BETŰIVEL.

1835.

SZEMÉLYEK:

A' járás' főbirája.

SOMFY udvari tanácsos' özvegye.

FERENCZ }
LUIZA } gyermekei.

Falu' birája.

JÁMBORFY ISTVÁN,

DÖRGŐ.

SÁRA, ennek leánya.

GERGELY.

JAKAB.

MIRÁLY.

RÓZSA MARCIT.

MÁRTON, a' főbíró' legénye.

} falubéliek.

ELSŐ FELVONÁS.

Tiszta paraszt szoba, Jámborfynál.

ELSŐ JELENÉS.

MIHÁLY. Éppen kisöprött 's most az asztalt, meg székeket rakja helyükre. A' BIRÓ belép.

BIRÓ. Jó napot, Mihály!

MIHÁLY. Fogadj' isten, bíró uram.

BIRÓ. Itthon urad?

MIHÁLY. Tudja kelmed, hogy nem akar uram lenni.

BIRÓ. No hát nem urad. Jámborfy itthon van?

MIHÁLY. Nincs itthon.

BIRÓ. Sajnálom. — Hm, hm! Biz' úgy! Iedl. csak úgy áll a' világ.

MIHÁLY. Baj van, bíró uram?

BIRÓ. Sok baj, mindenféle baj!

MIHÁLY. Valami lelte talán bíró uramat?

BIRÓ. Hm, hm, Mihály, igenis, valami lelt.

MIHÁLY. És most nálunk tanácsot keres?

BIRÓ. Nálatok? miket fecsegsz itt jó fiú. Ha én Jámbofynál keresnék is tanácsot, még azért nem keresném nálad.

MIHÁLY. Abban igaza lehet, biró uramnak.

BIRÓ. Értekezzünk itt egy kicsinyt, Mihály, jer ide hozzám, öcsém; ide mellém.

MIHÁLY. hozzá megy.

BIRÓ. Legelőbb is felelj nekem erre a' kérdésre: Te becsületes ember vagy, ugy-e?

MIHÁLY. Kétség kívül.

BIRÓ. Egyszersmind hív jobbágy, 's az uraságnak hív embere?

MIHÁLY. Hogy' is volnék különben becsületes ember?

BIRÓ. Punktum.—Ez eddig jól van.

MIHÁLY. De, hát mi nincs jól?

BIRÓ. Épen ez a' kérdés, Mihály; ezt akarja a' felsőség tudni. Igazat fogsz-e szólni?

MIHÁLY. Mi dologban, uram?

BIRÓ. A' mi dologban kérdeni foglak.

MIHÁLY. Emberségemre, uram.

BIRÓ. Van-e Jámbofyn Istvánnak, uradnak, de a' ki nem akar urad lenni, 's a' kié ez a' ház, pénze, Mihály?

MIHÁLY. Pénze, uram?

BIRÓ. Igen is pénze, akarom mondani; sok pénze, valami vagyona, mint kincses ládája, vagy efféle?

MIHÁLY. Tudtomra nincsen.

BIRÓ. Hová való ez a' Jámborfy?

MIHÁLY. Ha kegyelmed nem tudja, hát én hogy' tudjam?

BIRÓ. Én már több ízben szólottam vele, de valahányszor illyesmit kérdeztem, mindig máásra fordította a' beszédet. Annyit látni, hogy ő nem paraszt, hanem valami úri házból való.

MIHÁLY. Azt én magam is úgy hiszem.

BIRÓ. Nem kap leveleket?

MIHÁLY. Azt nem, uram.

BIRÓ. Pedig maga sem ír. Néha el-el-megy innen egy-egy napra, — de senki sem tudja, hová.

MIHÁLY. Nem, uram, azt nem tudja senki.

BIRÓ. Hanem ő magában még is jó ember.

MIHÁLY. Emberségemre, uram.

BIRÓ. Munkás ember, a' ki ugyancsak izzadva keresi kenyerét.

MIHÁLY. Valósággal.

BIRÓ. És velünk falubéliekkel itt Nyügödön, szó és cselekedet szerint már sok jót

is tett. Egy szóval, Mihály, én azt mondom, Jámborfy becsületes egy ember.

MIHÁLY. Hát van valaki, ki mondja, hogy nem az ?

BIRÓ. Hm !

MIHÁLY. Én azt nyakon ütöm.

BIRÓ. Ne légy goromba, Mihály.

MIHÁLY. Engedelmével kegyelmednek.

BIRÓ. Én tehát azt mondom: Jámborfy becsületes ember, de még is egy kicsinyt különös egy ember. No most látod, Mihály, a' felsőség is néha különös ám egy kicsinyt —

MIHÁLY. Oh, nagyon is különös.

BIRÓ. Imé tehát a' mi tekintetes főszolgabíró urunk tegnap estve a' faluba megérkezett.

MIHÁLY. Mi a' tatár, hisz' ezt az utóbbi két esztendőben sem láttuk egyszer.

BIRÓ. Itt van, Mihály. 'S ez most azért van itt, hogy megtudjon mindeneket!

MIHÁLY. Hadd járjon utána, biró uram; hadd járjon utána.

BIRÓ. Okosan, Mihály, hadd járjon utána. De mikép jár a' felsőség valami dolog után ? Legelőbb is a' maga híveit küldi,

hog्य azok a' dolog' nyomára akadjanak ,
— 's úgy azután —

MIHÁLY. Most hát bíró uram is egy ilyen
nyomozó kopó , ugy-e ?

BIRÓ. Csitt, Mihály, — a' hív én vagyok,
de kopó nem vagyok. Te megint görömba
vagy, Mihály.

MIHÁLY. Megkövetem kegyelmedet.

BIRÓ. Kövesd - meg magadat, fiú ; erre
én nem adtam engedelmet. Én, ember va-
gyok, még pedig keresztény, a' kit nem illik
oktalan állathoz hasonlítani. Én tehát most,
Mihály, veled együtt, mint szinte hív job-
bágygyal, nyomozódni járok.

MIHÁLY. De ha nem találunk semmit !

BIRÓ. Még eddig, Mihály — érted-e
jól, nem találtunk semmit. De hogyha ta-
láltunk volna valamit, vagy ha ezután ta-
lálunk majd valamit: akkor aztán eljön a'
felsőség, vagy is, tudniillik, annak ábrázo-
lója, és képviselője, — és az —

MIHÁLY. Értem a' dolgot, bíró uram. A'
felsőség vadászni akar, úgy a' zsebbe va-
dászni, 's Jámborfy a' vad, kit szemre vet-
tek. Ezt a' vadat most bíró uramnak kell
felhajhászni, — nekem segíteni, — a' szol-

gabíró czélba veszi a' vadat, kisüti rá a' puskát —

BIRÓ. Vallatja —

MIHÁLY. Megfogja —

BIRÓ. A' mint jön —

MIHÁLY. És megeszi.

BIRÓ. Törvény és igazság szerint t. i., mert neki is csak a' törvény' útján szabad járni. Erről aztán feleljen ő, Mihály, — ez az ő dolga. Hanem a' nyomozás —

MIHÁLY. Legyen egészen kegyelmedé, bíró uram. Egy emberséges embert híven szolgálni, ez az én dolgom. Én Jámbofyról semmi rosszat sem tudok, 's a' mit én nem tudok, az nekem nem gondom.

BIRÓ. *Feláll.* Én tehát megyek és hírül adom, hogy mind eddig még semmit sem fedeztem fel. Ha valami nyomra akadtunk volna, Mihály, akkor is könnyű lett volna a' kártól óvakodni. Én nem bánom, ha te azt mind elmondod is Jámbofrynak, a' mit itt beszéltem.

MIHÁLY. Azt meg is teszem.

BIRÓ. Én pedig majd megint elfordúlok —

MIHÁLY. Jámbofry nem szalad el.

BIRÓ. Megint kérdezősködöm, —

MIHÁLY. 'S megint nem hall semmit.

BIRÓ. 'S tudósításomat megteszem, mint a' becsületes és érdemes bírói székhez illendő. A' mi emberségest és tisztességest mondtál, Mihály, az a' felsőség' elejébe fog jőni, a' mit pedig illetlenül és gorombául ejtettél, az köztünk marad. Isten jó nap, Mihály.

MIHÁLY. Fogadj' isten, bíró uram. *Megáll, csipőjére teszi kezét és gondolkodik.* Az csak még sem mehet fejembe, mit akarnak véle. Ő adót fizet, — a' templomba eljár, — verekedni nem szokott, — és puskával senki sem látta; mit akarhat vele a' főbíró? —

M Á S O D I K J E L E N É S.

J Á M B O R F Y. S Á R A. M I H Á L Y. G E R G E L Y.

SÁRA. Én a' vizbe ugrom.

GERGELY. Én megszököm.

JÁMBORFY. Mihály, mi egy kicsinyt magunk akarunk lenni. Eredj és légy az ajtóban; ha valaki jön, mondd meg.

MIHÁLY. Értem, uram. *el.*

GERGELY. Tudja kegyelmed, hogy már régóta szeretjük egymást.

SÁRA. Két esztendeje múlt a' szüretkor.

GERGELY. Most az apja Jakabhoz akarja adni!

SÁRA. Mert gazdagabb mint Gergely, különben nem volna kifogása ellene.

GERGELY. Adjon jó tanácsot szomszéd. Ha Sárát meg nem kapom, nem t'om, mit csinálok. —

SÁRA. Én élni sem akarok Gergely nélkül.

GERGELY. Én katonának megyek.

JÁMBORFY. Mit tudtok ti árva! a' háborúról vagy a' szívbánatról!

SÁRA. Engem nem látnak többé otthon!

GERGELY. Én elmegyek egyenest a' Francziára! — Isten veled, Sára.

SÁRA. Sírva. Isten veled Gergely.

JÁMBORFY. Megálljatok még egy kicsinyt. Mennyire van ide Francziaország?

GERGELY. Hát én tudom?

JÁMBORFY. Te Sára, millyen mély a' sírgödör?

SÁRA, Sírva. Öt láb!

GERGELY. Zokogva. Meg egy fél!

JÁMBORFY. Sárához. Ugy neked nem messze, Gergelyhez, de neked igen messze kell menned. Hogy lesz hát? Sárához. Neked meg kell halnod. Gergelyhez. Neked el kell menned. Jó lesz így?

GERGELY. Kifakadva. Én nem megyek el, hanem —

SÁRA, ugyanúgy. Én nem akarok meghalni, hanem, én tudom, mit cselekszem.

JÁMBORFY. No's hát, mit cselekszel?

GERGELY. Sára mi elszökünk együtt.

SÁRA. Szemét eltakarva. Igen!

GERGELY. Én elveszlek, azért is, apádnak daczára.

JÁMBORFY. Daczára! Jól van! És aztán? —

GERGELY. És aztán, majd elélünk mi.

JÁMBORFY. Hogy' is ne?

GERGELY. Dolog van mindenütt.

JÁMBORFY. A' hol csak emberek vannak.

SÁRA. Én mosok, fonok, varrok.

GERGELY. Igen Sára, menjünk el, itt úgy is csak boldogtalanok volnánk. Jere, menjünk el.

SÁRA. Igen, menjünk. Nem mozdul.

GERGELY. Tartsa isten kegyelmedet, szomszéd.

JÁMBORFY. Isten' hírével járj, fiú.

GERGELY. Hát jere Sára! indul.

SÁRA, nem mozdul. Megyek.

JÁMBORFY. Hát eredjetek! —

SÁRA. Egyszeribe. Jámborfyhoz. Megtesz értem kegyelmed valamit?

JÁMBORFY. Halljuk!

SÁRA. Nem szólana egy kicsinyt az apámmal, — aztán, — ha én már nem leszek itt.

JÁMBORFY. Arra semmi szükség.

SÁRA. De biz' igen. Mert ha én egyszer elmegyek, és édes apám nem lát maga körül —

JÁMBORFY. Akkor neki egy rossz leánynyal kevesebb lesz a' háznál. Őt minden ember fogja vigasztalni, téged, az egész világ megvet.

SÁRA. Oh, az én jó hírem! a' becsületes nevem! —

JÁMBORFY. Eredj hát! Miért nem mész?

GERGELY. Kelmedtől mi, jó tanácsot vártunk.

JÁMBORFY. Hisz' adok. Ti el akartok menni, én azt mondom, menjete; 's ti nem mentek. — *Sárához.* Édes apád urad —

SÁRA, A' szívem megesik rajta.

JÁMBORFY. *Gergelyhez.* A' te öreg anyád. —

GERGELY. De mit akar kelmed? hiszen az emberek azt mondják, hogy kelmed is elosont hazúlról ki a' nagy világba.

JÁMBORFY. A' nagy világból ki, fiam. —

GERGELY. Hát kelmed nem hagyott senkit otthon, mikor ide eljött?

JÁMBORFY. Nem fiam; az emberek hagytak el engem.

GERGELY. És most mit csinál kelmed?

JÁMBORFY. Dolgozom.

GERGELY. 'S mi lesz a' vége?

JÁMBORFY. Csendes halál, ha isten úgy akarja. Te gyermeknép, ha csendes álmod akartok itt a' temetőben, apátokat és anyákat tiszteljétek!

GERGELY. Hát apja hogy várhat csendes halált, ha minket úgy kínoztok? —

JÁMBORFY. Ő még megfordulhat.

SÁRA. Oh, ugyan mondja meg neki kelmed —

GERGELY. Hogy forduljon meg.

SÁRA. Hogy másképp nem lesz nyugalma ez életben.

GERGELY. Sem a' temetőben.

JÁMBORFY. Igen, ezt megmondom.

GERGELY. De hát addig mit csináljunk?

JÁMBORFY. Mit csináljatok? — Várjatok.

SÁRA. Sohajt. Várjunk!

GERGELY. És menjünk szépen haza, ugy-e?

JÁMBORFY. Igen, menjetek szépen haza.

Kéves szünet.

SÁRA. Hát menjünk, Gergely.

GERGELY. Kézem fogja. Isten' hírével, Sára.

SÁRA. Én a' libákat kieresztem.

GERGELY. Én a' búzát haza viszem.

SÁRA. Sebésen. De nem eszem ma délben egy falatot is, és nem szólok egy szót is.

GERGELY. Én pedig, ha az apádat meglátom, elfordúlok.

MIND A' KETTEN. Ezt megteszszük.

JÁMBORFY. A' mint tetszik.

GERGELY. Isten jó nap', szomszéd.

SÁRA. Így legalább észreveszik, hogy haragszunk. Jó egészséget! Elszaladnak; az ajtóban szemközt jön velek Mihály.

HARMADIK JELENÉS.

VOLTAK. MIHÁLY.

MIHÁLY. Sára, apád jön.

SÁRA. Apám?

GERGELY. Oda vagyunk?

JÁMBORFY. Ne félj semmit. Eredjetek csak ide be.

SÁRA. Ne szóljon neki szomszéd —

GERGELY. Az elszökésről —

SÁRA. Hanem a' házasságról —

GERGELY. Meg a' temetőről.

JÁMBORFY. Csak ti menjetek be.

KETTEN. Mondja meg kelmed neki jól.

Be a' mellék ajtón.

NEGYEDIK JELENÉS.

JÁMBORFY. DÖRGŐ. MIHÁLY.

DÖRGŐ. *Haragban.* Hohó, de már az csakugyan nem illik szomszéd, akármit beszél kelmed, de már az csak ugyan nem szép kegyelmedtől.

JÁMBORFY. Mi nem szép, szomszéd?

MIHÁLY. Már hiszen az uram' beszéde sem a' legszebb. —

DÖRGŐ. Lánzos bordtát, nálam a' cselédnek nem szabad fecsegni.

JÁMBORFY. Nekem nincs cselédem.

DÖRGŐ. Hát ez aztán micsoda féle itt, ez az üsd agyon?

JÁMBORFY. Ez egy jó fiú, ki velem dolgozik és velem lakik.

MIHÁLY. Meg olyan féle, kinek úgy viszket a' tenyere mikor —

DÖRGŐ. Hogy? micsoda? —

JÁMBORFY. Eredj, nézd csak Mihály, van-e elég fű az istállóban?

MIHÁLY. Csak csendesen nagy jó uram, ha kegyelmed négy lovas gazda is, — mert eljövök. *Mentében.* Pattogni én is tudok. el.

Ö T Ö D I K J E L E N É S.

J Á M B O R F Y. D Ö R G Ő.

J Á M B O R F Y. Hadd fecsegjen. — Mi jóért jött szomszéd uram?

D Ö R G Ő. Szomszéd leányomat bíztatja, a' mint Jakabtól hallom, és bújtogatja ellenem a' semmirekellőt, a' kinek őt nem akarom adni. Kelmed itt igen sokba avatkozik, a' mint látom. —

J Á M B O R F Y. Az már igaz.

D Ö R G Ő. Abba is a' mihez semmi köze.

J Á M B O R F Y. Már teszem kelmedhez szomszéd uram, hogy ne volna közöm? hiszen kelmed velem sok barátságot tett!

D Ö R G Ő. Tettem bizony!

J Á M B O R F Y. Kelmed nekem vetni valót adott kölcsön, 's a' mezei munka körül egyre is, másra is tanított. Én sokszor eljárók kelmedhez, és azt örömet is teszem, mert kelmed jó ember. Hát hogy' ne kívánjam én kelmed' leánya' boldogságát? —

D Ö R G Ő. Hevesen. Hisz' épen azért akarom én is őt Jakabhoz adni, a' kinek pénze van. Gergelynek az ágról szakadtnak egy batkája sincs.

JÁMBORFY. Igen de Gergely olly dolgos, jámbor, csinos egy legény.

DÖRGŐ, hevesen. Semmije sincs ha mondom.

JÁMBORFY. Még szerezhethet. 'S aztán nem szép volna az uram, ha így beszélnének az emberek: Dörgő vagyonos egy ember, az úr isten megáldotta; de bezzeg meg is érdemli ám, mert látjátok, leányát egy ollyan embernek adta, a' ki szegény de ember-séges. —

DÖRGŐ. Hagyjon békét nekem, szomszéd uram.

JÁMBORFY, folytatva. Szavát adta neki, és szavát megtartotta. — Ha meg nem tartja szavát, szomszéd uram, az emberek újjal fognak mutatni kelmedre.

DÖRGŐ, bosszusan. Én nem szoktam szavamat megszegni, — de . . .

JÁMBORFY. Azt én tudom.

DÖRGŐ, engosztelődve. De én nem is tudom, hogy' ígérhettem őt annak a' gaz suhancznak, a' kinek semmije sincs. Jakabnak nagy telke, hat lova, négy szérüje —

JÁMBORFY. Jakab kártyás.

DÖRGŐ. Négy szérüje, hat boglyája. — —

JÁMBORFY. Mihelyt a' házába házasodik kelmednek, ő lesz az úr. A' pénz fellovalja

az embert. Kelmed sem nem vethet, sem nem hordathat be, a' mikor akar. Minden kis haragnál szemére lobbantja kelmednek, hogy ő a' vagyonosabb!

DÖRGŐ, gondolkozva. Hm, hm, azt már csak nem gondolnám.

JÁMBORFY. Az a' másik szegény ördög kelmednek köszönné mindenét; — de bezzeg szavát is fogadná ez ipának!

DÖRGŐ, fel 's alá jár. Oh, az igaz; az már igaz.

JÁMBORFY. Mikor az erdőről fáradtan jönne haza kelmed, már őt az útban találná; ha rosszúl éfezné magát, ő szolgálná; mikor szél zúgna és eső esnék, otthon marasztaná; 's ha vasárnap egy-egy pohár bort adna neki kelmed, megköszönné. De a' másik forintokba játszik, 's ipának háta megett kell állani és új gyertyát gyújtani. —

DÖRGŐ. Kalapját felcsapja. Megüthetné a' tüzelánczos! — Szomszéd uram, ugyancsak rá tud az emberre ijesztetni. — Dejszen, ha úgy volna! . . .

JÁMBORFY. Ugy lesz pedig, 's meg is érdemlette kelmed, hogy úgy legyen; mert minek szegte meg szavát, mellyet annak a' szegény, de becsületes legénynek adott?

DÖRGŐ. Ej, hagyjon békét szomszéd avval a' szó-megszegéssel, én azt nem szeretem hallani.

JÁMBORFY. Majd maga magának fogja azt még szomszéd elégszer szemére vetni.

DÖRGŐ. Hogy a' gutába' is ne! —

JÁMBORFY. Most, ha valami határdolgot, vagy valami pörös ügyet kell eligazítani, az öreg Dörgőt híják, ugy-e?

DÖRGŐ, *tetszéssel.* Az már úgy van.

JÁMBORFY. És mikor Dörgő szól, akkor fülel minden, hallgatja, mit beszél.

DÖRGŐ, *nagy tetszéssel, mosolyogva.* Dejszen biz' az úgy van.

JÁMBORFY. Ha egyszer azt mondják, hogy Dörgő nem szavatartó ember többé, akkor a' hitelnek vége. Aztán meg, barátom, ha a' kelmed' lánya elkeseredik, elbúsúl, naponként vesz, és fogy, és azt kegyelmed úgy mindennap szeme előtt látja, higgye meg nekem kelmed, soha sem eszik egy kanál levest is száraz szemmel.

DÖRGŐ, *megindulva.* A' szemem már most is nedves.

JÁMBORFY. Úgy hát a' jó apa megegyezett, és oda adja Gergelynek a' leányt? *szünet.*

DÖRGŐ. Tudja isten mint van, de én bizony már nem mondhatom hogy nem. De bezzeg hogy' mondjak most igent, mikor már egyszer nem - et mondtam?

JÁMBORFY. Teszek én arról.

DÖRGŐ. Hogy se az igen, se a' nem szégyenben ne maradjon, és hogy a' fiú előtt becsületet valljunk?

JÁMBORFY. Ne féljen, szomszéd uram, bekiált. He' Gergely, Sára, vőlegény és menyasszony, jertek, apátok megegyezett, ölel-jétek meg érte. Rá tolja őket.

H A T O D I K J E L E N É S.

VOLTAK. GERGELY, SÁRA, Atyjok' ölébe sietnek.

DÖRGŐ. Lánczos lobogós!

JÁMBORFY. Ez az igen, szomszéd uram.

DÖRGŐ. Ti hallgatóztatok. —

JÁMBORFY. Sára, csókold meg apádat.

DÖRGŐ. Ti engem —

JÁMBORFY. Öleld meg ipádat, Gergely.

DÖRGŐ. A' manó kérdezzen hát benneteket. Adjatok kezet egymásnak! megteszik.

DÖRGŐ. Tartsátok nekem rendben a' házat, meg a' telketeket is, azt megmondom.

SÁRA. Oh én édes apám!

GERGELY. Áldja meg az isten kegyelmedet! megölelik.

JÁMBORFY. Itt áll a' jövődő nagy apa.

DÖRGŐ. Ha isten úgy adja szomszéd uram, Pista lesz a' neve, azt megmondom; kezét rá komám uram!

JÁMBORFY. Miért ne, kedves komám. kezet csapnak,

H E T E D I K J E L E N É S.

VOLTAK. MIHÁLY, egy bottal.

MIHÁLY. Megint lármázni kezd itt ez a' goromba gazda? — De mit látok? úgy hát barátok lettünk? —

JÁMBORFY. Tiszta szívből.

DÖRGŐ. No te ugyan derék vőfény lennél! —

MIHÁLY. Lakzi? hát úgy áll a' dolog?

DÖRGŐ. Hát nem látod ezeken a' mézes kalácsképeken?

MIHÁLY, furcsa bokolást csinál. Tartsa isten, húgom asszonyt. Tartson isten, pajtás. A' harmadik táncz az enyim.

NYOLCZADIK JELENÉS.

VOLTAK. BIRÓ.

BIRÓ. Isten jó nap' mindnyájunknak! köszönnek.

MIHÁLY. Ahá, — a' kopó! —

JÁMBORFY. Íme itt millyen szépen együtt vagyunk.

BIRÓ. De nekem egy kis beszédem volna négy szemközt.

DÖRGŐ. Fiatalság, te eredj előre; én nem tarthatok egy lépést veletek.

SÁRA. Jámborfy-t hirtelen megcsókolja és elszalad.

DÖRGŐ. Jól teszi; emberségemre mondom.

GERGELY. Megszorítja Jámborfy' kezét. Uram, ezt megköszönöm holtomiglan.

MIHÁLY. Karon kapja Gergelyt 's együtt elszaladnak.

DÖRGŐ. Halljátok uraim, csak szép egy idő volt az, mikor mi is így ugráltunk.

JÁMBORFY. Azt meghiszem.

BIRÓ. Én részemről soha sem ugráltam.

DÖRGŐ. És még is orra bukott néha, ugye bíró uram?

BIRÓ. Csúnya szája van kelmednek; Dörgő gazda.

DÖRGŐ. Már csak haza megyek 's utamban gondolkozom, mikép vigasztaljam Jakab gazdát. Estvére eljövünk, én, meg a' házaspár, — jőjön el bíró uram is, — a' vőlegény hadd hordjon bort nekünk. Isten áldja meg kelmed' ebédjét, Jámborfy szomszéd. Engem ugyan igazán megvigasztalt kelmed.

JÁMBORFY. Hál' istennek, barátim. Fogjunk kezet egymással.

DÖRGŐ. Tiszta szivemből.

BÍRÓ. Miért ne uram. *Kezet adnak.*

JÁMBORFY. Há az ember vidám képeket lát, sokat el tud felejtteni.

DÖRGŐ. Lelkemre mondom, kelmed nekünk egyenként, és közönségesen sok jó tanácsot adott. De kelmednek minden is jól üt ki. Mikor ide jöttem, úgy feltettem volt magamban, hogy no most ugyan le nem ver szándékomról, akármit csinál is. Homlokomat ránczba szedtem 's jó vastagon kezdtem a' beszédet. Uram' fia: ő kelme meg olyan csendesen és tisztán nézett szemembe, a' mellett meg olyan okosan és igazságosan beszélt, hogy vége lett a' haragnak.

BÍRÓ. Dejszen, ennekelőtte ezt én magam is tapasztaltam.

DÖRGŐ. Isten akárhová tegye, én mindig

csak azt hiszem, hogy kegyelmed tiszteletes volt valaha, mit? —

JÁMBORFY, mosolyog.

DÖRGŐ. Úgy van, úgy, mert nagyon szabályosan ejti a' beszédet. Mit gondol bíró uram?

BÍRÓ. Én azt gondolom, hogy nekem mint bírónak csak más gondolattal kell lenni, mint —

DÖRGŐ. No, no, hiszen csak úgy mondtam. Elég az hozzá, legyen kelmed számkivetve az egyházi rendből vagy a' világiból, engem csakugyan megvigasztalt, 's azért áldja meg az isten. Elmegy.

KILENCZEDIK JELENÉS.

BÍRÓ. JÁMBORFY.

JÁMBORFY. Hiszen, bár sokakat megvigasztalhatna az ember! —

BÍRÓ. Egy pár lett a' kettő?

JÁMBORFY. Gergely, és Sára, az én közbenjárásomra egy pár lettek.

BÍRÓ. Isten neki. De bezzeg Jakab —

JÁMBORFY. Jakab semmirekellő.

BÍRÓ. Tudom, majd megereszti száját kelmed ellen, pedig hiszen —

JÁMBORFY. Ej, mit. Soh' se törődjünk vele, bíró uram. Nekem most jó kedvem van, a' mi nem igen gyakran szokott megtörténni.

BÍRÓ. *Sohajtya.* Ebben a' rossz világban, Ur — ! —

JÁMBORFY. Hiszen mi nem is vagyunk itt a' világban. Ez a' kis Nyügödünk olly elrejtve fekszik itt a' hegyek között —

BÍRÓ. Ej, ej, uram, mi éppen nem vagyunk itt elrejtve, habár a' hegyek között vagyunk is. A' főbiróság, a' vármegye, igen is jól tudja, hol van Nyügöd.

JÁMBORFY. No, igen! —

BÍRÓ. 'S a' teins főbiró úr, például, mindent akar tudni, a' síkságról szinte mint a' hegyek közül, 's ő —

JÁMBORFY. Ő nem is jön ide.

BÍRÓ. Ha nem jön-e? De itt van! —

JÁMBORFY. Úgy-e? megérkezett? —

BÍRÓ. Meg, és még egy titkos uraság is vele, a' ki nem jár ki soha. Ez nekem nem tetszik, Jámborfy barátom. Általában nekem a' főbiró ollyan különösnek látszik, 's itt ollyan különféle nyomozódások és tudakozódások vannak. —

JÁMBORFY. Istennek hála, én a' magam' dolga után látok 's nincs gondom senkire.

BIRÓ. De nekik van ám nagy gondjok kelmedre.

JÁMBORFY. Kinek?

BIRÓ. A' vármegyének.

JÁMBORFY. Talán csak a' főbirónak. —

BIRÓ. No igen, ő a' vármegye' nevében és hatalmával —

JÁMBORFY. 'S mit akar tudni?

BIRÓ. Ki légyen kelmed. —

JÁMBORFY. Egy jámbor ember!

BIRÓ. Honnan jött ide?

JÁMBORFY. Mi köze hozzá.

BIRÓ. Mert látja kelmed, nem minden úgy van ebben a' dologban, a' mint különben lenni szokott. Kelmed csak úgy ide jött mi hozzánk, kelmed csak úgy itt van most mi nálunk —

JÁMBORFY. Hiszen az nem újság, hogy én ide jöttem.

BIRÓ. Oh, ha az előbbi főbiró úr volna —

JÁMBORFY. Az nemes egy ember volt.

BIRÓ. Az nem sokat feszegetett. Ha az ember adóját megfizette 's minden vasárnap eljárta a' templomba —

JÁMBORFY. Én eljárók.

BIRÓ. De ez a' mostani mindent, még a' legkisebbet is pontosan akarja tudni, kívált hogy még egész hivataloskodása alatt nem volt itt. Szörnyű lármát ütött, hogy az előbbi főbiró meg hagyta itt kelmedet telepedni, engemet pedig lemocskolt —

JÁMBORFY. Hát ki kellett volna engem a' faluból hajtaniotok?

BIRÓ. Tüstént hírt kellett volna adnom.

JÁMBORFY. De miről? hogy én dolgozom és alszom? különben mit is adhatott volna hirül kelmed!

BIRÓ. Elég az hozzá, a' főbiró egyszálíg mindent ki akar kutatni.

JÁMBORFY. Tehát itt sincs nyugtom!

BIRÓ. Kelmednek hiszen úgy sincs nyugta közöttünk.

JÁMBORFY. Hogy' hogy'? Ki mondja azt?

BIRÓ. Sokszor elnéztem én kegyelmedet, Jámborfy gazda; csak úgy állott közöttünk, mintha nem is közünkbe való volna, 's mintha nem is lett volna igazán ott közöttünk, hanem más valahol, messze, igen messze.

JÁMBORFY. Az ritkán esik meg.

BIRÓ. Tartsa készen magát kelmed, mert v a l l a t n i fogják.

JÁMBORFY. Beszélje le őket erről, biró

uram. Lélekisméretem nem vádol semmiről. A' mit a' felsőség előtt mondhatnék, azt ők őrült beszédnek tartanák.

BIRÓ. A' felsőség nem törődik őrült beszédekkel.

JÁMBORFY. Oh, dehogy nem.

BIRÓ. Ej, ej! —

JÁMBORFY. Kelmed talpig becsületes egy ember. Ha elmondom történetemet, kelmed azt nem fogja talán egészen megérteni, de legalább el fogja hallgatni. Én nem akarok többé a' világ' dolgába elegyedni, nekem semmi közöm többé a' világgal. A' vármegye pedig, és a' főbiró a' világhoz tartozik. Csak annyit akarok itt mondani kelmednek, a' mennyiből megláthatja, ha valljon jót állhat-e értem, vagy nem.

BIRÓ. Nem bánom, halljuk.

JÁMBORFY. De a' főbirónak ne szóljon semmit, kelmed, érti?

BIRÓ. Jó lesz, jó.

JÁMBORFY. Fogadja szavára.

BIRÓ. Nem fogadom.

JÁMBORFY. Hogyan?

BIRÓ. Előbb tudnom kell a' dolgot, addig nem fogadok.

JÁMBORFY. Legyen; én rá állok.

BIRÓ. Halljuk tehát.

JÁMBORFY. Én nem vagyok született földműves.

BIRÓ. Azt mindjárt lehetett látni kel-med' szántásán, vetésén; — de más egyébiránt is —

JÁMBORFY. Én tehetős nemesi szüléktől származtam. Sok balgatagságra csábított a' fiatalság, és a' világ; sok bohó tettet követtem el, de több jót is tettem. Jóságom háládatlanságot, bohóságaim üldözőket szültek; az asszonyok megcsaltak. Kerültem mindnyájokat. Csak egy ember volt, ki engem szeretett, testvér-öcsém, 's ez meghalt. Gyermekeinek akartam élni, szerezni, gazdálkodni, — de ezek rossz gyermekek.

BIRÓ. Úgy én magam vettem volna felelőséget.

JÁMBORFY. Öcsémnek egy igen gonosz felesége volt. Ő maga a' legjobb ember. Mi egymást kimondhatatlanul szerettük, és soha sem váltunk el egymástól. Én egy hajadont szerettem, — egy hajadont, — de hagyjuk el ezt. Megcsalt ez is. Vigasztalásomat, mint mondtam, abban kerestem, hogy öcsém' árváiról akartam gondoskodni, mig végre láttam, hogy ezek azt nem érdemlik meg. Több

baj, több szerencsétlenség csatlakozott még hozzá. Mit vala tennem? A' várast gyűlölöm, a' falut szeretem. Egyszerre felkerekedtem 's ott hagytam a' várost. Vérségemről nem tudok semmit, 's nem akarok semmit is tudni; ők sem tudnak felőlem semmit. Ez életem' rajza.

BÍRÓ. Úr isten, ti urak mindennel bővölködtek a' városban, mi az ember' szívének gyönyört nyujthat, 's még is szüntelen bántjátok egymást, el akarnátok egymástól a' levegőt zárni. Végtére azt kell hinnem, hogy a' vérig verekedés itt kinn a' csapszékben talán még jobb, mint ott benn az álnok háborútok, mellyben egymást orozva szúrjátok agyon.

JÁMBORFY. Benn a' városban sokat búsulokodtam, itt nem igen sokat. Tegye meg, bíró uram, hogy a' főbíró ne húzzon megint a' világba vissza, melly nekem meg van halva, 's mellynek én örökre meghaltam.

BÍRÓ. Mind úgy van, a' mint kegyelmed mondotta?

JÁMBORFY. Nincs különben.

BÍRÓ. Én nem szólok a' főbirónak semmit.

JÁMBORFY. Köszönöm szívesen.

BÍRÓ. Itt a' kezem.

JÁMBORFY. Ez egy igen emberséges ember' keze.

BIRÓ. Valamit csak még is mond majd kelmed a' főbirónak?

JÁMBORFY. Én egy szót sem.

BIRÓ. De ő nem hágy békét.

JÁMBORFY. Úgy én elköltözöm.

BIRÓ. Mentsen isten!

JÁMBORFY. Mert ha rokonim itt kifürkésznek, nyakamra jőnek, hizelegnek egy pár garasomnak 's engemet halálra bosszantanak.

BIRÓ. Tehát kelmednek van pénze, vagyona?

JÁMBORFY. Nekem elég, úgy a' mint most élek.

BIRÓ. Hát miért gyötri magát kelmed?

JÁMBORFY. A' dolog nekem egészségem és léleknyugalmam.

BIRÓ. Kinek keres kelmed?

JÁMBORFY. Jámbor embereknek.

BIRÓ. Ej, ej, biz' engem elbúsított kelmed.

JÁMBORFY. Kelmed is engem.

BIRÓ. Azt sajnálom.

JÁMBORFY. Nyugalmamnak, úgy látszik, itt is vége.

BIRÓ. Ha elmegy kelmed, én jó embere-
met veszttem el kelmedben.

JÁMBORFY. Én is azt kelmedben.

BIRÓ. Maradjunk együtt!

JÁMBORFY. Adja isten hogy maradhassunk.
Sírom nincs messze; szeretném békével el-
érni.

BIRÓ. A' mi rajtam áll, nem marad el.
Soha se búsúljon kegyelmed. el.

T I Z E D I K J E L E N É S.

MIHÁLY, JÁMBORFY.

MIHÁLY. Ez ám az élet! Gergely az egész
falunak elbeszélte hogy vőlegény, és hogy
uram segítette reá.

JÁMBORFY. Dehogy'!

MIHÁLY. Egy iszonyú bokrétát tett mel-
lényéhez, szeretője pedig szép vörös pántli-
kával cifrázta ki kalapját.

JÁMBORFY. Ejh!

MIHÁLY. De hát örüljön hát kelmed.

JÁMBORFY. Oh!

MIHÁLY. Másnak mindig jó kedvet tud csi-
nálani uram, de maga mindig csak szomorú.

JÁMBORFY. Mihez fogsz azután, Mihály?

MIHÁLY. Akármilyenhez én, uram. Kedvem

jó van, 's ilyenkor mindig szaporán megy a' dolog.

JÁMBORFY. Fát hordjunk?

MIHÁLY. Nem eszik előbb uram?

JÁMBORFY. Azt sem bánom; együnk, vagy egyél te.

MIHÁLY. Hát uram nem eszik?

JÁMBORFY. Nincs nagy étvágyom.

MIHÁLY. Magam, én sem ülök hozzá.

JÁMBORFY. Fel 's alá jár.

MIHÁLY. Szemmel tartja.

JÁMBORFY. Ne tarts szemmel, Mihály; nekem rossz kedvem van; elmúlik az megint.

MIHÁLY. El-e? Az asztalját kihúzza, 's terít.

JÁMBORFY. Úgy! csak rajta!

MIHÁLY. Rá nézve. Uramat itt minden ember szívesen látja; buzája jól termett, szénája rendén van; hát mi kell több?

JÁMBORFY. Semmi; igazán, semmi. Te benned egy jó barátom is van; mi kell több?

MIHÁLY. Igazán és szívemből becsülöm kelmedet, csak okosabb volnék!

JÁMBORFY. Adj hálát istennek jó fiú, hogy nem voltál még túl a' határon, 's nincs más bűd, mint a' mindennapi dolog 's a' szeretőd.

MIHÁLY. Bűm? hm! de bizony van bűm is.

JÁMBORFY. Hadd halljuk.

MIHÁLY. Hétköznapi nincs; de vasárnapokon a' vecsernye után mindenkor bús vagyok, mert azon töprenkedem, mi lesz majd későbbben belőlem.

JÁMBORFY. Ne búsulj jó Mihály, nem lesz semmi bajod.

MIHÁLY. Oh, mig uram él, addig nincs semmi baj; de ha uram egyszer kimúlik e' világból,—akkor—ur isten!—De hiszen ma nincs vasárnap; hát nincs bú!—Úgy bizony! Kalapjával legyeket csapkod egy pókhálóban össze.

JÁMBORFY. Mit csinálsz te Mihály?

MIHÁLY. Ezt a' légyfészket verem itt agyon.

JÁMBORFY. Hiszen már elhaltak, hagyd őket.

MIHÁLY. Elhaltak! dehogy haltak! csak alusznak. Kívül hűvesedik's ettől elalusznak, de mihelyt a' tavaszi nap kisüt, újra fölélrednek. Folytatni akarja a' csapkodást.

JÁMBORFY. Hagyd, oh, hagyd el, kérlek. Alusznak!—ha az élet' szele igen keményen fú rájok, elalusznak: de nem halnak meg; a' tavaszi nap újra föléléstzi őket. Ők újra fölélrednek! Igen helyesen. Jó fiú, te a' nélkül hogy tudnád, nekem itt igen szép vigasztalást adtál.

MIHÁLY. Már azt szeretem, uram, de a' legyek csak ugyan gonoszúl csípnek. Tudja-e, mikor ezelőtt négy héttel szemem úgy feldagadt? egy ilyen nagy dongó csípett meg, mintha csak késsel megvérzettek volna!

JÁMBORFY. Mosolyogva. Igen, ők alszanak; a' kik megvérzettek, 's a' kik véreztettek; — de fölébrednek ismét; 's ez a' fő pont, Mihály. Azért, mi ne sértsünk senkit, 's ne csüggedjünk el, ha m i n k e t sértenek; Jer, járjunk még egyet a' kertben. el.

MÁSODIK FELVONÁS.

A' főbirónál.

E L S Ő J E L E N É S.

BIRÓ. MÁRTON.

MÁRTON. Csak ide, bíró uram. A' teins főbíró úr nyomban itt lesz.

BIRÓ. A' mint méltóztatni fog. De ugyan mondja meg csak nekem Márton úr, ki az az idegen uraság, ki a' főbíró úrral ide jött?

MÁRTON. Az egy udvari tanácsosné, fiával és leányával. A' jó isten tudja mit akarnak.

BIRÓ. Nem lépnek ki azok soha a' szobából? Nem láthatni őket sehol.

MÁRTON. Nem, sehol. Valami igen különös járatban kell lenniök.

M Á S O D I K J E L E N É S.

V O L T A K. FŐBIRÓ.

MÁRTON, el.

FŐBIRÓ. No's hát hogy' vagyunk? mit tudott kend ki abból az új divatú parasztból? Kicsoda?

BIRÓ. A' mit előbb is tudtam, uram, becsületes ember.

FŐBIRÓ. Gazdag?

BIRÓ. Azt nem mondhatnám uram, hanem jó módúnak látszik minden tekintetben.

FŐBIRÓ. Így hát semmit sem tudott kinyozni kelmed. No ugyan derék egy biró, ha mondom. Nekem a' többi helységemben különb embereim vannak, igazi főbirói kopók, kik mindent kikutatnak. Ez a' Jámborfy, ez a' gazember, itt az egész falut háborgásba hozza.

BIRÓ. Hogy' hogy', tekintetes uram? én legkisebbet sem tudok.

FŐBIRÓ. Egymást éri nálam a' panasz el-
lene?

BIRÓ. Mellyik? kitől?

FŐBIRÓ. Ahhoz kelmednek még most sem-
mi köze.

BIRÓ. De van közöm, teins főbiró úr. Én
itt biró vagyok a' faluban 's ismerem em-
bereimet.

FŐBIRÓ. Mi közöm nekem kend' emberei-
hez. Én a' dolgot keresem barátom, 's azt
a' törvény szerint itélem el; azzal punctum.

BIRÓ. De nem punctum, teins főbiró uram;
az én ostoba eszem szerint . . .

FŐBIRÓ. Isten tartsa meg abban kelmedet,
biró uram.

BIRÓ. Hasonlót kívánok, teins főbiró
úr. Az én ostoba eszem szerint mondom, fa-
lumban olyan emberek laknak, kikről a'
törvény nem szól semmit.

FŐBIRÓ. Törvénykönyvem, barátom, egy
igazi és igazságos világvonat; a' mi hosz-
szabb nála, levágatják, a' mi rövidebb nála,
pótoltatják.

BIRÓ. Fejét vakarja. Hiszen a' pótlások uram,
— a' pótlások!

FŐBIRÓ. Talán csak nem lesz kendtek-

nek panasza? hiszen a' per úgy meg ritkúlt ezen faluban. —

BIRÓ. Hál' istennek, főbiró uram; 's tesék elhinni, mi ezt csupán csak Jámborfynak köszönjük.

FŐBIRÓ. Hogyan?

BIRÓ. Csak úgy, uram, hogy itt minden ember bízik benne. A' mit ő mond, az áll. Pör, alkú, házasság, minden ő rajta fordul meg. A' hogy' ő elintézia' dolgot, úgy jól van.

FŐBIRÓ. Ej, ej!

BIRÓ. Sokan léptek be hozzá haraggal, 's karon fogvást jöttek ki házából. Miért kelljen az ilyen embert vallatni?

FŐBIRÓ. Meghiszem. Illyenek veszedelmes emberek.

BIRÓ. Hogy', hogy', főbiró úr?

FŐBIRÓ. Az ilyen emberek status in statu.

BIRÓ. Ezt nem értem.

FŐBIRÓ. Azaz: magokat felsőséggé teszik.

BIRÓ. Dehogy! sőt inkább megmentik a' felsőséget sok gondtól és bajtól.

FŐBIRÓ. Én nem akarok megmenekedni a' gondtól sem bajtól. Azért vagyok én főbiró; ez tűm és jövedelmem. — Apró csinokról sem hallani nálatok semmit?

BIRÓ. Csak keveset, főbiró úr.

FŐBIRÓ. Mit? Két esztendő óta senki sem volt a' kalodában.

BIRÓ. Annál jobb, teins főbiró úr.

FŐBIRÓ. Igen, annál jobb azoknak, kik nem voltak a' kalodában, jóllehet oda lehetett, vagy oda kellett volna jőniük, de nem annál jobb az igazságnak és hivatalnak, barátom. A' bitófának szüntelen használásban kell lenni, hogy a' jobbágyság példát vegyen magának 's vegye észbe, hogy igazság van az országban.

BIRÓ. Ez nekem nem megy fejembe.

FŐBIRÓ. Mert honnan van az, hogy a' világ, vagy is inkább a' rajta lakó emberiség, naponkint rosszabb és rosszabb? Onnan van, mert ritka a' büntetés. Máskor a' legjámborabb ember is reszketve ment el az akasztófa előtt; most azt az öregek csak úgy nézik, mint egy falra mázolt kaput; a' gyermekek pedig játszanak alatta.

BIRÓ. Parancsol még valamit, teins főbiró úr?

FŐBIRÓ. Megtiltom kendnek a' Jámborfyhoz járást.

BIRÓ. De miért ne járnék, főbiró uram. Jámborfy nekem jó barátom.

FŐBIRÓ. Én pedig kendnek főbirája vagyok.

BIRÓ. Fájdalom hogy —

FŐBIRÓ. Nem engedem meg.

BIRÓ. Legyen úgy. De most hozzá megyek, és megmondom neki, hogy nekem meg van tiltva a' hozzájárás; azután el maradok.

El akar menni.

FŐBIRÓ. Hát ez nem valóságos —

BIRÓ. Emberség! — Minden felebarátunkat meg kell, ha lehet, a' kártól óvnunk. Ezt én a' kis iskolában a' szeretetről jól megtanultam; 's adná isten, hogy ezt a' leczkét senki, akármilyen hivatalban és felsőségben legyen is, el ne felejtette volna. — Alázatosan ajánlom magamat. el.

FŐBIRÓ. Ez a' Jámborfy még minden főt megzavar. Engem a' kis iskolára emlékeztetni!

MÁRTON. Bejő. Őszfi Jakab.

FŐBIRÓ. Hadd jőjön be.

H A R M A D I K J E L E N É S.

FŐBIRÓ. JAKAB.

JAKAB. Kegyes engedelmeivel —

FŐBIRÓ. Tudom már. Jámborfy, a' ficzkó, elkaparította kend elől a' leányt.

JAKAB. Haragjában alig szólhatva. Igen, uram.

FŐBIRÓ. Dörgő Sárkáját. Ismerem. Furcsa kis leány.

JAKAB. Igen, uram.

FŐBIRÓ. És pénz es egy leány! Ha a' kend' pénze meg a' Dörgőé együvé jött volna; — láncz a' lelke!

JAKAB. A' fél határt magunkévá tehattuk volna!

FŐBIRÓ. Átkozott ügyes ember az a' Jámborfy; hahaha! nevet.

JAKAB. Nem hagyhatom abban, tekintetes uram; nem hagyhatom.

FŐBIRÓ. Az atyja nem akarja. Panaszra nem mehet kend; mit csináljon? Vegyen mást!

JAKAB. A' leánynyal nem törődöm én, uram; hanem a' pénzt, azt el nem felejtetem. Én azt a' Jámborfyt agyon ütöm!

FŐBIRÓ. Oh, azzal csak magának tenne kárt kend. Akármit csinál Jámborfy, nevet vagy nem nevet, az nem segít kenden; itt nincs mit tenni; tűrni kell.

JAKAB. A' teins főbiróságnak utána kellene látni a' dolognak. Jámborfy egy nyugtalan ember, falulázító.

FŐBIRÓ. Ugy mondják.

JAKAB. Országvilágfutó.

FŐBIRÓ. Csakugyan nyomába is estek.

JAKAB. Egy kém . . .

FŐBIRÓ. Hogy' hogy'? látott kend valamit? —

JAKAB. Hogy' ne láttam volna, teins főbiró ur? Jámborfy minden hónapban, úgy annak vége felé, elindúl Kisfalú felé, 's uram, a' csererdőben, a' nagy keresztnél, — hiszen én magam nem egyszer láttam, — egy fiatal leánynyal találkozik.

FŐBIRÓ. Leánynyal? fiatal leánynyal? — De üljön le kend, Jakab gazda.

JAKAB. Oh kérem alássan

FŐBIRÓ. Ide mellém, Jakab.

JAKAB; leül.

FŐBIRÓ. Egy fiatal leánynyal találkozik tehát —

JAKAB. A' ki neki egy fehér kendőben leveleket hoz.

FŐBIRÓ. Leveleket?

JAKAB. Azokat Jámborfy elolvassa, megcsókolja a' leányt, pénzt ad neki; a' leány vissza megy Kisfaluba, ő pedig haza.

FŐBIRÓ. 'S ezt látta kend, Jakab?

JAKAB. Két izben. Boros Ferkó is többször látta őket, 's ez a' leánynak nevét is tudja, Rózsa Margitnak hívják, 's Bakinál, a' kis sánta szabónál lakik, kinél kosztot fizet.

FŐBIRÓ. No csak lássa meg az ember!

JAKAB. Kisfaluból nem való; ott senki sem tudja, honnan jött; parasztruhában jár ugyan, de igen takaros kis alak.

FŐBIRÓ. Feláll. Ennek nyomába kell jutni. Ez egy tilalmas együttélés. A' vén bűnös!

JAKAB. Meg a' levelek, főbíró úr.

FŐBIRÓ. Ugy van.

JAKAB. A' mellyeket kap.

FŐBIRÓ. Kétségkívül; ez igen veszedelmes körülmény. Ennek mi szép csendesén végire fogunk járni, Jakab, én kendnek egy levelet adok a' kislelusi szolgabíróhoz, ki nekem jó barátom.

JAKAB. Ugy jó lesz, uram.

FŐBIRÓ. 'S kend nekem a' leányt ide hozza.

JAKAB. Victoria!

FŐBIRÓ. Hogy őket egymással szembe állithassuk.

JAKAB. 'S ha majd kiszűl, hogy kém —

FŐBIRÓ. Akkor én tudósítom a' tekintetes nemes vármegyét.

JAKAB. Még, ki tudja, talán akasztófára is kerül.

FŐBIRÓ. Semmi sem lehetetlen, Jakab.

JAKAB. Kémnek akasztófa áll a' törvényben.

FŐBIRÓ. Csak jöjön kend velem, Jakab; én mindjárt megírom a' levelet.

JAKAB. Szolgám tüstént elvágat vele Kisfaluba.

FŐBIRÓ. Csak hallgatni kell.

JAKAB. Én egy hangot sem árulok el.

FŐBIRÓ. Hogy mind a' kettőt kézre keríthessük. el.

JAKAB. Függeri fog ő kegyelme! Úgy lesz! el utána.

NEG Y E D I K J E L E N É S.

S O M F Y tanácsosné. F E R E N C Z.

SOMFYNÉ. Bejő, mélyen meghajtja magát. Bizodalmas drága főszolgabíró úr! — hm! már elment.

FERENCZ. Vigyázzon anyám, még megbukik ezzel a' főbíróval.

SOMFYNÉ. Én mindig lépést járok, fiam, és meg se' botlom.

FERENCZ. Két száz pengő forintot ígérni

csak azért, hogy megtudjuk van-e a' nagybácsinak pénze vagy nincs!

SOMFYNÉ. Szivemből húzza ki; de meg kell lenni.

FERENCZ. És ha van is pénze ennek a' paraszt bácsikának, ki áll jól anyámnak, hogy ő azt reánk fogja hagyni?

SOMFYNÉ. Addig nem megyünk el innen; nem hagyunk neki békét.

FERENCZ. Ej, hiszen azóta csak meg kellett neki tudni, hogy mi őt kikutattuk, hogy itt vagyunk.

SOMFYNÉ. Igen.

FERENCZ. Ugy hát mi mindjárt oda is mehettünk, sirhattunk, kérhettünk, hizelkedhettünk volna! —

SOMFYNÉ. Pszt! — igen, ha tüstént el nem inalt volna! —

FERENCZ. Hiszen azt most is szintügy megteheti.

SOMFYNÉ. Nem; most már előlünk el nem mehet többé.

FERENCZ. Hogyan?

SOMFYNÉ. Nem! most már a' főbirónak felelni kell arról, hogy ő el nem megyen. Hanem ez az ő dolga, nem a' miénk. — Mi mindig nyájasak és szelídek maradunk. Hogy őt

a' főbíró vallassa, és letartóztassa, azért adok neki 200 pengő forintot.

FERENCZ. Úgy-e?! — Mennyit fáradunk mi itt azért az egy pár ezer forintért. Az én bankom egy kis szerencsével, ennél egy éjszaka is többet hozhat.

SOMFYNÉ. Te igen szerencsés vagy a' játékban, hanem —

FERENCZ. De milly szerencsés, anyám; szitkozódhatnám, ha meggondolom, hogy már egy egész hét óta nem volt kártya kezemben.

SOMFYNÉ. Épen e' játékos voltodért nem szeretett soha is nagy bátyád.

FERENCZ. Szerencsém miatt nem szeretett, anyám. Azok a' mélézó könyvmolyok nem szenvedhetik a' szerencsés embereket. Egyébiránt ő anyámat sem igen szerette ám.

SOMFYNÉ. Boldogúlt öcscse, a' te atyád miatt.

FERENCZ. Tudom. —

SOMFYNÉ. Azzal sok bajom volt, az istenadtával. De hol van húgod?

FERENCZ. A' dicső földművelésen legelteti szemeit.

SOMFYNÉ. Valahogy' ki ne szökjék. Ez a' leány képes volna oda menni ahhoz a' vén

bolondhoz 's neki ostoba ártatlanságában mindent kifecsegni.

FERENCZ. A' mit tud, t. i. Ő mind eddig csak annyit tud, hogy mi ide kibékülni jöttünk.

Ö T Ö D I K J E L E N É S.

VOLTAK. LUIZA.

LUIZA. Láttam őt! én láttam őt! — — —

SOMFYNÉ. }
FERENCZ. } Kit?

LUIZA. A' bácsit, az öreg, jó bácsit.

SOMFYNÉ. Hm!

FERENCZ. Ej, ej!

LUIZA. Ollyan jónak látszik a' bácsi, ollyan szelidnek és olly szerencsétlennek!

FERENCZ. És nagyon hasonlít boldogúlt atyánk' képéhez úgy-e?

SOMFYNÉ. Te egészen neki hevültél, Luiza! hadd látom. Orczájához nyúl. Csupa tűz. Hát szólottál vele, kedvesem?

LUIZA. Én, — igen —

SOMFYNÉ, megijedve. Micsoda?

LUIZA. Én igen örömet megszólítottam volna, de mivel édes mamám megtiltotta, nem mertem.

SOMFYNÉ. Igen, látod édes leányom, mert majd együtt megyünk oda. Szegény, hogy megizzadt! Nesze, keres egy papiroskát mivel olly szófogadó voltál, egy darabka czukros kalács.

LUIZA. Kézet csókol.

SOMFYNÉ. Hát milyen volt csak még is az édes bácsi, hm?

FERENCZ. Fris, vidám, eleven? —

LUIZA. Szomerún. Oh, dehogy! igen oda van szegény.

SOMFYNÉ. Alig titkolhatja örömét. Oh — oda van! — Oh!

LUIZA. Nem hiszem, hogy soká élhessen.

SOMFYNÉ. Nem, ugy-e? úr isten! Hiában, lásd édes gyermekem, egyszer csak mindnyájunknak meg kell halni. Eredj, kincsem, olvass még egy kicsinyt az Ifjúság' Barátjában.

LUIZA. Mikor megyünk a' bácsihoz?

SOMFYNÉ. Holnap reggel, lányom.

LUIZA. Korán kell ám mennünk édes anyám, mert ő kimegy a' mezőre, mint a' többi parasztok.

SOMFYNÉ. Ezen kezdődik a' betegség leányom.

LUIZA. Ó szánt, vet.

FERENCZ. Meg van tébolyodva.

LUIZA. És kaszál is anyám!

SOMFYNÉ. Úr isten, száján ül a' lelke.

LUIZA. Szegény jó bácsi!

SOMFYNÉ. Lát'd, leányom, ilyen az ember' élete!

FERENCZ. Ha meggondolom, milly okos, eszes ember volt a' bácsiezelőtt; — és most! —

SOMFYNÉ. Most meg van tébolyodva!

LUIZA. Félénken. Bolond? — anyám!

FERENCZ. Nem mindig, húgom.

SOMFYNÉ. De némellykor —

FERENCZ. Néha meg is harapja az embert.

LUIZA. Istenem, a' szegény bácsi! — Pedig olly egyenesen jár.

FERENCZ. A' belső hőség!

LUIZA. Úr isten, tartsd meg mindnyájunknak ép eszünket! „.

HATODIK JELENÉS.

SOMFYNÉ. FERENCZ.

SOMFYNÉ. Hevesen. Haldöklik!

FERENCZ. 'S nincs testamentoma.

SOMFYNÉ. Vagy, ha van is, rosz.

FERENCZ. Most rajta kell lennünk!

SOMFYNÉ. A' szép Somfy - vagyon!

FERENCZ. Ha még van valami morzsája!
SOMFYNÉ. Csaknem a' guta üt meg, ha
meggondolom, hogy ezt a' szép sommát el-
veszthetnők!

FERENCZ. A' főbirónak elő kell állani.

SOMFYNÉ. 'S őt őrizet alá tétetni.

FERENCZ. A' pénzt tudniillik.

SOMFYNÉ. Magát a' sógort.

FERENCZ. Ezt vegye a' főbiró őrizet alá.

SOMFYNÉ. Kosztpénzért természetesen.

FERENCZ. Mi kell az ilyen öreg ember-
nek? Egy porköponyeg, daraleves, fűleves,
egy imádságkönyv 's egy ágyacska, — vége.

SOMFYNÉ. Minek annyi? Vannak a' falun
jámbor kézművesek, kik egy ilyen öreg em-
bert csekély pénzért szívesen befogadnak a'
kályha mellé.

H E T E D I K J E L E N É S.

V O L T A K. F Ő B I R Ó.

SOMFYNÉ. Épen jókor. Itélje meg teins
főbiró úr, valljon az olyan embert, ki a'
titoknoki asztalt oda hagyja, ugy mint só-
gorom, Somfy, — hogy' is nevezi itt ma-
gát?

FŐBIRÓ. Jámborfy. Ha t. i. ez az, kit nagyságod sógorának tart. —

SOMFYNÉ. Ő az; nem lehet más. Itélje meg kérem, valljon az ilyen embert, ki haját megnöveszti, ki a' toll helyett önkényt kapához nyúl, hogy a' földet turkálja —

FŐBIRÓ. És olly rögtön hagyta el a' várost?

SOMFYNÉ. Egy éjjelen.

FERENCZ. De előbb hivataláról írásban lemondott.

FŐBIRÓ. És vagyonát. . . ?

SOMFYNÉ. Váltókban vitte el.

FERENCZ. Valamennyi payable au porteur. *)

SOMFYNÉ. Az ilyen embert, mondom, ki dolgozik mint a' barom —

FERENCZ. Ki magát a' paraszt korpába vegyíti —

FŐBIRÓ. És lázító. —

SOMFYNÉ. Nem kell-e bolondnak tartani?

FERENCZ. És declarálni? —

SOMFYNÉ. Declaráljuk tehát annak; ezzel egyszerre czélt érünk.

*) Mondá-ki: péjábl o portör.

FŐBÍRÓ. Nem úgy nagyságos asszonyom. A' publicum, az emberi társaság, tarthat és praesumálhat valakit bolondnak, de azért még a' felsőség őt annak nem declaráltathatja.

SOMFYNÉ. De ha minden cselekedete —

FŐBÍRÓ. Mivelhogy az ilyen felsőségi és törvényszéki bolonddá tételből a' személynek köteles letartóztatása következik.

SOMFYNÉ. Ezt a' letartóztatást mi megfizetjük.

FŐBÍRÓ. Nemcsak, hanem egyszersmind a' vagyonnak és vagyon administratiónak kezéből kivétele —

SOMFYNÉ. Mi elveszszük.

FŐBÍRÓ. És biztos kezekbe álttéttele.

FERENCZ. Mi kezest állítunk.

FŐBÍRÓ. Eddig még nem vagyunk, de eddig jöhetünk. Ha valakit az ember a' törvény' erejénél fogva bolonddá akar tételni és declaráltatni, valamint ilyen esetek a' mi praxisunkban hőven elő szoktak fordulni, egyáltalában úgy kell vitetni a' dolognak: hogy magában, a' dolog' velejében lehet hiány és csorba akármennyi, csak az igazi út és procedura ellen, mellyen az ember elindul, ne legyen semmi legkisebb kifogás.

SOMFYNÉ. Tehát induljon az igaz procedurán, főbíró úr.

FERENCZ. És a' legkurtábban.

SOMFYNÉ. Én háladatlan nem leszek. A' sógor, — Jámborfy —

FŐBÍRÓ. Kezemben van, nagyságos aszszonyom; 's én tudom a' törvényt.

SOMFYNÉ. Az úr' kezében-e? Megfogja mind a' két kezét. Úr isten, mondja inkább —

FŐBÍRÓ. Volt-e leánya?

SOMFYNÉ. Jámborfynak? a' sógoromnak? nem volt.

FŐBÍRÓ. Sohasem?

FERENCZ. Sohasem.

SOMFYNÉ. Mindig nőtelennek tudjuk.

FŐBÍRÓ. Oh a' nőtelenség —

SOMFYNÉ. És igen erényesnek.

FŐBÍRÓ. Tehát csakugyan nincs leánya?

SOMFYNÉ. Nincs; bizonyosan nincs.

FERENCZ. Mi tudjuk minden csinjait.

FŐBÍRÓ. Úgy gratulálok nagyságos aszszonynak, mert ezen esetben, ugy hiszem, letartóztathatom.

SOMFYNÉ, örömmel. Lehetetlen!

FŐBÍRÓ. Egy két óra múlva ki fog tetszeni.

SOMFYNÉ. Már azon örvendek; — nem a' rút mammonért, ámbár szegény gyermekeim —

FŐBIRÓ. Igaz, igaz!

SOMFYNÉ. Hanem az ő lélek' üdvössége miatt örvendek. A' szegény sógor el van süllyedve a' melancholiába; millyen könnyen vízbe ugorhatnék; torkát metszhetné; vagy бүrköt ehetnék; 's mi lenne aztán szegény bűnös lelkéből? —

FŐBIRÓ. Kezét összeszeszi. Igaz, igaz!

SOMFYNÉ. Ha egyszer őrizet alatt lesz —

FERENCZ. Akkor megnyughatunk. De mi-kép viszi majd őt az úr oda?

FŐBIRÓ. Igaz, egy philosophust dűhbe hozni nehéz. De ha egyszer az ilyen személyeknél a' hideg és folytatott bántás' methodusa által a' belső, az állati ember kicsalatik 's felingereltetik; akkor azt nem zabolázhatja semmi princípium többé, 's a' philosophus urak olly vakok és ostobák lesznek, hogy őket egy gyermek is megfoghatja.

SOMFYNÉ. Oh, a' főbiró úr okos, mint egy — egy —

FERENCZ. Mint egy angyal!

FŐBIRÓ. Csak szegény, csekély tehetségű ember. — Nekünk most egymásról semmit sem kell tudnunk. Procedáljanak nagyságtok, részükről, mint szerelmes rokonok, 's menjenek el hozzá, a' mikor tetszik. Én részem-

ről, úgy procedálok mint egy csendes de tántoríthatlan bíróság. A' finis finalis egy jó végrendelet, vagy a' vagyonnak áltengedése lesz. el.

SOMFYNÉ, utána. És egy szép ajándék.

NYOLCZADIK JELENÉS.

SOMFYNÉ. FERENCZ.

FERENCZ. De hát ha semmit sem találunk!

SOMFYNÉ. Oh, ne beszélj, kérlek; máris zúg fejem. — 72 forint a' kocsibér, 20 forint az élelem, 3 forint a' borraavaló; a' többi költségeket nem is számítva; — én nem tudom, mit csinálnék! — el.

FERENCZ. Ha semmit sem kapunk, én a' fogadóban a' borbélynak 's notáriusnak bankot adok 's azzal odább állok. el.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Paraszt szoba, mint az első felvonásban.

JÁMBORFY. MIHÁLY.

MIHÁLY. Kiviszi a' tányérokat.

JÁMBORFY. Előbbre teszi az asztalt, leveszi róla az abroszt 's a' fiókba teszi.

MIHÁLY. Belép.

JÁMBORFY. Hozz le nekem tintát, tollat és papírost, Mihály; itt a' kulcs.

MIHÁLY. Egyszeribe, sietve el.

JÁMBORFY. Széket tesz az asztalhoz 's gondolkozva annak karjára támaszkodik. Igen! hirtelen fölegyenesedik. Igen! fel 's alá jár, majd keresztbe vetett karokkal megáll. Meg kell lenni! nem halaszthatom tovább!

MIHÁLY. Itt a' tinta; itt a' toll; itt a' papíros. Most hát üljön neki uram 's végezze el.

JÁMBORFY. Nyomban, Mihály.— Mihály, én tőled valamit kérdezek; felelj egyenesen.

MIHÁLY. Egyenesen, uram.

JÁMBORFY. Van itt egy ismerős leányod?

MIHÁLY. Kaczag.

JÁMBORFY. Van, vagy nincs?

MIHÁLY. Ugyan, ne tréfáljon.

JÁMBORFY. Ollyan leányod, kinek már házasságról szólottál?

MIHÁLY. Házasságról, uram? — Nincs nekem egy is.

JÁMBORFY. De gondolatodban legalább nem választottál ki egyet is, kit el akarnál venni?

MIHÁLY. Gondolatomban, uram? kaczag. de biz' igen. Mit nem csinál az ember gondolatjában? — De hiszen, ki jönne hozzám uram, a' kinek semmije sincs? — Az a' piros Örzsi,

az csak ördögös kis leány; — de, hiába, az mást szeret! ^{sohajt.} Nincs nekem itt senki' teremtese, uram.

JÁMBORFY. Igazán nincs?

MIHÁLY. Ha volna valakim, úgy mint másnak, nem látna itt uram vásárnapokon a' kapu előtt ülni, 's füttyörészni.

JÁMBORFY. Nem akarnál megházasodni?

MIHÁLY, ^{nevet.}

JÁMBORFY. No's?

MIHÁLY. Hát, uram, — biz' én, — miért ne akarna az ember!

JÁMBORFY. Úgy tehát Mihály, kedves jó barátom, — mert te nekem igazán jó barátom vagy, — én kötelességemnek tartom te rólad gondoskodni. Én lassankint elaggok, elhamvadok; — tudd legalább, mi történik veled, mikor majd engemet e' házból ki-visznek.

MIHÁLY. Hagyja el ezt, uram; — ne emlegessük; bizony nehezemre esik, ha hallom.

JÁMBORFY. Elhiszem, jó fiú; de nézz ki az ablakon. A' fák' levelei lehúllnak, őszi szél csapkodja a' tar mezőt; — már magam is ilyes életszakaszba jutottam. Ha hirtelen ki találnék múlni, eladnák a' házat 's te ki-

látás nélkül kísérel síromhoz. Mire visszatérnél, bezárták előtted a' kaput. —

MIHÁLY. Kezét megfogja, félre fordúlt arczezal. Hagyja uram ; — az semmi baj. — Van nekem még erős két kezem, 's a' jó isten nem hagy el. Illyen jól, az igaz, mint most vagyon, soha sem lesz dolgom.

JÁMBORFY. Eredj te Dörgőhöz, Mihály; kérd el tőle nevemben kocsiját 's indulj Kisfaluba. Én egy levelet adok majd kezedbe. Ott egy jó hajadont fogsz találni, 's azt hozd el ide hozzánk. Ha megtetszik a' lány, vedd el; én azt neked feleségül szántam.

MIHÁLY. Csodálkozva néz rá.

JÁMBORFY. Ha jól éltek együtt, az én halálom után ez a' ház, kertem és földeim, mind a' tied.

MIHÁLY. Ez a' ház, uram?

JÁMBORFY. Igen.

MIHÁLY. Meg a' földek?

JÁMBORFY. Igen.

MIHÁLY. Meg egy jó feleség?

JÁMBORFY. Egy igen jó feleség!

MIHÁLY. De semmi halál uram, egészség és hosszú élet, és jámborság, és minden! Nyakába borúl.

JÁMBORFY. No lát'd, Mihály, a' te jó ked-

ved nekem igazi balzam. Egy becsületes embert boldoggá tettem benned, — egészen boldoggá. Hála érte annak, ki tennem engedte. Ez a' pillanat az én életem' pályáján sok bűt és sok hálátlanság okozta fájdalmat töröl el. Áldassék isten érte!

MIHÁLY. Uram, hát vannak háladatlan emberek is a' világon? Ez igen czudar egy mulatság lehet. Én most azt szeretném, ha valakivel megverekezhetném uramért; azt szeretném, ha valaki bántaná uramat, hogy neki jól befizethetnék; — azt szeretném, ha uram' életét menthetném meg; azt szeretném, ha beteg lehetnék helyette; egy szóval én mindent szeretnék tenni, és azon kívül szívemből sirhatnék, hogy uram olyan jó, pedig nem szorúlt rá, hogy olyan jó legyen. . . .

JÁMBORFY. Köszönöm, köszönöm, fiú! — eredj, rendeld meg a' kocsit.

MIHÁLY. Hah, uram, hogy' fog szaladni a' vőlegény! megyek, futok, versenyt nyargalok a' lovakkal; mert hogy felüljek, arról szó sincs! Megyen, visszafordul. A' meghalásból pedig semmi se lesz, uram, azt megmondom. Uram olyan egészséges mint a' makk, de kivált a' szive; — ezt nem szereti a' halál 's inkább maga megpukkad haragjában.

Elzsalad.

JÁMBORFY. Leül írni.

MIHÁLY. Visszajő az ajtóból. Uram, szőke-e vagy barna?

JÁMBORFY. Barna.

MIHÁLY. Dalol. Eszemadta kis barnája stb. st.

JÁMBORFY. Ir; miután már egy ideig irt volna. Háladatlan! — ha látnád milly hiv maradtam eskeiphez mind végiglen! Folyvást ir.

TIZEDIK JELENÉS.

JÁMBORFY. FŐBIRÓ.

FŐBIRÓ. Kalapját fentartva a' szoba' közepéig megy, ott megáll, botjára támaszkodik 's Jámborfyra gögösen lenéz.

JÁMBORFY. Felnéz, húzomosan szemébe, és ülve marad.

FŐBIRÓ. No's?

JÁMBORFY. Leteszi a' tollat. Micsoda?

FŐBIRÓ. Maga? Kend? Az úr? kik vagyunk, kik akarunk lenni?

JÁMBORFY. Feláll, megáll asztala mellett 's nyugalommal mondja. Ember!

FŐBIRÓ, magára mutat. A' főbiró!

JÁMBORFY. Előre lép 's kissé meghajtja magát. Az is csak ember.

FŐBIRÓ. Kend jobbágy.

JÁMBORFY. Ezer örömmel.

FŐBIRÓ. No's hát mi történik? Ez a' névtelenség, ez az incognito játszás, tovább is megmarad, vagy mi lesz?

JÁMBORFY. Teins uraságod legalább igen terhes incognitót választott, ha ez a' feszes hang tovább is fogja fedezni jószívűségét.

FŐBIRÓ. Pah, pah! — Én annak veszem kendet a' minek találom.

JÁMBORFY. Isten' hírével.

FŐBIRÓ. Honnan jött kend e' faluba?

JÁMBORFY. Gyanúsnak látszom?

FŐBIRÓ. Feleljen kérdésekre.

JÁMBORFY. Mihelyest az enyimre jó felelet.

FŐBIRÓ. Micsoda jussal kérdezhet kend?

JÁMBORFY. A' csendes lélekismeret' jusával.

FŐBIRÓ. Ha nem mondja meg, honnan jött, kicsoda, miből él, és honnan szerezte a' pénzt, mellyel itt házat és földeket vásárolt; én kendet innen eligazíthatom.

JÁMBORFY. Nem, azt nem teheti főbiró úr.

FŐBIRÓ. Majd meglátjuk.

JÁMBORFY. És ha én inkább el akarok költözni, mint azon kérdésekre felelni!

FŐBIRÓ. Akkor az eddigi gyanút még inkább megerősíti, 's én kendet nem ereszttem.

JÁMBORFY. Uram! — Főbiró úr! — Hagy-

juk el ezt a' hangot, főbíró úr. Nézzen egyenesen a' képembe 's mondja meg, mi rosszat lát ezen az arczon?

FŐBÍRÓ. Az arcz nem hiteles tanúlevél, azt nem lehet jegyzőkönyvbe venni.

JÁMBORFY. Igen jól tudom. De itt nyilvános jeleit láthatja az úr egy hosszú szenvedésnek. Tegye fel, hogy egész életem csaknem szakadatlan sora a' bának, vesztésnek, háládatlanságnak és szomorúságnak: azt kérdem, mi haszna lesz abból kegyednek, vagy azon jámbor parasztoknak, kik között végre nyugodalmasan élek, ha egy becsületes, öreg embernek kínjai és panaszai ki lesznek mondva, leírva, 's a' hivatal' protocollumába letéve? — Hagyja meg nekem főbíró úr ezt az enyhítő árnyékos szegletet, melyet itt kisírt szemeimnek találtam; én és a' világ elváltunk egymástól, ne hozzon ismét 's erőszakosan együvé.

FŐBÍRÓ. A' hivatalnak mindent kell tudni.

JÁMBORFY. A' hivatalnak? — Igen, főbíró úr hivatalánál fogva védelmezőm; legyen tehát az, a' minek hivatalánál fogva lenni kell; paizsa a' szerencsétleneknek. Az én szívem elfáradt az élet' terhe és sujtogatási alatt; ne tegye kegyed a' formaságok' lánczát is,

melly habár szokott és jó, de itt minden bizonynyal szükségtelen e' vérző, elkínzott sziv-re. Nemtelenség volna ettől itt elállani nem akarni.

FŐBÍRÓ. Hogyan? nemtelenség? Kend beszél nekem nemtelenségről? Legyen kend akárki, vétett kend akármit, nem én tettem meg az első lépést? nem jöttem el magam személyesen? Én a' legnagyobb emberséggel szoktam procedálni.

JÁMBORFY. Az kötelessége is főbíró úrnak.

FŐBÍRÓ. Úgy-e? kötelességem? És hát ha majd másképen fogok procedálni, mit csinál kend? mit tehet kend?

JÁMBORFY. Akkor én megvetem az ember-telen bírót. Mindennek meg van e' világon a' maga határvonala, mellyen túl nem lehet haladni: úgy a' kegyetlenségnek is. Tegye főbíró úr, a' mi tetszik; én mindent békével elvárok.

FŐBÍRÓ. Még látjuk egymást.

JÁMBORFY. Ha meg kell lenni.

FŐBÍRÓ. Én nem jövök többé.

JÁMBORFY. Nekem el kell a' főbíró úrhoz menni, mihelyt parancsolja.

FŐBÍRÓ. Oh, én elvitetem kendet.

JÁMBORFY. Semmi hatalmaskodás! azt kérem magamnak.

FŐBÍRÓ. De honnan veszi kend ezt a' fenjáró beszédet paraszt foglalatoskodási mellett? és hogyan jutnak paraszt foglalatossági mellett bújá gondolatok és tiltott kedvtöltések eszébe? — Azt mondom kelmednek Jámborfy, tudvák előttem utai; — vigyázzon magára. A' fenbéjazó beszéd nem használ kendnek semmit; a' megalázás mentheti ki egyedül bajából. el.

JÁMBORFY. Tehát itt sincs nyugtom! Én eleget szenvedtem ez életben. Ha a' viszontagság itt is kifog rajtam és lesújt: akkor közel a' vég ohajtott vigasztalás — Leül és öszve-hajítja a' levelet.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

JÁMBORFY. MIHÁLY.

MIHÁLY. Dörgő azt izeni uram, hogy ezer örömmel ide adja a' kocsit. Lovai már úgyis ettek; tüstént fogat.

JÁMBORFY. Itt a' levél, Mihály. Eredj isten' hírével, és jer meg szaporán.

MIHÁLY. Levél, uram? — Az ám, ez levél. Ejnye, beh szép betűket tud uram csinálni, a'

mint hiszem. De uram, én nem tudok olvasni.

JÁMBORFY. A' mint bemégysz a' faluba, bal kézre a' második kapu. Rózsa Margit a' leány' neve.

MIHÁLY. Hogy' mondta uram? mondja csak még egyszer.

JÁMBORFY. A' mint bemégysz a' faluba, bal kézre. . .

MIHÁLY. Azt tudom, uram; csak a' nevét.

JÁMBORFY. Rózsa Margit.

MIHÁLY. Rózsa Margit! Ej, uram, ez szép név! Rózsa Margit; már ezt szeretem.

JÁMBORFY. Jó leányra akadsz benne.

MIHÁLY. Rózsa Margit! Beh szép lesz az uram, ha majd az a' Rózsa itt lesz; uramra nézve is. Eddig mi csak mindig magunk voltunk.

JÁMBORFY. Hordjon a' szerencse, jó barátom.

MIHÁLY. De mi lelte uramat? Ollyan csendes! megbánta talán? nincs ínyire többé? —

JÁMBORFY, megfogja két vállát. Inkább mint valaha! Eredj és jer meg ízibe.

MIHÁLY. Repülök uram. De hová is tegyem ezt a' levelet, hogy el ne vesszem? Nem, a' zsebembe nem teszem. Tudom, már mit csi-

nálok. Magam előtt tartom a' kezemben ; így ni ; — egész Kisfaluig. Isten jó nap' , apám ! kelmed apám nekem ; a' másik régen meghalt. Isten velünk ! — el.

JÁMBORFY. Boldog fiú !

MIHÁLY, visszatér. A' teheneknek vessen uram enni. Meg a' libák , — de , oh , míg azok haza jönnek , addig már mi is itt leszünk. Elszalad.

JÁMBORFY, utánna néz az ajtóban. Két ugrással kint van az utcán ! — Boldog , boldog fiú ! Visszajő. Most itt vagyok , magam. Magam ? — Hová kell még jutnom ? meddig fognak még őzni az emberek , hogy magam lehessek ? — A' sírig ! Az asztalhoz ül 's fejét tenyerébe hajtja.

HARMADIK FELVONÁS.

E L S Ő J E L E N É S.

Parasztház , mint előbb.

JÁMBORFY. DÖRGŐ.

DÖRGŐ. Biró uram azt mondja , hogy itt csudálatos dolgok történnek kelmednél. Egykét semmirekellő felkelt a' faluban , kelmed ellen beszélt 's a' főbirót felharagította.

JÁMBORFY. Illyen a' világ, barátom.

DÖRGŐ. De ne legyen olyan, uram; ez nem emberség. De hiszen vannak még becsületes emberek is a' faluban; csak bízva rám kelmed; tudom én, mit csinálok.

JÁMBORFY. Semmit se csináljon kelmed; épen semmit; különben én nem hágom ált többé ház-küszöbét.

M Á S O D I K J E L E N É S.

VOLTAK. BÍRÓ.

DÖRGŐ. Én csak azt mondom, uram, hogy mi szemmel tartunk mindeneket, és ha valami igazságtalanság történik — — — No's hát mit mond mind ezekre bíró uram?

BÍRÓ. Hogy én mit mondok-e? — Én azt mondom: tegye kiki a' magáét.

DÖRGŐ. Hát hiszen magam is azt mondom. Dejszen, magadjuk mi azoknak a' gazembereknek, úgy, hogy —

BÍRÓ. Nem úgy, komám! Tegye kiki a' magáét, illető kötelessége szerint, ezt akartam még hozzá tenni.

DÖRGŐ. Míg kelmed itt a' maga' illető kötelességéről beszél, addig más nem gon-

dol a' maga' kötelességével 's kelmedet elnyomja.

BIRÓ, hevesen. Mit papol itt kelmed, mit? A' hogyan a' világ' rendének kell menni, 's a' micsoda véget kell annak elérni, az a' legfelsőbb biróság' elejébe tartozik. A' ki ebben bízik, béke van lelkével; a' ki ezt neveti, az ugyan büszkélkedhetik, 's hatalmaskodhatik még egy darabig, de a' nyughatatlan lélekismeret minden pillantatban felmond neki; 's valljon mit ér aztán egy ilyen számkivetett bitang lélekismeret, 's ha az isten' átkát minden ember láthatja és olvashatja homlokodon, hm?—Itt a' felelet, komám, 's most menjen és hagyjon magunkra minket; nekünk beszédünk van egymással.

DÖRGŐ. Jól van, biró uram; helyesen van. De ha én aztán e' miatt az ember miatt, egy ilyen istenátkozta homlokot találok, akkor én oda ütök, azt csak tudom, és ezt mondom hozzá: az úr isten irta, én pedig elolvastam. *Megye.* Isten legyen mindnyájunkkal! ei.

HARMADIK JELENÉS.

BIRÓ. JÁMBORFY.

BIRÓ, *utána.* Nem úgy komám, nem úgy!
 — Kelmed pedig hallgasson meg. Legyen
 kelmed a' főbíró úr iránt őszinte, különben
 példáját adja az engedetlenségnek, és —

JÁMBORFY. Mit akarhat a' főbíró vallatá-
 sommal? —

BIRÓ. Arról ő feleljen. Itt a' földön, kel-
 med felel; amott a' nagy napon majd neki
 kell felelni. 'S miért ne mondana meg kel-
 med mindeneket?

JÁMBORFY. Azért, mert akkor menedékhe-
 lyem ki lenne kutatva; czélom és nyugodal-
 mam oda volnának; véreim fölkeresnének 's
 eljőnének —

BIRÓ. Hadd jőjenek! mi baj van abban?

JÁMBORFY. Isten őrizz!

BIRÓ. Ez a' falu itt az erdők között, semmi
 város, semmi helység körülötte, a' meredek
 mély út a' hegynek fölfelé, — mind ez nem
 a' városiaknak való, ha csak olly különös
 gondjok vagy gondolkozások nincsen, mint
 kelmednek. Hadd jőjenek el az atyafiak;
 kelmed nekik tejet és iros vaját rak elejök-

be, ők kinevetik kelmedet, kelmed örül, 's ők isten' hírével haza költöznek ismét le a' hegynek vissza a' városba.

JÁMBORFY. Kelmed nem ismeri őket, ők pénzem után áhitanak, 's hogy örökömbé fészkeljék magokat, arra nekik semmi hely nem messze, semmi hegy nem magas, semmi alacsonyság nem alacsony.

BIRÓ. Ha szegények, adjon uram nekik valamit.

JÁMBORFY. Sőt vagyonosak, de —

BIRÓ. Akkor ne adjon nekik semmit.

JÁMBORFY. Örökömért gyötröttek eddig is, azért üldöztek, a' miatt dúlták fel éltemet.

BIRÓ. Hát mondja uram nekik, hogy nincs semmie. Oszsza el vagyonát a' szegények közt; akkor megnyughatik.

JÁMBORFY. Ha látnom kellene újra azt az asszonyt, ki életem' poharába mérget öntött, ki öcsémet elkínozta, a' sírba vitte; ki engemet százszorosan, sőt ezerszeresen meggyilkolt —

BIRÓ. Ki lehet ezen asszony?

JÁMBORFY. Sógorném, öcsém' felesége 's gyermekeinek anyja, kik apjokat elfajultságokkal 's förtelmes természetökkel sírba vették. — Egyik lánytestvérét az asszony ko-

lostorba zárta, hogy örökét elnyelhesse. Azon szegényeket, kiket öcsémnek ki kellett volna fizetnie, megcsalta, kirablotta. Másik lánytestvére már meghalt szegény! Ah, az egy angyal volt, angyal, valamint ez ördög, — 's nekem mindenem. Mennyi kinomba, könnyembe, kétségbeesésembe került nekem ez a' leány. Ő nekem e' földet paradicsommá varázsoltá volna. De a' sógorné elválasztott minket; megfosztott engem mindentől, a' mit e' földön szerettem. Hogy örököm legyen, hogy vagyonomhoz juthasson, mivel tudta, hogy senki mást nem veszek el mint testvérét: gyanút, haragot, boszút támasztott közöttünk; nem kimélt semmi utat, semmi mesterséget 's feldúlta mennyemet! —

BIRÓ. Hiszen ez istentelenség!

JÁMBORFY. És azután a' leányt a' világba vezette, fellázasztotta érzékeit, saját testvérét elcsábította. 'S a' kigyó még velem sírt veszteségemen! Engem 's a' leányt szegyenbe tudott keverni a' világ előtt. Csak akkor, midőn a' kedves meghalt, miután nevem vala az utolsó szó, mellyet vonagló ajkai rebegtek, csak akkor tudtam meg mindeneket. Most már sírhattam veszteségemen! nem maradt e' kínból egyebem, mint a' szün-

telen emlékezés' átka, 's egy levél a' boldogult' utolsó napjaiból; — nem, nem, — én ezt az asszonyt, magamnak és szegény öcsémnek gyilkosát, nem láthatom többé.

BIRÓ. Már az csakugyan sok uram, hogy ...

JÁMBORFY. Egykor halálosan beteg valék 's ott feküdtem őrzöngésben magamon kívül. Jó sógorném felcserélte az üvegeket 's a' hűvesítő ital helyett tüzet, lángot öntött fel-lázadt ereimbe. Ennyire tudott vetemedni pénzért, pénzért! — örökömért. Boldog kinek nincs egyebe, mint mennyit két keze megkereshet, mennyivel lételet fentarthatja. Ezt az enyhítő csalatást én itt megszereztem. Én két kezem' munkájából élek. Egy igen régi barátom, ki innen távol lakik, 's kit én esküvel kötöttem le titkomhoz, ügyel vagyonomra. Mikor itt nálatok települtem le, az átok felszállott napjaimról; a' természet szorosabban csatlódott hozzám 's én hozzá. A' természet enyhít, erősít, vigasztal. Jó emberek' járását - kelését körülem szeretem. Rang, hivatal, osztály, pénz, mind messze vannak tőlem. — Oh, hagyjatok itt köztetek kimúlnom, ne kérdjete 's ne hagyjatok kérdeztetni. Ne vezessen sirkő poraimhoz. Szívetekben élve marad jó szán-

dékom, és élve e' hajlékban utánam egy pár, mellyet én tettem boldoggá. Mi kell még több arra, hogy békével szálljak le síromba, mellyben minden kinnak, minden siralomnak vége! — Ölébe dől.

BIRÓ. Na, na, uram, hiszen, csak vigasztalja magát. Jőjön, üljön le ide csendesen. Megrázta egy kicsinyt a' beszéd, elhiszem, de nem is lehet az ilyenkor különben. Egy székhez vezeti.

JÁMBORFY, leül.

BIRÓ. De hát uram, mondja csak, öcscsének nem maradtak gyermekei?

JÁMBORFY, bágyadtan. Oh, igen.

BIRÓ. Úgy hát ezeket —

JÁMBORFY. Mikor kedvesem meghalt, akkor én is ezekért, csupán csak ezekért akartam élni. Tanítottam őket, vigasztalója voltam beteges öcsémnek; — de ebben sem lehetett boldogulnom. Anyjok egy szavával lerontotta azt, mit én nagy bajjal építettem. Az egyik fiú, ki szegény testvéremre sok bút és szégyent árasztott, egy szajha végett párviadalra kelt, 's ott esett el. A' másik szenvedélyes kártyás. Ez egy szúrást ejtene szivemen, úgy mint kártyáján tenni szokott, hogy örökségemhez jusson. Egy leány van

még ezeken kívül, gyermek, mikor én tőlök elszakadtam; ha jó, vegye őt az isten oltalmába.

BIRÓ. Már ez, uram, elég baj egyszerre. De ne vegye rossz neven, ha azt mondom, hogy a' városi uraknak minden ilyen bajok azon módtól származik, a' miképen ők házasodni szoktak. Ti megláttok egy kisaszszonyt, 's ha az egyszer jól szivetekbe fészkelte magát, akkor azután nem láttok éppen semmit; akkor az egész világ, éggel, földdel, és vizekkel együtt csak ezért a' kis jószágocskáért látszik teremtettnék, 's ti a' világgal együtt a' kisaszszonykának jó vagy rossz kedvétől függtek. De ha egyszer megkapjátok feleségül, akkor egyszerre minden dicsőségnek vége; az első fél esztendő múlva rá se' néztek többé. Két esztendő múlva a' feleség csak úgy áll a' házban mint egy régi szekrény; hatodik esztendőben már minden órán menekedni szeretnétek tőle, 's ha isten csakugyan úgy rendeli, nagy csendesen ballagtok utána a' czitrommal. Mi, uram, itt a' falun nem így házasodunk. Mi is örömmel nézünk egy jól termett hajadont, de azért nem bolondulunk meg utána, mert sok a' dolgunk, uram, 's kinevetne a'

falu, ha az ember dolgát elhagyná. Ha feleségül kapjuk: akkor mind a' két fél ezt tartja: egy az öröm, egy a' bánat ma úgy, mint huszonöt esztendő múlva. 'S ha isten úgy adja, hogy a' nejét előbb viszik ki mint az urát; én uram, már meglett 's ugyancsak emberekét láttam, mint kis gyermeket, a' rozmarinágra lebődülni.

JÁMBORFY. Az már igaz.

BIRÓ. Ha pedig nem kapjuk meg; — egy két napig bizony nem esik jól az étel, 's vasárnap' a' legény nem megy a' korcsmára; — de azután, uram, az élet meg a' szív megint csak megkívánja a' magáét. A' legény megint tánczolni jár, 's nézz ide, nézz oda, ott ül egy takaros kis leány a' padon, de nem örömet ül ám magányosan: az ember szót ejt, előadja a' maga dolgát, 's így uram, keresztény szokás szerint megkezdődik a' gazdaság.

JÁMBORFY. Ez már igaz, bíró gazda; 's nem is egyedül ez volt az, mi engemet a' városból elűzött. De minek beszéljek el mindent, a' mi rajtam igaztalanul történt? A' harcz ki van küzdve, 's én már számot vettem a' világgal. Én semmiben sem voltam

szerencsés a' világon, csak mióta itt közöttetek léteztek.

BIRÓ. Hát maradjon meg itt közöttünk, uram, 's nem lesz semmi baja többé. De azért hát feleljen meg, és világosítsa fel a' főbirót.

JÁMBORFY. Legyen úgy; megcselekszem.

BIRÓ. Már ezt szeretem, uram, és igen bölcsen is teszi, mert látja uram, már szem van rajta 's a' faluból addig ki nem eresztik, míg meg nem felel.

NEGVEDIK JELENÉS.

VOLTAK. LUIZA.

LUIZA. Fejét az ajtón félénken bedugja.

JÁMBORFY. Ki az?

LUIZA. Szabad? —

JÁMBORFY. Csak beljebb, kis lány, beljebb!

LUIZA. A' biróhoz, Jámborfyra mutatva. De, úgy-e nem bánt?

JÁMBORFY. } Kicsoda?

BIRÓ. } Mentsen isten.

LUIZA. Adja ide a' kezét.

JÁMBORFY. Ki vagy te, kis lány? Oda nyújtja

kezét.

LUIZA. A' kezét simogatva. Kedves bácsikám, —
édes jó bácsikám, ne bántson kérem.

JÁMBORFY. Megdermedve. Bácsikád?

LUIZA. Félve. Igen. Meg ne harapjon, kérem. Én Luiza vagyok, Somfy Luiza, az a' kis Luiza! —

JÁMBORFY. Felemeli. Szeme, tekintete, szava, egész képe! megöleli. Öcsémnek leánya, vére, képe! Te gyermek, te leány, te Luiza, az istenre kérlek, hogy' jutsz te ide?

LUIZA. Sirva. Oh, ne haragudjék, édes bácsi!

JÁMBORFY. Hogy' jöttél te ide? ki mondta —? ki van veled? — Ha magad jöttél, isten hozott. Úgy-e magad jöttél? mondd, hogy magad vagy 's megáld isten érte, a' ki hozám küldött.

LUIZA. Oh, hiszen én magam volnék —

JÁMBORFY. Magad? Csakugyan? Jere az az ölembe, szeretett leányom. Szívemre veszelek 's nem eresztelek el, mig élek. A' biróhoz. Nézze kelmed, ilyen volt az apja, így, de épen így nézett rám számtalanszor. Szent isten, mire és mennyire emlékeztet vissza ez a' leány! — De Luiza, szólj hát, honnan jössz, hogy' jöttél, kitől tudtad? —

LUIZA. Remegve. A' mamám — — —

JÁMBORFY. Haraggal. Itt van?

LUIZA. Ah istenem, meg ne harapjon kérem.

JÁMBORFY. Hol van anyád?

LUIZA. Ő is, bátyám is, itt vannak.

JÁMBORFY. Itt-e? — Eredj, takarodj', ne kerülj többé szemem' elejébe.

LUIZA. Elindúl, sírva.

JÁMBORFY. Megállj, — jer ide még egyszer. Felelő. Még egyszer akarom testvérem' képét látni. Őt, a' boldogúttat, csókolom tebenned. Most mehetsz. Leteszi.

BIRÓ. Ne siess kis húgom.

LUIZA. Pedig én úgy szeretem a' bácsit.

JÁMBORFY. Ezt az ártatlanságot is megvesztegették már. Ez a' sirás, ez a' beszéd be vannak tanítva. Ezek a' könnyek kihívás pénzemhez szívemen által. Mondd meg anyádnak jó leány, hogy én könyeidért nem fizetek, mert még enyéimért sincs megfizetve.

LUIZA. De, hiszen, senki se' tudja, hogy én itt vagyok; nem is lett volna szabad ide jönnöm. Azt tudom hogy bezárnak; de én — az én —

BIRÓ. No's, leányom, folytasd csak.

LUIZA. De én jó bácsikámat sajnálom, hogy olyan beteg, és hogy be akarják zárni. A' biróhoz. Igen, én hallottam.

JÁMBORFY. Kicsoda, Luiza?

LUIZA. Félve. De, bácsi, meg ne mondja ám mamának; mert nem kellett volna halanom.

JÁMBORFY. Nyugodalommal. Ki akar engem bezáratni?

LUIZA. A' mamám; mert bácsi olyan beteg.

JÁMBORFY. Uram teremtem!

LUIZA. A' bíróhoz. Hogy bácsi magában kár ne tegyen. Jámborfyhoz. De a' mamám minden költséget megfizet, meg ám, igen szívesen.

BIRÓ. Összeteszi a' kezét. Boldog isten, hiszen ez már —

JÁMBORFY. Luiza' fejére teszi kezét. Nem leányom, téged nem küldöttek, hanemha egy felsőbb gondviselés. Az ég' áldása lebegjen feletted jó gyermekem.

LUIZA. Bácsikám, mi baja magának?

JÁMBORFY. Leányom, — édes jó leányom.

LUIZA. Hát maga nem — ? A' bíróhoz halkan. A' bácsi nem örült?

BIRÓ. Mentsen isten, kisasszonykám.

LUIZA. No úgy, ne szóljon bácsi a' mamának semmit. Mindjárt itt lesz; most el kell mennem. Én ma már láttam bácsit a' kertben, onnan a' fogadóból. Már akkor is úgy megszántam bácsit. Inkább utazzon el

egy pár napra, mert ha a' mamám megharagszik, akkor roszul megy a' dolog. Hízeleg neki. De azt megmondom ám, hogy engem a' világért el ne áruljon; bátyám üt és taszigál különben.

JÁMBORFY. Felemeli. Maradj te itt. A' ki téged akar bántani, az előbb engem taszigáljon ki a' világból.

Ö T Ö D I K J E L E N É S.

SOMFYNÉ. FERENCZ. VOLTAK.

Kopognak.

JÁMBORFY. Szabad!

SOMFYNÉ. Nyájusan, lassan, udvariasan. Kedves sógor uram — Megijed midőn Luizát megpillantja. Hát te már itt vagy?

LUIZA. El akar menni Jámborfytól, félelmesen. Csak úgy, történetesen, — én nem tehetek róla.

JÁMBORFY. Leteszi öléből a' leányt de kézen tartja, 's megvetve néz Somfynéra.

SOMFYNÉ. Azt igen jól tette Luiza; igen szépen. Lát'd, Feri, a' sógor úr szereti húgodat.

JÁMBORFY. Igen jól esik, hogy ez az angyal áll közöttetek és közötttem.

FERENCZ. Erőltetett hajladozások közt. Hogy' és mint volt azóta, kedves uram bátyám?

SOMFYNÉ. Jer ide, Luiza, jer én hozzám; te alkalmatlan vagy ott bácsikádnak.

JÁMBORFY. Nem, ha mondom.

SOMFYNÉ. A' mint parancsolja sógor úr.

JÁMBORFY. Honnan tudja az asszony, hogy én élek, hogy itt élek?

SOMFYNÉ. Boldog isten, ezer kérdezés és aggodalmak után. — Engedelmevel leül. Mennyit fáradoztam, hogy valami hirt vehessek. Fiam, adj széket nagy bátyádnak; hol jár az eszed?

JÁMBORFY. Jelekkel eltiltja.

SOMFYNÉ. Feri, beszélj el csak nagybátyádnak mennyit tudakolódtam 's mennyi költségembe került, míg felőle valami kevés hírt is hallhattam.

FERENCZ. Oh, az iszonyatos! Én e' végett egyszer a' Füredi fürdőben is voltam. És mamám —

JÁMBORFY. Ki adott akkor a' fürdőben bankot?

FERENCZ. Színelve. Uram bátyám, én nem játszom többé; ezzel a' rossz szokással már felhagytam.

JÁMBORFY. Hazudsz; most is játszol.

FERENCZ. Anyám —

SOMFYNÉ. Bizonyossá teszem sógor urat.
Feláll.

JÁMBORFY. Nem igaz. Képén van lefestve a' hazugság. Itt látni kellene azt a' nagy változást, melyet egy játékos' lelkén e' meg-rögzött rossz szokás' lemondása szül; már pedig én képeden mind azon apró 's alacsony szenvedélyek' vonalait, melyek a' játékos' tulajdoni, egyenkint 's egy nagy vonalban, a' pénzvágyében, borzasztólag találom ki-nyomva.

FERENCZ. Sértődve. Uram bátyám! —

JÁMBORFY. Tovább!

SOMFYNÉ. Végre egy vásár' alkalmával ez itteni főszolgabíró úrral vezet össze jó sze-rencsénk —

FERENCZ. Midőn is egyik ezt, másik azt a' csodálatra méltó történetet beszéli el, 's végre kitetszik, hogy a' teins főszolgabíró úr —

JÁMBORFY. Igen; 's tehát mit akar itt az asszony?

SOMFYNÉ. Én — majd — aztán, ha magunk leszünk.

JÁMBORFY. A' biróhoz. Beszélje el addig bíró uram a' főbírónak, a' mit felőlem tud; t. i. hogy rajtam semmi különös nincs, miát a'

ki pusztá földművelő vagyok 's az is akarok maradni, továbbá, hogy semmi követelésim nincsenek 's nem is lehetnek, minthogy én éppen semmi vagyonnal sem bírok.

BIRÓ. Értettem, uram, megcselekszem. *af.*

HATODIK JELENÉS.

VOLTAK a' Birón kívül.

SOMFYNÉ. Mint látja kedves sógor uram, én hanyatlani kezdek, 's minthogy kedves sógor úr is, a' mint gyanítani lehetett 's fájdalommal halljuk, nem a' legerősebb lábon áll: mi azért jöttünk, hogy egymással keresztény módra kibéküljünk 's ha egymást valaha valamiben megbántottuk volna, szívünkől megbocsássuk.

FERENCZ. Anyám azt mondta, hogy mindent képes elkövetni, csak hogy békével halhasson meg.

JÁMBORFY. Helyesen; mert a' kinek halál a' nyelvén 's hazugság szívében, az egy bosszúzó kard alatt áll.

SOMFYNÉ. Igaz!

FERENCZ. Igaz, igaz!

JÁMBORFY. Én megbocsátok.

SOMFYNÉ. Meghajol.

FERENCZ. Hasonlókép.

JÁMBORFY. Mindent megbocsátok. És így ennek vége.

SOMFYNÉ. Így már megnyugszom. Most már nem fogsz többé szomorúan látni, kedves fiam.

FERENCZ. Hál' istennek érte, kedves anyám.

SOMFYNÉ. Most tehát csak szegény árváimat, sir. istenben boldogúlt, szeretett férjemnek, sógor uram' testvérének, árva gyermekeit, akarom még ajánlani kedves sógor uramnak.

JÁMBORFY. Ez a' leányka igazi árva, azt látja isten.

FERENCZ. De hát én uram bátyám?

SOMFYNÉ. Igen, e' kedves árvákat ajánlom édes sógor uramnak.

JÁMBORFY. De mi végett?

SOMFYNÉ. Csupán könyörgéseibe. A' fiatal népnek szükséges az érettök könyörgés. Ez az angyal, melly őket a' gonosztól megóvjá.

FERENCZ. Könyörgéseibe ajánlom magamat.

SOMFYNÉ. Ezen kívül, ha talán sógor uram bizonyos állapotra jutott volna, — mert hiszen, tudjuk, hogy egész életében bőkezű volt, — ha talán valamiben segítséget szenvedne, legyen pénz vagy egyéb, tessék azt

nekem nyilatkoztatni. Én az özvegy' garasát örömezt feláldozom.

JÁMBORFY. Nincs reá szükségem.

SOMFYNÉ. Igaz, ha jó szivem ki nem mentene, méltán szemre hányás érhetne ajánlatomért, de én mihelyt az útra elszántam magamat, legelső gondolatom is ez volt: a' jó, az adakozó sógor minden bizonynyal mindezt elajándékozta —

FERENCZ. Úgy van; azt mondta a' mamám.

SOMFYNÉ. Ez előtt, azt tudom, szép vagyunkával bift a' sógor, mikor még nálunk lakott. —

JÁMBORFY. Az mind oda van.

FERENCZ. Mind felélte ezt a' pénzt uram bátyám?

JÁMBORFY. Feléltem, elajándékoztam. A' mezei gazdasághoz sem igen értettem, — szóval nekem egyetlenegy capitalisom sincs többé.

FERENCZ. Nincsen? —

SOMFYNÉ. Az igen természetes; azon nincs mit csodálkozni, épen azért tettem előbbi ajánlásomat. Hiszen tudjuk, mennyibe kerül csak a' mindennapi tisztességes háztartás is. Hát még ha az ember mindenütt a' jótévőt és adakozót akarja játszani, mint a' minek sógor úr gyermekkorától fogva igen szivre-

ható jeleit adta: akkor igen könnyű egy ilyen capitalist elfecsérteni. Azért, a' mint mondtam, ha kedves sógor uramnak valami csekélységgel szolgálhatok —

JÁMBORFY. Ez a' kis telek, a' mellyet bírok, eltart engem.

SOMFYNÉ. Illy egy kis falusi jószágocskát vett sógor ur?

JÁMBORFY. Ezt a' házat kertestűl és négy láncz szántóföldet.

SOMFYNÉ. Ez elég, ha az ember paraszttá lett. Igen, ez előtt, — a' mint ezelőtt élt sógor uram . . .

JÁMBORFY. Akkor rosszúl éltem.

FERENCZ. Most a' bácsi takarékosan él.

SOMFYNÉ. 'S néha egy kis vendégségecskében is vehet részt azoknál, kiket megajándékozott, az úgy nevezett jó barátoknál.

JÁMBORFY. Az igaz.

SOMFYNÉ. Oh, tudom; ilyenkor egyik a' másikon segít. Ez egy tyúkot küld, a' másik zöldséget. —

JÁMBORFY. Mindegyik szívesen.

SOMFYNÉ. A' sógor pedig őket a' hivatal és felsőség ellen segíti. Csak hogy ez aztán ba-

jára ne válják, sógor ur! — én már hallottam is valamit fülhegygyel.

JÁMBORFY. Magam is.

SOMFYNÉ. Ezek aztán igen rendes dolgok, mikor — *nevet.* Ne vegye rossz neven sógor úr, de ha testvére, boldogult férjem, még élne, sógor úr csakugyan nagy zavarba jőne.

JÁMBORFY. És miért?

SOMFYNÉ. Azért, mert sógor úr neki számtalanszor említette azt a' szörnyű szeretetet, mellyel iránta és gyermekei iránt viseltetik.

JÁMBORFY. Mihelyt ő meghalt 's mihelyt gyermekeit nem lehetett többé szeretnem, elhagytam a' házat.

SOMFYNÉ. 'S a' szép Somfy-jószágot idegön paraszt cselédnek osztogatta el. Már ez csakugyan különös egy módja a' testvériszeretet' bebizonyításának. Menjünk, fiam, *meghajlik.* ideje hogy menjünk.

FERENCZ. Ugy van, anyám, nagy ideje.

SOMFYNÉ. Nem akarok többé alkalmatlanodni. Őszinteséggel. különben is itt a' béresek nem sokára vacsorálni fognak. — Luiza, csókold meg bácsikádat.

JÁMBORFY. Megcsókolja.

SOMFYNÉ. Ugy! no most már legalább látad a' bácsit.

JÁMBORFY. Neked szívesen adnék valamit ,
kedves lányom.

SOMFYNÉ. Sohase fárassza magát édes sógor.

JÁMBORFY. Ezt a' kis házikát épen ma aján-
délkoztam el; nekem mim sem maradt. De
még is, valami emlék nélkül nem bocsáta-
lak el. Várákozást kérek — be.

SOMFYNÉ. A' kóldus!

FERENCZ. Az örült!

SOMFYNÉ. Saját kezeimmal fojthatnám meg.

FERENCZ. A' nagy úti költség!

SOMFYNÉ. Holnap hajnalban indulunk.

FERENCZ. De hátha csak tettetli magát?

SOMFYNÉ. Mentsen isten, hiszen —

FERENCZ. Ha talán pénze volna?

SOMFYNÉ. Hiszen, ha lett volna, ennek a'
czulának *Luizára mutat* oda adta volna. A' ro-
mánkönyvespek mind annyiszor szemébe
futottak, valahányszor csak rá nézett.

FERENCZ. Talán most neki egy nagy vál-
tót hoz.

SOMFYNÉ. Ha van még valamije, azt most
ennek adja. Ha ennek mit sem ad, akkor nincs
semmie. Luiza!

LUIZA. Tessék parancsolni!

SOMFYNÉ. Ha a' bácsi neked valamit aján-

dékoz, papirost vagy tele erszényt: csókold meg kezét és essél térdre. Ha pedig —

JÁMBORFY, jó. Lát'd, édes leányom, nekem nincs egyebem, mint ez a' pénzdarabom; vedd el, tartsd meg emlékezetemre 's légy mindig jó.

LUIZA, előbb le akar térdelni, de feláll megint, kezét csókol, 's azután térdel le.

JÁMBORFY. Mit akarsz ezzel? Ezt nem magad gondoltad. Ki tanított erre?

LUIZA, az anyájhoz szalad 's arcát eltakarja.

SOMFYNÉ, kiragadja az ezüst tallért Luiza' kezéből 's az asztalra veti. Tegye oda ezt is, sógor, a' hová a' többit tette! Luizát kézen kapja 's elindul.

FERENCZ. Úgy van, úgy van!

JÁMBORFY, karon fogja Somfynét. Asszonyom, elveszi az asztalról a' tallért. lesz még idő, midőn asszonyoságotat ez a' tallér — nézze meg jól! — meg fogja pirítani. Isten veled, kis lány. 'S ti menjetek isten' hírével. Zsebébe teszi a' tallért.

SOMFYNÉ. Oh, én azt az időt tudom!

JÁMBORFY. Komolyan, tagadólag int fejével.

SOMFYNÉ. Igen is; az akkor lesz, midőn én ezt a' tallért azon elfajúlt személynél fogom látni, kivel a' sógor itt e' vadonban él. —

JÁMBORFY. Öszvecsapja kezét 's merőn néz szemébe.

FERENCZ. Ugy van, úgy; tudjuk a' szép históriácskát.

SOMFYNÉ. Hihetőleg az kapta meg e' házat is?

JÁMBORFY, int, hogy igen.

SOMFYNÉ. Azzal még lesz egy kis beszédünk.

JÁMBORFY, karjával Somfyné' karjára támaszkodik 's átlátólag tekint szemébe.

SOMFYNÉ. Látod, Feri, nem mondtam? A' főbirónak teljes igaza van; ő kitalálta a' bibét. Bezzeg akkor a' búslakodók, száműzöttek és átkozódók más képpel fognak ott állani. Mert hiszen, miután velünk így bának; majd mi is megeresztjük nyelvünket. —

JÁMBORFY, nagy bámulattal öszveteszi kezét, majd hevesen szólani akar, de elfojtja; egyik kezével meg fogja Somfyné' kezét 's a' másik' mutató ujját Somfyné' szájára teszi; majd hirtelen elveszi; erősen szemébe néz; mutató ujjával többször fenyegeti; az ajtóhoz vezet; azon kiereszti; ott megáll 's Ferencznek parancsolólag int, hogy menjen; ez megütközik, de megy; Jámborfy utána; a' kárpit lefordul.

NEGYEDIK FELVONÁS.

A' főbiró' szobája.

ELSŐ JELENÉS.

MARGIT. MÁRTON. Nehány Paraszt.

MARGIT. De ugyan minek hoztak engem ide?

MÁRTON. Már az leányasszonykám, a' fő törvényszéknél úgy szokás. Sokanjőnek ide, kik csak akkor tudják meg miért, mikor eleresztik.

MARGIT. Hiszen én nem bántottam senkit.

MÁRTON. Talán a' leányasszonyt bántotta valaki?

MARGIT. Mentsen isten.

MÁRTON. 'S most a' főtörvényszék védelmezi a' leányasszonyt.

MÁSODIK JELENÉS.

FŐBIRÓ. VOLTAK.

FŐBIRÓ. Ez a' fiatal személy?

MÁRTON. Ez teins uram.

FŐBIRÓ. Aha! nézegeti.

MÁRTON. Épen most hozták be.

FŐBIRÓ. Hajdu kísérettel?

MARGIT, panaszosan. Ugy ám, teins főbiró úr!

MÁRTON. A' szegényke úgy remegett mint a' barány.

FŐBIRÓ, sópáncodva. Azt meghiszem; kezét összeszeszi. az ilyen körülállásokban! — Eredjetek ki mind; csak e' személy maradjon itt.

Márton és a' parasztok el.

FŐBIRÓ. Jőjön közelebb, — maga szerencsétlen!

MARGIT, félelmesen. Főbiró úr —

FŐBIRÓ. Fél most, ugy-e?

MARGIT. Igen, nagyon.

FŐBIRÓ. Látja: ez a' rossz lélekisméret. Mi?

MARGIT. Én nem vétettem semmit.

FŐBIRÓ. Sőt igen is sokat. Kérje istent, hogy bocsássa meg bűneit.

MARGIT. De mit, főbiró úr?

FŐBIRÓ. Csak vallja meg; mi úgy is mindent tudunk.

MARGIT. De ha én nem tudok semmit.

FŐBIRÓ. Leányom, az ember igen nagy bűnös lehet a' nélkül hogy tudná.

MARGIT, megijedve. A' nélkül hogy tudná?
Uram isten!

FŐBIRÓ. Nem érez-e egy belső rettegést és szorongattatást, micsoda? A' felsőség, mellynek személyét én bennem látja, istentől küldetett követ; feleljen kérdésekre: nem érez-e magában egy belső félelmet és szomorúságot?

MÁRTON. Igen.

FŐBIRÓ. Látja! honnan van az?

MARGIT. Onnan van, mivel nem tudom, mit akar velem a' főbiró úr, és mivel hajdúval hozattak ide; és mivel Jámborfy uramat nem láthatom.

FŐBIRÓ. Jámborfy; ez a' szerencsétlenség eszköze.

MARGIT. Valami baja történt Jámborfynak?

FŐBIRÓ. Ahhoz magának semmi köze.

MARGIT. Sőt van közöm, főbiró úr, mert én őt mindenek felett becsülöm és szeretem.

FŐBIRÓ. 'S ezt maga megvallja?

MARGIT. Meg; ezerszer is meg.

FŐBIRÓ A' vén bűnös!

MARGIT. Jámborfy nem bűnös; — azt nem hiszem.

FŐBIRÓ. Leányasszony, ne hagyja magát a' rossz lélek által elcsábítatni, különben teste és lelke mind itt a' földön, mind az örökkévalóságban veszve van.

MARGIT. Uram, teremtőm! —

FŐBIRÓ. Valljon meg mindent töredelmes szívvel, akkor a' csábító nem fog ki lelkén.

MARGIT. Ezt én nem értem.

FŐBIRÓ. Nem jól tanulta meg a' katekizmust.

MARGIT. Sőt inkább; tiszteletes úr nekem —

FŐBIRÓ. Eh, mit a' tiszteletes? A' főbiró előbb való mint a' tiszteletes. Nem veszi észre mint sürgölődik, forgolódik körülötte a' rosz lélek, hm?

MARGIT. Hiszen itt e' szobában senki sincs csak az úr.

FŐBIRÓ. Láthatóképen ugyan itt más senki sincs, de láthatatlanképen egy rettenetes zsi-baj van itt maga körül.

MARGIT, félelmesen. Nem igaz, — nincs.

FŐBIRÓ. Míg én itt vagyok, addig nincs mitől félni; de ha én elmegyek, és maga nem vallott, és ha a' sötét tömlöczbe levitetik. —

MARGIT. Oh, istenem!

FŐBIRÓ. Akkor majd meglátja, mi fog történni magával. Sziszegést fog hallani, meg ropogást, meg visítást, és a' feje felett fekete szárnyakkal fog csattogni. —

MARGIT. Dehát mit valljak meg?

FŐBIRÓ. Ki az a' Jámborfy?

MARGIT. Az én jótevőm, kit szeretek, kiért imádkozom.

FŐBIRÓ. Miért beszél maga vele mindig az erdőben 's nem itt a' faluban?

MARGIT. Mert ő úgy akarja.

FŐBIRÓ. Maga leveleket hord neki. Halljuk, kitől valók?

MARGIT. Én nem tudom, kitől.— Házi gazdám, a' kinél lakom, adja kezembe.

FŐBIRÓ. Van pénz is a' levélben?

MARGIT. Van többször.

FŐBIRÓ. Sok?

MARGIT. Én nem tudom mennyi.

FŐBIRÓ. Nem mondta-e azt Jámborfy, hogy magát szereti?

MARGIT. Oh, igen.

FŐBIRÓ. Hogy' hogy'?

MARGIT. Csak úgy hogy nekem atyai intéseket ad, 's megesik hogy néha könnyez is mellette.

FŐBIRÓ. Nem mondja-e magának: Kin-csem!... Lelkem!... 's más efféle?— Lássá húgocskám, már a' rossz lélek távozik magától; már a' küszöbön van; valljon meg szépen mindent, és nem lesz semmi bántása. No's?

MARGIT. Én nem tudok többet; én nem mondhatok többet.

FŐBIRÓ. Nem? — Ugy oda van! ki az atyja?

MARGIT. Azt nem tudom.

FŐBIRÓ. Az anyja?

MARGIT. Nem ismerem.

FŐBIRÓ. Ihol, mi kell több, Jámborfy egy országvilág-csaló. Maga talán, sőt hihetőleg vagyonos szülék' gyermeke, kinek pénze, jószága van, 's Jámborfy azt elkölti, elpazarolja, míg magának csak a' legszükségesebbeket juttatja.

MARGIT. Én nem tudom ki vagyok: de Jámborfy nekem bizonyosan jót akar, ő velem már eddig is sok jót tett.

FŐBIRÓ. Oh hogy' is ne.

MARGIT. És én őt úgy szeretem mint atyámat.

FŐBIRÓ. Maga konok.

MARGIT. Mi az konok?

FŐBIRÓ. Én magát egy páresztendőre börtönbe csukatom; hadd tudja meg, mi annak következése, ha valaki konok.

MARGIT. *sír.* Engemet, ártatlan, szegény leányt!

FŐBIRÓ. Valljon meg mindent, akkor a' kocsimban vitetem házamhoz 's jól tartom süteménynyel.

MARGIT. Én nem vallhatok egyebet, csináljon főbiró úr a' mi tetszik.

FŐBIRÓ. Már látom, a' rossz lélek' körme között van, míg ez el nem hagyja, addig én nem tehetek semmit. Addig is — Csenget. Márton jö. Csukjátok be ezt a' személyt a' tönlőczbe.

MARGIT. Jámborfy! atyám! oh, ha te ezt tudnád! el Mártonnal.

FŐBIRÓ. Majd kijár az úgy nevezett atyának is. Marczi, jer be aztán. — A' leány szép, nem csuda ha tartja; a' leány szereti őt, azért olyan makacs; 's a' leány buta is, és azért még bajunk lehet vele.

MÁRTON, jö. Ez tesz ám még sirást!

FŐBIRÓ. A' bűnnek büntetése. — Baki szabót is hozzátok el. Mondd meg esküdt úrnak, hogy csak keményen rivalkodjék rá. Az ilyen embercsék, mint egy szabó, egy tűcsináló és effélék, igen ijedékeny természetűek 's megvallanak mindent. — Láss a' dolog után. Márton el.

HARMADIK JELENÉS.

FŐBIRÓ. SOMFYNÉ.

SOMFYNÉ. No's tehát bizodalmas, drága főbiró úr, ha úgy tetszik, tartsunk utoljára még egy jól megfontolt tanácskozást.

FŐBIRÓ. Tiszta szívemből; a' jó tanács valóban szükséges.

SOMFYNÉ. Szóljon tehát drága főbiró úr, mi jött napvilágra? mit vallott a' leány? hiszen itt vagyon a' háznál; kicsoda? micsoda?

FŐBIRÓ. Egy leány, nagyságos asszonyom, ha külsejét csak külsőleg tekintjük; de különben számár, Tanácsosné asszonyom, igazi számár! — Nem tud semmit. Akármint kérdezem, faggatom, ijesztgetem; czukorsüteményt mutatok, vagy tekintetet, — mindegy: nem tud semmit; nem vall semmit!

SOMFYNÉ. Ez tettetés.

FŐBIRÓ. Ha kérdem, hová való? gyermekkoráról nem tud semmit; miből él? más fizet érte; kik szülei? ő nem tudja; micsoda leveleket hord Jámborfynak? Jámborfynak szóló leveleket; — honnan jönnek ezek a' levelek? nem tudja; gazdája hozza mindig az utolsó postáról 's adja neki által; tett-e neki Jámborfy szerelemvallásokat? mentsen isten; és könnyhúllatásra fakad, mint a' zápor-fellegekkel megterhelt menny; — kicsoda Jámborfy? ő már százszor is kérdezte, de soha sem kapott egyéb feleletet, mint atyai intéseket és annak ígéretét; hogy az öregnek gondja leend reá; — és hogy ez a' Jámborfy

uram olly igen jó, és erre megint sírás, zokogás és hozzá kívánczóság, — ez minden, a' mit kitudhattam.

SOMFYNÉ. De ugyan hihet-e az ilyen elvetemedett személynek főbiró úr? Ez egy garasért addig sír, a' meddig akarják. Nyúljon erőszakhoz főbiró úr, éljen hatalmával! —

FŐBIRÓ. Még eddig az eset, nagyságos asszonyom, nem ezen czikkely alá való. 'S minekutána már az is tudtunkra van, ki legyen azon úgy nevezett Jámborfy —

SOMFYNÉ. Ki legyen, főbiró úr? egy nyughatatlan, veszedelmes bolond, vén csábító —

FŐBIRÓ. Tehát az iránt is bizonyos tekintetekkel kell lennünk.

SOMFYNÉ. Micsoda czifraságok egy ollyan emberért, a' ki semmi többé, és a' kinek semmie sincs többé!

FŐBIRÓ. Nagyságod nekem igen is azt mondotta, hogy neki semmie sincs, de —

SOMFYNÉ. Bebizonyítottam, teins főbiró úr, — az istenre kérem, — bebizonyítottam, ha mondom.

FŐBIRÓ. Bebizonyította? nem!

SOMFYNÉ. Hiszen az én kis leányom felett sírt, megáldotta őt, minden zsebét és szekrényét kikereste, 's nem tudott egyebet ta-

lálni egy szegény ó tallérnál! Nincs annak semmie, teins főbiró úr.

FŐBIRÓ. Nagyságod egy okos, értelmes asszonyság, 's a' vagyonkeresésben, mint illik, buzgó, de úgy tetszik nekem, igen is hevesen-buzgó. Így én itt attól tartok, hogy megcsalatott várakozásai nagyságodat az okosság' lassú lépéséből idő előtt a' harag' és boszú' ügetésébe hajtották által, 's nagyság' siettében elvágatott a' pénz mellett a' nélkül, hogy azt észrevette volna.

SOMFYNÉ. Én ismerem a' sógoromat, úgy mint senki más; neki nincs semmie.

FŐBIRÓ. Már az elég rossz nagyságodnak; de nekem még rosszabb.

SOMFYNÉ. Hogy' hogy' rosszabb?

FŐBIRÓ. Ugy hogy előttem most a' paraszt helyett megint a' locumtenentialis secretarius áll, 's így a' néplázitási pörnek úgy szólván vége; a' kémség' gyanúja egészen elesik. Mikép kössek most én az emberbe?

SOMFYNÉ. Mikép kössön bele? nem ád-e rossz példát a' községnek? nem él-e egy istentelen személylyel tiltott öszveköttetésben?

FŐBIRÓ. Ah, úgy-e? a' concubinatus elleni törvényeket tetszik érteni? de ezek most az úri licentiousus élet' cikkelyébe vágnak 's

minden országos törvényszékeknél olly lata observantia divatozik irántok, hogy a' birói kéznek és ítéletnek sulya csak igen lágyan fekszik a' galant bünös felett. Mit csináljon ilyenkor az ember?

SOMFYNÉ. De a' veszedelmes példa itt a' falun? A' főbíró úrnak hivatalos és keresztényi kötelessége? —

FŐBÍRÓ. De ha semmie sincs, nagyságos asszonyom? —

SOMFYNÉ. Nem érdemel-e véres és kegyetlen bosszút —

FŐBÍRÓ. Hogy semmie sincs? — igen; de ha a' bosszú rekem alkalmatlan. Eddigi fáradságomért ugyan méltóztatott némi ígéreteket tenni —

SOMFYNÉ. De mi történt tehát a' dologban?

FŐBÍRÓ. Nem mentem-e el hozzá?

SOMFYNÉ. Mennyiben van nekem csak ez az út! —

FŐBÍRÓ. Nem ingereltem őt annyira, hogy végre megszólamlott ^{hevesen} 's meg kellett neki vallania hogy ő a z, a' ki.

SOMFYNÉ. Hisz' azt ugy is tudtuk.

FŐBÍRÓ. Épen ezt nem tudtuk. A' mit mi tudtunk, az nem volt törvényesen tudva, 's minden ilyen tudás semmi tudás. Semmi

személyt nem lehet addig azon személynek tartani, a' ki valójában, míg a' bíró előtt maga nem vallotta, hogy ő valójában az, a' kinek tartatik.

SOMFYNÉ. És az ajándékot nem lehet addig ajándéknak tartani, míg az ember zsebébe nem teszi.

FŐBÍRÓ. Én nagyságodnak sógorát mint nagyságod' sógorát köz és nyilvános tudomásra hoztam; ez egy actus publicus, a' mellyért én jutalmamat kérem.

SOMFYNÉ. Hiszen nekem csak a' ház' ablakán kell vala benézni, azt megtudni, hogy ő az én sógorom.

FŐBÍRÓ. Erre ő azt mondhatta volna, hogy nem az, 's ismét semmi sem lett volna bebizonyítva.

SOMFYNÉ. Tehát előbb a' törvényszék eléjébe kell menni, hogy az ember megtudja, kicsoda?

FŐBÍRÓ. Ugy van.

SOMFYNÉ. Akkor is, ha valaki rokonom?

FŐBÍRÓ. Kétségkívül. Az én systemám ezt tartja: törvényszéken kívül tekintve az emberek nem is emberek, hanem csak isten' engedéséből egymás mellett élő és mozgó machinák. Csupán a' törvényszék előtt, hol a'

status tudomást vesz lételükről, qualificáltatnak valóságos és tagadhatatlan emberekké, annak meghatározásával együtt: kicsodák 's micsodák, név szerint és valósággal e' földön.

SOMFYNÉ. Úgy hát mi kik vagyunk most itt?

FŐBÍRÓ. Én itt egy a' status által megismert persona publica 's így kétségtelenül ember vagyok. Nagyságod abban a' praesumptióban vagy, hogy boldogult Somfy tanácsosnak özvegye, de még a' status' tudomásán kívül, 's így nagyságod még csak vélhetőleg ember. A' közönséges életben és pusztá udvariságból ilyennek tartom 's tisztelem ugyan nagyságodat, de törvény előtt még nem; — itt nekem nagyságod most még csak élő 's lehelő machina volna, 's emberiségét előbb be kellene bizonyítania, hogy annak vehessem.

SOMFYNÉ. Illyenekért aztán még ajándékokat adjon az ember!

FŐBÍRÓ. Homlokát törli. Eleget költöttem 's izzadtam én, nagysás asszonyom, míg ennyire vihettem.

SOMFYNÉ. Igen, ha az úr a' sógoromat tébolyodottnak declarálta volna, akkor —

FŐBÍRÓ. Az akarat megvolt nálam, nagyságos asszonyom, de az észben egy igen nagy

impedimentumot találtam. 'S ezt az akaratot legalább —

SOMFYNÉ. Viszonti akarattal fizetem, kedves főbíró úr, 's így nem maradunk egymásnak adósa.

FŐBÍRÓ. Úgy-e? hm! hm! valójában? — Rendszerint valamennyi rossz ember egyzersmind haszontalan, 's tetemes alkalmatlanságára van azoknak, kik nem haszontalanok. De egy rossz asszonyt, a' kétszeresen rossz tartalom miatt, igazán kétszeresen személynek és rossznak kellene tartani, mivelhogy az emberi 's különösen a' férjfinemnek kétszeresen alkalmatlan. el.

NEGYEDIK JELENÉS.

SOMFYNÉ. LUIZA.

Ez utóbbi, már Somfynának utolsó szavainál belépett.

SOMFYNÉ. Mi kell neked?

LUIZA. Mindig ott fent ülök egyedül; igen elúntam magam.

SOMFYNÉ. Bátyád még nincs itthon?

LUIZA. Nincs. Hiszen azt mondta, hogy a' falut be akarja futkosni, és estére nem jön haza.

SOMFYNÉ. Ki ne merj nekem az ajtón lépni, azt megmondom.

LUIZA. Nem, mamám!

SOMFYNÉ. Azt el nem felejem neked, hogy hirem nélkül a' bácsihoz áltfutottál. Hát mit beszélt mindent ez a' szép nagybátyád, mielőtt mi jöttünk?

LUIZA. Megcsókolt, sírt, azután kérdezte, ha magam vagyok-e?

SOMFYNÉ. Minek sirsz? hányszor kell azt neked megtiltanom; csak a' neveletlen paraszt-leányok sirnak.

LUIZA. Azért, mert a' jó bácsi —

SOMFYNÉ, hevesen. No's?

LUIZA. Ollyan szegény. Adjon neki édes mamám valamit; nekünk úgy is van pénzünk elég. Ő már öreg 's nem dolgozhatik.

SOMFYNÉ. A' tékozló!

LUIZA. Úgy de öreg már, és nem fog sokáig dolgozhatni. Én gondoltam valamit, édes anyám, a' mivel bácsin segíthetnénk; szabad megmondanom?

SOMFYNÉ. Halljuk.

LUIZA. Mamám úgy sem akar ezentúl inast tartani, már most számítsa csak össze újjain számíthat. az ételt, ruhát, bért, fűtést, gyertyát; a' mit ez által megkimél, küldje el ezt mind

kész pénzben ide a' bácsinak; Nyakába ugrik. Oh ez igen szép volna, anyám! A' mi dolog lesz a' háznál, a' mit eddig Jancsi tett, azt én teszem meg. Kérem, anyám, cselekedje meg.

SOMFYNÉ. Ezt kikönyörögte tőled a' vén bátya!

LUIZA. Nem, anyám, igazán nem; ment-sen isten.

SOMFYNÉ. Hát kitől tanultad te ezt a' felszámítást?

LUIZA. Hallottam a' minap, mikor anyám öszveszámította, mennyibe kerül az inastartás; és most ott fent magam valék, eszembe jutott —

SOMFYNÉ. Eredj vissza és eszmélkedj' tovább. Allons!

LUIZA, meghajtja magát, de nem megy.

SOMFYNÉ. No's

LUIZA. Ah, mamám! —

SOMFYNÉ. Megint sirsz? Sírj csak; jól teszed; ma is ugyan szép capitálist sirtál ki magadnak.

LUIZA. Bárcsak inkább apámmal volnék lent a' sirban. el.

SOMFYNÉ, megáll; karjait összehúzza; mutató ujjával orrához ér; fölriad; egyet toppant. — Átkozott állapot! giszte el.

Ö T Ö D I K J E L E N É S.

FŐBIRÓ. BIRÓ.

FŐBIRÓ. Én tehát a' további bebizonyításig fel akarom tenni, hogy itteni lakos és jobbágy Jámborfy István, kit én láttam, kivel szólottam, 's kit én valóságos életben találtam, ezelőtt és hajdanta helytartósági titoknak Somfy István lett légyen. Ez hihetővé válik előttem annyiban, mennyiben őt a' magát úgy nevező Somfy tanácsosné, neki úgy nevezett sógorasszonya, valójában annak ismeri; 's viszont ő is, a' homo quaestionis, ezt egy udvari tanácsosnak, ki neki testvére volt, és már meghalt, özvegyéül, következőleg neki, Jámborfynak, sógorasszonyául tartja, ismeri és mondja. De már most hogy' vagyunk a' hajadonnal? ki ez a' leány?

BIRÓ. Én erről mit sem tudok, teins főbiró úr.

FŐBIRÓ. Jámborfy nem mondta meg kendnek, ki a' leány?

BIRÓ. Nem uram. Ő erről mit sem szólott.

FŐBIRÓ. Különös körülmény!

BIRÓ. Csak annyit mondott, hogy a' leányt Mihálynak akarja feleségül adni.

FŐBIRÓ. Csodálkodva. Mihálynak? feleségül? —

BIRÓ. Mihály már el is ment volt Kisfaluba, hogy a' leányt haza hozza, 's most eszi a' bú, hogy későn érkezett, mikor a' leányt már elvitték.

FŐBIRÓ. Kaczag. Mihálynak kell a' leányt elvenni! láncz a' lelke! —

BIRÓ. Jámborfy a' házat, földjeit és kertjét ma neki igérte; Mihály és felesége nála fognak lakni holta napjaiglan, azután —

FŐBIRÓ. Még inkább kaczag. Nála fognak lakni? ha ha ha! Oh, ez derék; már ezt értem; 's ez addig jól van, hogy én a' dolgot értem. — De én itt kettős személy vagyok: ember, és azután még főbiró is. A' mit én mint ember értek, még nem elegendő arra, a' mit nekem mint főbirónak megczáfolhatlanul és eldönthetetlenül tudnom kell. Azért is menjen el kend Jámborfyhoz 's rendelje őt ide hozzám, hogy én itt törvényes tudomást vehessek a' leányról, a' mennyiben az, mint valóságos élő személy, a' köz tudomásra élő Mihály jobbággal házasságra léphetik vagy lépendő.

BIRÓ. Megértettem, teins főbiró úr, és szivemből örvendek, hogy a' főbiró úr ennek a' jó embernek nyugtot és békességet akar szerezni. el.

H A T Ó D I K J E L E N É S.

FŐBIRÓ egyedül.

FŐBIRÓ. Nyugtót? — igen; — de nem ingyen; — nem potomért. Hm, hadd lássam csak, — én még is azt hiszem és azt kell hinnem, hogy ennek a' tekintetes nemzetes — parasztnak pénze van. Ha van: iz z a d n i kell neki, különben —

H E T E D I K J E L E N É S.

FŐBIRÓ. MÁRTON.

MÁRTON. Teins uram, tekintetes uram!

FŐBIRÓ. No's?

MÁRTON. Szörnyűség! lázadás!

FŐBIRÓ. Hol? ki?

MÁRTON. Itt, itt a' ház előtt. Az öreg Dörgő meg egy egész sereg parasztság.

FŐBIRÓ. Mit akarnak?

MÁRTON. Az úr isten tudja, uram; de nézen csak ki; ott állanak mindnyájan csoportostúl.

FŐBIRÓ. Kinéz az ablakon. Oh, bohó! visszajő. Hiszen le van véve a' kalapjok!

MÁRTON, félve. Tekintetes uram —

FŐBIRÓ. Hadd jőjenek be.

MÁRTON. el.

FŐBIRÓ. Mit akarnak ezek az emberek?
Hm, ha valami ostobaságot követett el Jám-
borfy úr, — annál jobb; tudom, megkeserüli
erszénye.

NYOLCZADIK JELENÉS.

DÖRGŐ. FŐBIRÓ.

DÖRGŐ. Az ajtóban. Maradjatok ti kinn, — ott
kinn maradjatok, ha mondom.

FŐBIRÓ. Had jőjenek be.

DÖRGŐ. Nem szükséges, uram; beszédre
egy is elég, 's az igazság nem lesz azért
különb, ha húsz ember ordítazza.

FŐBIRÓ. Hát mi baj?

DÖRGŐ. Elég baj, teins főbiró uram; —
azt a' gaz embert, a' kit nem akarok meg-
nevezni, a' kit csak most ismertünk meg
igazán, Ószfi Jakab nevére, a' ki kémül
használtatja magát 's a' ki egy suhanczot
megfizet, hogy hágjon keresztül a' sövényen,
és Jámborfynak 15 szép fiatal gyümölcsfáját
törjön le, szakaszszon ki —

FŐBIRÓ. Ezt csak mondja kend, Dörgő?

DÖRGŐ. Be tudom bizonyítani, uram; — ezt a' gazembert csukassa be főbíró úr!

FŐBÍRÓ. Tizenöt fiatal fát? —

DÖRGŐ. Be kell őt csukatni uram! —

FŐBÍRÓ. De kend felel aztán róla?

DÖRGŐ. Igen, én felelek, uram. — De még itt nincs vége. A' Három-Farkasnál kártyáznak!

FŐBÍRÓ. Ma, hétköznapi?

DÖRGŐ. Pedig a' játék tilos.

FŐBÍRÓ. Természetszerint. Kik a' gazemberek?

DÖRGŐ. Gazember talán csak egy van köztök, uram; a' többi sült számár. Ördögös egy játék az, uram, én soh' se' láttam olyat. Egyik ott ül az asztalnál, 's veti a' kártyákat, előtte egy nagy rakás pénz. Ebből ő egy két garast kifizet, de nyomban körüljár 's az ostobák elől csak úgy söpri a' forintokat és huszasokat a' maga rakásához. —

FŐBÍRÓ. Mi a' lánczos, hiszen ez fáró.

DÖRGŐ. Az az uram; ő maga is azt mondja, hogy az ő testamentomból való.

FŐBÍRÓ. Ki hozta fel itt ezt a' játékot, kicsoda —?

DÖRGŐ. A' kit tekintetes úr hozott ki magával, nyalka városi ficzko. Én nem ismerem.

rem, de ott azt mondták, hogy a' tekintetes úrral jött; zöld haczuka van rajta.

FŐBIRÓ. Szerelmes úr isten! —

DÖRGŐ. Éppen csak a' tekintetes uram' becsületéért jöttem előbb ide, hogy bejelentsem; különben kötözve hozattuk volna a' főbirói székek elejébe.

FŐBIRÓ. Sűgjátok meg neki, hogy tüstént hagyja abba a' játékot és jőjön ide, a' főbiró hivatalosan idézteti.

DÖRGŐ. A' hivatalnak nem sűgni, hanem fenszóval illenék beszélni.

FŐBIRÓ. Hát mondjátok meg neki fenszóval.

DÖRGŐ. Hangos szóval, uram. Ő tanította meg azokat a' szamarakat a' játékra. De ugyan átkozott sebesen is jár a' kártya kezében; azok meg körüllepték az asztalt, mint a' raj a' kast. Az öreg Jakab már 45 forintot vesztett; a' borbély pedig zálogba adta a' kántornak egész kötőlékét. —

FŐBIRÓ. Borzasztó!

DÖRGŐ. Felállanak a' székekre, uram, egész az ajtóig 's egymás' vállán keresztül nyújtják oda pénzeiket. Teins főbiró úrnak kötelessége tisztán tartani a' falut a' kóborlókától és világ-csalóktól, azért hát cse-

lekedje meg, hogy ez a' siheder takarodjék ki közülünk.

FŐBIRÓ. Minden bizonynyal; minden bizonynyal.

DÖRGŐ. Jakabot pedig a' biró csukassa be.

FŐBIRÓ. Jakab egy tehetős gazda, barátom!

DÖRGŐ. Annál inkább, teins főbiró úr; annál inkább.

FŐBIRÓ. Vitessétek el őt a' faluházára.

DÖRGŐ. Teins uram' parancsolatjára. — Már {most — ^{kérőleg.} csak azt az egyet kérnök még főbiró úrtól, szerezzen annak a' becsületes Jámborfynak nyugtot. .

FŐBIRÓ. Nyugtot én csak ott szerezhetek, a' hol nyugtalanság van. Ezt pedig csak akkor tehetek fel, ha valaki által és valaki ellen egy az elsőnek kárára elkövetett törvénszerű cselekedet van bebizonyítva. —

DÖRGŐ. Már hiszen én azt gondolom, uram, hogy a' mi ma reggel óta Jámborfyval történt —

FŐBIRÓ. Az, barátom, kivevén az oltványok' pusztítását, törvényes procedura.

DÖRGŐ. Annak a' Mihálynak pedig adassa vissza kedvesét, teins főbiró úr. Ott kullog szegény az udvaron nagy szomorún.

FŐBIRÓ. A' szomorúság, barátom, önké-

nyes cselekedet, mellyet Mihály most elkövet, de mellyet abban is hagyhatna. Ebből a' czimből nem lehet panaszkodni. Hiszen Mihály vidám is lehetne! —

DÖRGŐ. Úgy hát adja ki neki a' leányt, főbiró úr.

FŐBIRÓ. Tekintetbe vévén minden körülállást, ha a' leány csak ugyan leánynak fog találtatni, 's minden törvényes kérdésre megfelelni, magam is őt törvény előtt leánynak fogom ismerni 's egész becsülettel Jámbofynak visszavinni.

DÖRGŐ. Már úgy jól van, uram. A' kártyást le a' hegynek, Jámbofynak nyugtot a' házába, 's Mihálynak a' kedvesét karjába: akkor főbiró úr egy egész pint színbort ürit-het ki, 's hozzá ezt mondhatja: ma isten' nevében jártam el hivatalomban! Ne vegye rossz neven, teins főbiró úr. el.

KILENCZEDIK JELENÉS.

FŐBIRÓ egyedül.

FŐBIRÓ. Isten úgy tartson, már a' másik félre kell áltmennem, — csak lassacskán, ha pénze nincs, de egyszerre ha megfizethet. A' dolog egészen másképen kezd fordulni.

TIZEDIK JELENÉS.

FŐBIRÓ. BIRÓ.

BIRÓ. Nem kell semmi büntetés Jakabra, teins főbiró úr; Jámborfy nem akar panaszra kelni 's a' kártévőnek keresztényi szeretetből megbocsát.

FŐBIRÓ. Szép, szép.

BIRÓ. Egyszersmind kikéri magának a' váralatti pusztá helyet, hol a' község' javára saját költségén egy gyümölcs-faiskolát akar állítani. Ez, úgy mond, el fogja vele kárát feledtetni.

FŐBIRÓ. Dicső, igen dicső. De a' helyet nem adhatom oda. Azon helyen eddig a' libák legeltek, 's így a' hely a' libáké, vagy is igazság szerint azoké, kiké a' libák's kik rajta azokat legeltették. Egy szóval a' hely a' községé, melly és mellynek utódjai azon most, és a' világ' végéig libáikat legeltetik és legeltetni fogják.

BIRÓ. Igen, de a' libák máshol is legelhetnek, 's a' jó gyümölcs nekünk is, és gyermekeinknek is sokkal több hasznot hajt.

FŐBIRÓ. Akkor Jámborfynak írásban hozám kell folyamodni, hogy a' községet egy

ilyen hasznos iskolával megajándékozhasa. Azután én a' községet egybe fogom hivatni 's ez ki fogja nyilatkoztatni, ha valljon inkább akar-e hízott libákat, vagy fris gyümölcsöt enni. Ha aztán a' község jobban szereti a' gyümölcsöt, mint a' libát, és kinyilatkoztatja, miképen teljes meggyőződése szerint hiszi, hogy ivadéka is jobban fogja a' gyümölcsöt mint a' libákat szeretni, és erről ivadéka ellen reversálist fog adni; akkor a' dolgát a' tekintetes földes uraságnak be fogjuk jelenthetni. Ezután, és feltéven, hogy a' földes uraság a' községgel a' gyümölcs, a' libák 's a' jövődő ivadék iránt egyenlő értelemben fog lenni: Jámbofynak azt felelhetjük, hogy az alapítvány elfogadtatik, azt megköszönjük 's ha a' gyümölcs megterem, azt megeszszük. De hiszen egy ilyen iskola sokba kerül; hát van Jámbofynak pénze?

BIRÓ. Van, uram; pénze és vagyona.

FŐBIRÓ, nyájasan. Valósággal? 's ha szabad kérdeni, ugyan mennyi?

BIRÓ. Körülbelől, uram, a' mint én látom, valami husz ezer forint pengő. Ő a' községről sem fog megfeledkezni.

FŐBIRÓ. A' községről-e? hm, hm! Na; hiszen, a' község mi mindnyájan vagyunk.

Én, példának okáért, igazán felvéve a' dolgot, maga a' község vagyok, sem több sem kevesebb.

BIRÓ. Ha én jól értettem, ő a' szegények' számára. —

FŐBIRÓ, hidegebben. Úgy-e? a' szegények' számára! — tehát csak szép vagy? — Már úgy bizony máskép kellene ama' bizonyos hajadon' dolgában eljárnia. Ha Jámborfy emberséges embernek mutatja magát, én neki a' bebizonyítást kész vagyok megkönnyíteni; — hanem, természetesen —

BIRÓ. Arra ugyan nehezen lesz szükség, teins főbiró uram, mert Jámborfy az ilyen dolgokban sem adni sem venni nem szokott. 'S minekutána a' leány már annyi, mint Mihálynak eljegyzett menyasszonya —

FŐBIRÓ. Vannak különféle menyasszonyok, barátom. Vannak olyanok, kik menyasszonyok a k a r n a k, vagy legalább a k a r n á n a k lenni, 's így praesumptive lehetnének; és ismét vannak olyanok, kik k é n y t e l e n e k menyasszonyokká lenni, kik tehát nem a k a r n á k a' menyasszonyságot és még is azok. — Ez utóbbiak közzé tartozik a' nevezett személy is; ő az okosságnak, nem az indulatnak menyasszonya; 's az ilyen esetekben

költeni nem akarni ostobaság. — Mondja meg kelmed Jámborfynak, hogy ezt tőlem hallotta. Isten áldja meg kendet.

BIRÓ. el. 4

FŐBIRÓ. Nem adtok semmit? Sem egyik, sem másik? Oh, ha ti okosak vagytok, nekem is van eszem. — Az auctoritás, látom, nem ér semmit, ezt fel sem veszik; systemámmal 's tudományos procedurámmal csak játszanak; e' szerint tehát nem marad egyéb hátra, mint erőszak és hatalom. Most tehát ezt fogjuk applicálni. Ha Jámborfy ezt is ki tudja játszani, a' mi még is bajos, mert a' hatalom már természete szerint erős és hatóságos, legalább előbb ezt az erőt, és ezt a' hatalmat meg fogja érzni.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

FŐBIRÓ. SOMFYNÉ.

FŐBIRÓ. Ah, ime, nagysád? bezzeg szép históriák! ki hitte volna ezt! —

SOMFYNÉ. No's, a' leány? —

FŐBIRÓ. Nem; a' sógor úr. Pénze van, nagysád, pénze, sok pénze!

SOMFYNÉ. Teremtő istenem!

FŐBIRÓ. Maga mondotta a' birónak, mintegy 15—20 ezer pengő —

SOMFYNÉ. Mit kell hallanom?

FŐBIRÓ. Több mint 20 ezer pengő. Ajándékokat akar tenni falunak.

SOMFYNÉ. Oh, a' csalfa lélek!

FŐBIRÓ. Még ma, nagyságos asszonyom!

SOMFYNÉ. Édes drága főbiró úr, most segitsen kérem rajtunk, hogy a' —

FŐBIRÓ. Lehetetlen nagyságos asszonyom, lehetetlen, a' körülmények! — Legjobb lesz, ha befogat nagysád, és haza indul. —

SOMFYNÉ. Isten őrizzen! én nem megyek innen egy tapodtat sem; én itt házat bérelek 's ki nem mozdúlok helyemből.

FŐBIRÓ. Nagysád' urfia fárora tanította a' parasztokat.

SOMFYNÉ. Unalmában.

FŐBIRÓ. Kizsebelte a' jobbágyságot.

SOMFYNÉ. A' semmirekellő!

FŐBIRÓ. A' törvények —

SOMFYNÉ. Hagyjuk el azokat, teins főbiró úr —

FŐBIRÓ. Fogsággal büntetik a' tiltott játékot űzőket. A' parasztok felzúdultak ellene 's a' hivatali és keresztényi kötelességem —

SOMFYNÉ. Mit kíván ezért, teins főbiró úr?
FŐBIRÓ. Itt nincs egyéb orvosság mint az elútazás. Én szembe szállok a' felindúlt jobbágyokkal és a' sógor úrral. Fizesse ki nagysád nálam lévő számadását 's azzal induljon isten' hírével csendes házi körébe. *cl.*

SOMFYNÉ. A' szép örökség! 20 ezer forint pengő! az én drága utam! oh, baj, oh halatlan szerencsétlenség!

TIZENKETTEDIK JELENÉS.

SOMFYNÉ. FERENCZ.

SOMFYNÉ. Te kártyás, — te gazember!

FERENCZ, *nevet.* Mit akar anyám? itt van 180 forint tiszta nyereség; ennyit a' mi egész utunk nem ér.

SOMFYNÉ. 20 ezer forint pengő! — 20 ezer pengő! —

FERENCZ. Kinek? hol?

SOMFYNÉ. A' sógornak; ah, ah, kétségbe kell esnem.

FERENCZ. Micsoda? mit mond anyám?

SOMFYNÉ. Nem hallod, a' sógornak 20 ezer pengő forintja van.

FERENCZ. Átkozott portéka! —

SOMFYNÉ. 'S ő azt a' falunak ajándékozza.

FERENCZ. Fordítani kell a' dolgon. A' főbiró —

SOMFYNÉ. Ravasz, tolvaj, meg van vesztegetve. Azt mondja, hogy menjünk.

FERENCZ. Mi nem megyünk.

SOMFYNÉ. Te az aristomba, — mert játszottál.

FERENCZ. Felezünk, főbiró úr!

SOMFYNÉ. Mindenünk oda lesz; én göröcsöt kapok; én megbolondúlok; halva visztek haza! — Húsz ezer pengő; most is minden tagom reszket bele. Uram istenem; hiszen ennek ezer pengő, az esztendei kamatja csak 5 percenttel; öt esztendei kamatot a' fő summához adva, 25 ezer forint tőke! Mit kezdjünk, mit csináljunk? Tudsz-e valamit? tudsz-e valami módot? Gondolkodjál és hívd istent segítségül. Én nem tudok gondolkodni, — szivem fáj, — meghalok, oda vagyok! Bágyadtan székre veti magát.

FERENCZ. Ki az alatt gondolkodott, kevés szünet után, ravaszúl. Mamám! —

SOMFYNÉ. Tudsz valamit? hogy megkapjuk a' pénzt; — de bizonyost, különben csak takarodj' ki az ajtón, 's menj a' meddig szemeddel látsz.

FERENCZ. Én tudok valamit.

SOMFYNÉ. Felugrik. Ki vele, hadd halljuk, nekem úgy sincs semmi reménységem.

FERENCZ. Az a' leány —

SOMFYNÉ. Hiszen az egy tallért, meg egy áldást kapott —

FERENCZ. Az a' parasztleány, anyám, — a' bácsi' bálványa, — ezzel kell. . . .

SOMFYNÉ. Meglepetve. Igen! helyesen, fiam! Ehhez kell egyszeriben mennünk, beszél-nünk, dicsérnünk, csókolnunk, hizelked-nünk, ruháznunk, ölelnünk, szorítgatnunk, és mindent ígérgetnünk. Isten adta neked ezt a' gondolatot; menjünk, induljunk szaporán hozzá, hozzá! *Elsiet szobájába.*

TIZENHARMADIK JELENÉS.

FŐBIRÓ. FERENCZ.

FŐBIRÓ. Menydörgős egy lárma ez itt, úrfi; Hiszen a' mamán úgy csatáz, hogy Jericho' fa-lai is ledőlhetnének bele.

FERENCZ. Az örökség —

FŐBIRÓ. Azt elfűtta a' szél nagyságtok elől. Csak fogassanak és induljanak minél előbb,

FERENCZ. Főbiró úr, adjunk mi ketten bankot a' Három-farkasnál moitié; — Mit? vagy szerezzünk privilegiumot az egész országra; — ez nem volna bolondság. Ezek a' gazok itt buzát, és kakast is tehetnének a' kártyára. el.

FŐBIRÓ. Csúnya kis fattyú, — ez la!

TIZENNEGYEDIK JELENÉS.

FŐBIRÓ. MÁRTON. Utóbb MIHÁLY.

MÁRTON. Jámborfy' Mihály a már régóta várakozik ott kinn; szeretne egy pár szót szólni a' tekintetes főbiró úrral.

FŐBIRÓ. Bátran, fiam; Mihály és akárki, minden bejelentés nélkül; azért vagyok itt; — hadd jöjön be.

MÁRTON. Megy, ajtót nyit és el.

MIHÁLY. Parasztosan meghajtja magát. Isten jó nap', nagy jó uramnak; de ha még valami titulusa vagy neve járna vagy jó uramnak, csak mondja meg egyenesen, mert én olyan ember vagyok a' ki szereti megadni mindenkinek a' mi övé.

FŐBIRÓ. Semmi, fiam, mondd csak úgy: főbiró úr.

MIHÁLY. Hát csak úgy, főbiró. Mondja meg hát nekem, uram főbiró uram, szabad-e egy derék, szép, és becsületes leányt minden igaz ok nélkül csak úgy bezáratni?

FŐBIRÓ. Ej, ej, Miska! —

MIHÁLY. A' lány enyim uram; én vagyok a' vőlegénye, a' mint itt lát az úr. Mi baja van az úrnak avval a' leánynyal, vagy velem főbiró létére? Erre feleljen meg nekem, tisztelettel legyen mondva, mert szeretném tudni.

FŐBIRÓ. A' mi bajom van vele, fiam, az nekem hivatalos bajom; már pedig noha a' főbirói hivatalnak gondja van reád, neked a' főbirói hivatalra semmi gondod; azért tehát hallgass és várd el a' végét.

MIHÁLY. Mi gondja van a' hivatalnak jegyesemre? ezt akarom én tudni.

FŐBIRÓ. Azt fiam megkapod írásban annak idejében.

MIHÁLY. Én írást nem tudok olvasni, hanem —

FŐBIRÓ. Már arról a' hivatal nem tehet.

MIHÁLY. Hát ha tehetne, uram! —

FŐBIRÓ. A' hivatal azt teszi fel, hogy minden ember tud olvasni, 's a' szerint szokott procedálni.

MIHÁLY. De hát tegye fel most az úr azt,

hogy én beszélni tudok. Én már beszéltem; most feleljen nekem az úr; én azt akarom tudni —

FŐBIRÓ. Névet. Mihály, nem jó az embernek mindent tudni. —

MIHÁLY. Hiszen a' főbiró úr megint, — ne vegye rossz neven, — nem tud semmit, — arról a' leányról tudniillik. Azért hát veszen véget a' dolognak 's adja ki nekem a' személyt.

FŐBIRÓ. Kicsoda az a' személy?

MIHÁLY. Az egy leány.

FŐBIRÓ. 'S mi akar lenni?

MIHÁLY. Menyasszonyom.

FŐBIRÓ. És aztán?

MIHÁLY. Feleségem. Emberségemre, uram, én elveszem. Én láttam a' leányt az ablakon és tudom hogy szép; különben is már annyi mint enyim —

FŐBIRÓ. Ki mondta neked, hogy annyi mint tied?

MIHÁLY. Hát uram, a' ki eltartotta.

FŐBIRÓ. De mi é r t tartotta el, Mihály?—

MIHÁLY. Azért, uram, hogy meg ne haljon é h h e l. — 'S most annak gondja lesz arra is, hogy nekünk mind kettőnknek legyen miből élnünk. Házát és kertjét nekünk adja,

hogy igazi és egész gazdák legyünk. Azért hát uram, csak nyitassa fel az ajtót és eresze őt haza.

FŐBÍRÓ. Elég korán megkapjátok őt még, te jámbor két szerető! *Kaczag.*

MIHÁLY. Kettő? Hogy' kell ezt érteni? — Az egyik szerető tehát én volnék talán uram?

FŐBÍRÓ. Minden bizonynyal.

MIHÁLY. Minden bizonynyal, uram, annak a' leánynak csak egy a' szeretője, 's ő azt még nem is isméri. Mihálynak hívják uram, ha isméri, 's ez a' Mihály itt áll; én vagyok.

FŐBÍRÓ. De hát az öregebb szerető, Mihály? az öreg szerető? —

MIHÁLY. Ki volna az, uram?

FŐBÍRÓ. Oh, hát azt sem tudod? Ki jár minden hónapban a' csererdőbe, a' nagy kereszthez? Ki adja neked a' házat és kertet, hm? Az igaz, hogy jó embered neked ez a' vén Jámborfy, hahaha!

MIHÁLY. Kérem, uram, hagyjuk el ezt az öreg úr, meg ezt a' vén szerető nevet; mert a' könyvben nem úgy van megírva. Jámborfy István az ő neve, mikor a' portiót fizeti. Ha e r r ő l akar főbíró uram szó-

lani, mondja ki egyenesen, mert mondhatom, a' fejem már föni kezd egy kicsinyt. —

FŐBIRÓ. Homlokára mutat, neveelve. Oh, fiam, a' fejeddel még ezután lesz bajod; hahaha!

MIHÁLY. Uram; meg ne haragítson, azt megmondom.

TIZENÖTÖDIK JELENÉS.

VOLTAK. JÁMBORFY. Utóbb MÁRTON.

JÁMBORFY. jö. Teins főbiró úr —

FŐBIRÓ. Csak lassan; csak lassan; — ki beszéljen már most hármunk között?

MIHÁLY. Időtől várj; azt mondta az apám.
Jámborfyhoz. Szóljon előbb, uram.

FŐBIRÓ. Sorodra várj, fiam, igyszól a' közmondás. Tehát, mint hallom, Somfy titoknak úrhoz van szerencsém —?

JÁMBORFY. Azon idő nincs többé.

FŐBIRÓ. Tehát ki légyen; — most másodszor kérdem.

JÁMBORFY. A' főbiróra mutat. Főbiró! magára. Jobbágy.

FŐBIRÓ. Nyájasan. Ha különben barátságom —

JÁMBORFY. Én nem kötök többé barátságot.

FŐBIRÓ. Ismeretségem —

JÁMBORFY. Nem kívánom az úrnak hogy velem megismerkedjék.

FŐBIRÓ. Vagy, ha különben bajos ügyekben segíthetek —

JÁMBORFY. Ma reggel még segíthetett volna, főbiró úr, most nem többé.

FŐBIRÓ. Gúnykaczajjal. Na, na, majd meglátjuk! —

JÁMBORFY. Én meghagyom uraságodnak a' főbirói tollat; hagyja meg uraságod nekem az ekét. Nekünk nem lehet közelednünk egymáshoz.

FŐBIRÓ. Tehát jobbágy?

JÁMBORFY. Jobbágy, mint eddig.

FŐBIRÓ. Dölyffel. A' hogy' akarja kend.

JÁMBORFY. Én azért jöttem, hogy a' leányt elvigyem, és kérdezzem —

FŐBIRÓ. Semmi kérdés; — a' kérdés engem illet. A' leány itt marad, mig minden kiviláglik.

JÁMBORFY. Tehát tegye világossá, főbiró úr, a' mi még homályos előtte.

FŐBIRÓ. Írásban.

JÁMBORFY. Nem írásban; — szóval.

FŐBIRÓ. Sőt írásban; én úgy akarom.

JÁMBORFY. Én nem akarom. Itt sem pör,

sem vád nincsen. Legyen tehát a' sanyargatásnak vége; ezt én akarom.

MIHÁLY. Ki nem hallgathat tovább. Úgy kell; úgy van! Főbíró uramnak szép esze van, kösse fel csak most egy kicsinyt. —

FŐBÍRÓ. Haraggal Mihályhoz. Hallgass 'ficzkó! Jámborfához. Kend nem apja a' leánynak?

JÁMBORFY. Nem vagyok.

FŐBÍRÓ. Gúnykaczajjal. Mije tehát?

JÁMBORFY. Jótevője.

FŐBÍRÓ. Folyvást kaczag. Ah!

MIHÁLY. Ez uramnak rendes, úgy-e? Meghiszem biz' azt, mert uram csak venni szeret, de nem adni. —

JÁMBORFY. Komolyan Mihályhoz. Mihály, fogd be szádat.

MIHÁLY. Hevesen. Nem fogom biz' én uram, ha az ördög elvisz is — engedelmével legyen mondvá főbíró uramnak; — hiszen azt mondta az előtt hogy uram a' leánynak szeretője.

JÁMBORFY. A' főbíróhoz. Akkor az úr egy igen alacsony rágalmat ejtett ki.

MIHÁLY. Ehol van ni; mondtam úgy-e? — Az isten áldja meg uramat, hogy nem akar a' leány' szeretője lenni.

JÁMBORFY. Rossz hirbe hozni engem cseledeim előtt 's olly dologban, mellyet soha

sem lesz képes bebizonyítani; — mert ime itt vagyok, csukasson be engem, ha azt hiszi hogy képes, — nem szégyenli magát főbíró úr?

MIHÁLY. Nem, uram, egy szikrát se' szégyenli. Hiszen, uram, azt hiszi felőlünk, hogy mi ketten akarjuk a' leányt elvenni.

FŐBÍRÓ. Fattyú, te azemtelen kezdesz lenni.

MIHÁLY. Uram, én szegény legény vagyok, de becsületes. Már most mondja meg az úr nekem, ha van lélekismérete, micsoda gazember mondatna ilyeneket magáról és nem kapna mindjárt a' beszélő' hajába, ha az nem a' maga főbírája volna, kit tisztelni és becsülni köteles az ember, a' míg lehet? —

FŐBÍRÓ. Elég az, a' leány gyanús és folyvást fogva marad.

JÁMBORFY. Az úr köteles őt nyomban kibocsátani.

FŐBÍRÓ. Nem vagyok 's nem is fogom.

MIHÁLY. Oh, ugyan ne bizza el magát abban a' czudar ajtóban, melly alá őt bezáratta; én azt egy rugással beütöm 's a' leányt karjaimon viszem ki.

FŐBÍRÓ. Erősen csenget.

JÁMBORFY. Hallgass, Mihály, így nem szabad beszélni.

FŐBIRÓ. Megmutatom én kendnek, ki itt a' főbiró.

JÁMBORFY. Én sem fogom elfelejteni, ki itt az ember. —

FŐBIRÓ. Mit fog kend tenni?

JÁMBORFY. Mit, azt még nem tudom, de bizonyosan mindent, a' mivel magamnak és a' becsületnek tartozom.

MIHÁLY. Igen, uram, csak rajta; nem hagyja el uramat Mihály, olyan igaz, mint hogy keresztény ember vagyok, és hogy még soha senkit sem hagytam cserben.

MÁRTON. 15.

FŐBIRÓ. Hivjátok el a' birót.

MIHÁLY. Az is mellettem lesz.

FŐBIRÓ. És parasztokat. —

JÁMBORFY. Minek a' parasztok?

FŐBIRÓ. Vasvillákkal! —

MÁRTON. el.

FŐBIRÓ. Egyszeribe!

JÁMBORFY. Mit akar ezekkel az úr? Közelebb megy hozzá. Főbiró úr, vannak pillanatok, midőn a' legbéketűrőbb ember a' legveszedelmesebb! —

FŐBIRÓ. Jó lélekisméretem véd engemet.

JÁMBORFY. 'S engemet az enyim fölemel, hogy az erőszakot kaczaghassam.

FŐBIRÓ. Még egyszer kérdezem, bátyja kend a' leánynak? —

JÁMBORFY. Sem atyja sem bátyja. Titkomat egy barátnak megmondanám; az úrnak nem mondom meg.

FŐBIRÓ. Úgy a' leány egy szajha.

MIHÁLY. Felé szökik, de Jámborfy megfogja. Lánca a' lelke, most már elég —

JÁMBORFY. Ártatlan egy hajadon, uram, egy virág kit én sok bajjal neveltem, szent zálog, mellyen életem' nyugalma és öröme nyugszik. Az ő hire 's becsülete szent, 's a' ki ezt sérti, életét teszi ki koczkára.

FŐBIRÓ. Bizonyítsa be jámborságát 's becsületes erkölceit.

JÁMBORFY. Én vagyok a' kezes érette; — de nem pénzzel. Azt látom, hogy itt a' békét meg vásárolhatnám, de én ezt nem teszem. Szavam és becsületem kezes a' leányért.

FŐBIRÓ. És kendért magáért ki a' kezes?

MIHÁLY. Felé megyen. Én vagyok, — itt vagyok!

JÁMBORFY. Mihályt átkarolva tartja.

FŐBIRÓ. Derék egy kezes.

MIHÁLY. Fogadja el ezt a' kezeset uram,

ha jót akar. Nézzen ide, nézzen meg engem jól: mi kifogása lehet én ellenem, hogy szavamat nem akarja elfogadni? — Én becsületes apának vagyok gyermeke, kezem nem restelli a' munkát 's szememet egész bátorsággal szegezhetem az úr' két szemébe. Ez az ember itt apám helyett van nekem, 's a' mit egy fiú apjáért megtehet, azt megteszem én is érette, ha a' falu' vasvilláját rám küldi is az úr, ha véremet kell is ontanom érette. —

JÁMBORFY. Mihály, édes jó Miskám! —

MIHÁLY. Kifejlik karjai közül. Eh, mit, uram? ha uram megtette a' mi egy apához illik, én is megteszem a' mi egy fiúhoz illik. Ha irni nem tanultam is, de ezt legalább még is megtanultam. Azt érzem mindenütt, belsőmnek minden rejtekében, hogy én e' földön mindenemet uramnak köszönöm 's ezt én meghálálom, végső csepvéremmel, isten engem úgy segéljen!

TIZENHATODIK JELENÉS.

BIRÓ. Négy vasvillás paraszt az ajtóban. VOLTAK.

FŐBIRÓ. Vigyétek el innen ezt a' ficzkót.

JÁMBORFY. Hevesen.

BIRÓ. Kérve.

} Főbiró úr!

FŐBIRÓ. A' lyukba vele, mondom, szaporán.

JÁMBORFY. Az a' tolvajok' és utonállók' helye, nem ezé a' becsületes emberé.

MIHÁLY. Megfogja Jámborfyt. Én nem megyek a' lyukba; én itt maradok, itt van helyem. Barátim, férjfiak, becsületes szomszédok, boldogúlt apámnak jó baráti, itt látjátok második apámat; e' mellett kell nekem maradnom, ezt ápolnom, ez kötelességem. Szakaszzatok el mellőle, ha tudtok, ha czudarok és gazemberek vagytok.

FŐBIRÓ. Rajta, legények!

PARASZTOK. Belépnek.

JÁMBORFY. Elejőkbe. Megálljatok!

BIRÓ. Int a' parasztoknak, azok megállanak.

JÁMBORFY. Mihályt szelíden eltolja magától az ajtó felé, maga egy pár lépésre visszajő, atyailag. **Eredj, Mihály.**

MIHÁLY. Öszveteszi a' kezét, rá néz, szünet után. **Úr isten, — mit akar uram?** hozzá akar.

JÁMBORFY. Int, hogy maradjon. **Eredj, fiam; a' felsőség' parancsolatja!** A' főbíróhoz. Most már az úr elvált az emberiségtől, el a' becsülettől. **Mihályhoz.** Te fiui just szereztél magadnak nálam, mint én magamnak atyai just szereztem nálad! megöleli. hiv lélek, te kiállottad a' próbát; az isten' áldása nyugodjék

feletted; kezeidbe fogom lehajtani haldokló fejemet. — Most eredj!

MIHÁLY. Akarja, apám, — csakugyan elmenjek?

JÁMBORFY. Akarom, fiam.

MIHÁLY. Úgy nincs semmi baj, — én úgy elmegyek.

JÁMBORFY. Hány embert fizettem meg pénzzel, csak hogy megszenvedjen; ezt egészen megnyertem magamnak, 's azért megbüntetik.

MIHÁLY. Ne féljen az úr, nem kell ide vasvilla. Ha apám akarja hogy menjek, elmegyek én, uram, egy magam is, csak a kulcsot adja kezembe.

FŐBIRÓ. Vigyétek áristomba!

MIHÁLY. Soha se' búsúljon, apám; a' száraz kenyeret megeszem becsülettel, a' korsó vizet apámnak egészségére köszöntöm, 's úgy vége lesz a' keserűségnek is. — Biró gazda, ne hagyja ma apámat egyedül.

BIRÓ. Kezet szorít vele.

MIHÁLY. Isten velünk apám. el. A' parasztek után, ezek után a' biró.

JÁMBORFY. Főbiró úr itt rosszat akart és jót tett.

FŐBIRÓ. Azt akkor mondja kend, ha a' fiú a' vasról leszabadul. Elindul.

JÁMBORFY. Hirtelen karon kapja és merőn szemébe néz.

FŐBIRÓ. Megijed ; minden mesterkélés nélkül. Mit akar az úr ?

JÁMBORFY. Folyvást szemmel tartva. Lelkét akarom megrázni az úrnak ; — az úr részket ? — elértem czélomat és nem félek. el.

FŐBIRÓ. Egy székre veti magát.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

E L S Ő J E L E N É S.

Jámborfyánál.

JÁMBORFY, ir. GERGELY. HÁROM PARASZT LEGÉNY. Jönek.

GERGELY. Mondja meg csak uram, mi történt Mihálylyal ?

JÁMBORFY. Be van zárva.

GERGELY. De miért van bezárva ? mit vétett a' jámbor ? Nem vétett az, uram, semmit, mi nem tudunk semmit 's azért mi őt ki akarjuk kapni.

MINDNYÁJAN. Ki bizony, ki bizony.

JÁMBORFY. Feláll. Ó legalább nem igen panaszkodik, 's isten' segedelmével nem sokára ki is fog szabadúlni.

M Á S O D I K J E L E N É S.

VOLTAK. DÖRGŐ.

DÖRGŐ. Szépen vagyunk! De már ezt előbb kellett volna tudnunk! A' legényekhez. Ej, uram, hiszen kegyelmed ez előtt nagy úr volt, valami titkos — Secretarius — úr volt; miért nem mondta meg ezt nekünk mindjárt, hogy az illendő tiszteletet megadhattuk volna.

JÁMBORFY. Hagyjatok engemet annak a' mi vagyok, különben itt hagylak benneteket.

DÖRGŐ. De a' becsület, uram a' respectus —

JÁMBORFY. Legyetek jó akaróim, jó barátim, ez az egyetlen becsület, mellyre tőletek számot tartok.

DÖRGŐ. No, no, hiszen, tekintetes Secretarius úr, kegyelmed egy talpig becsületes ember; maradjon mi közöttünk, legyen ez után is a' mi jóakarónk 's tartsa magát aztán a' minek tetszik.

JÁMBORFY. Tiszta szivemből. Sorban kezet szorít velök.

HARMADIK JELENÉS.

VOLTAK. BIRÓ.

BIRÓ. Ej, uram, az isten' szerelmiért, mit csinált a' főbiró urunkkal? mikor hozzám mentem, olyan sápadt volt mint a' halál.

DÖRGŐ. Úgy is régóta nem pirúlt az el.

BIRÓ. Egyik hűtő port a' másik után vette, gyilkosokat, haramiákat említett, francziául beszélgetett azzal az asszonysággal, ki kegyelmednek rokona, a' mi alatt is elejénte erősen hadonáztak karjaikkal, végre lecsendesedtek 's a' mint észre vettem, valamiben megegyeztek.

JÁMBORFY. Hogy ők megegyeznek, az nem csuda, nagyon is egymáshoz hasonlók.

BIRÓ. De az uram' házát körülállította emberekkel —

DÖRGŐ. Mi a' mennykő!?

JÁMBORFY. Miért?

BIRÓ. Uram, én nem tudom miért, de tiz ember ott áll az udvarban.

DÖRGŐ. Strázsa van ott kinn? Az jól van; itt benn is van strázsa.

BIRÓ. Nekem pedig megparancsolta, hogy szekeret hozassak, uramat innen a' főbirói udvarba akarja vitetni.

DÖRGŐ. Azt nem engedjük!

GERGELY. Nem engedjük!

PARASZTOK MIND. Nem, mi nem engedjük!

DÖRGŐ. Míg én élek, addig innen Jámborfyt el nem viszik.

BIRÓ. Mit akarnak kelmetek, mit?

JÁMBORFY. 'S tudjátok-e, miért cselekszi mind ezeket? Azért mert pénzem van. Jól van tehát, én kiadok minden vagyonomon. Ez, a' mit itt láttok, az én testamentumom. Egy részeről vagyonomnak ebben rendelkeztem, a' többit még e' mai napon elajándékozom.

BIRÓ. Elajándékozza?

JÁMBORFY. Mihelyt a' dolog Mihálylyal és a' leánynyal rendében lesz. Jertek ide aztán megint mindnyájan, jó barátim, ti legyetek tanúim; — ha egy kettővel több jön is, az nem árt. Ha egyszer szegény leszek, megnyugszom; tehát el a' pénzzel.

BIRÓ. Hm, erre nekem egy jó gondolat ötlött eszembe. Éredjete ti ki egy kicsinyt fiatalok.

GERGELY. Csak a' pitvarba, uram; a' házból ki nem megyünk.

A' TÖBBI HÁROM. Nem, mi ki nem megyünk.

GERGELY. Ha azokat a' főbíró rendelte fel, minket meg mi magunk rendeltük fel.

NEGYEDIK JELENÉS.

DÖRGŐ. BIRÓ. JÁMBORFY.

BIRÓ. Ha már uramnak pénze van, és túl akar rajta adni, adjon belőle valamit a' főbiró úrnak. —

JÁMBORFY. Nem adok.

DÖRGŐ. Ugy kell; egy fillért sem.

ÖTÖDIK JELENÉS.

VOLTAK. SOMFYNÉ.

SOMFYNÉ. Ah, sógor úr, — sógor úr!

JÁMBORFY. Mi hír? mi tetszik?

SOMFYNÉ. Mit kell hallanom; — sógor úr annyira elfeledkezett magáról, hogy a' főbiró —

JÁMBORFY. Pszt! — Felveszi az írást az asztalról. Itt ez a' testamentumom.

SOMFYNÉ. Következőleg minden további lépés haszontalan. Kiveszi 's mutatja neki a' tallért, mellyet a' harmadik felvonásban Luizának akara ajándékozni. Emlekezik még asszonyságod?

SOMFYNÉ. Csönddel. Oh, hiszen arról szó sincs többé.

JÁMBORFY. Elejébe tartja a' testamentumot. De éppen arról van itt a' szó.

SOMFYNÉ. Ez az irás tehát egy testamenum akart lenni?

JÁMBORFY. Ez az, asszonyom, az én végrendeletem.

SOMFYNÉ. Bár az lehetne!

JÁMBORFY. Melly még ma meg lesz mindenkép törvényesítve.

SOMFYNÉ. Azt én szeretném, ha sógor úr testamentumot csinálhatna!

JÁMBORFY. Már meg van; itt van.

SOMFYNÉ. *Hűben.* Ennek nincs ereje.

JÁMBORFY. A' miről itt rendelkezve nincs, az tüstént el lesz ajándékozva.

SOMFYNÉ. Az is vissza fog adatni.

JÁMBORFY. Kinek?

SOMFYNÉ. A' hivatalnak. Sógor úr mátol fogva sem ajándékokat sem végrendeletet nem tehet.

JÁMBORFY. És miért nem?

SOMFYNÉ. Én váltig sajnálom, hogy ennyire kellett sógor uramnak jutni.

JÁMBORFY. Értitek ezt, ti jámbor emberek?

DÖRGŐ. *Int, hogy nem.*

BIRÓ. Én igen jól.

SOMFYNÉ. Úgy-e bíró uram? hiszen már az egész világ tudja.

JÁMBORFY. 'S csakugyan örültnek akar declaráltatni sógor asszony?

SOMFYNÉ. Részemről én nem, jöllehet —

JÁMBORFY. Hát ki?

SOMFYNÉ. Jöllehet sógor urammal tennénk jót, ha azt cselekednők, —hanem —

BIRÓ. Jámborfy uram eszén van, annyi mondhatok asszonyságodnak, 's igen jól tudja, mit és kivel beszél.

DÖRGŐ. Mit és kivel, — okosan mondja bíró uram.

SOMFYNÉ. Hahah, talán ezek is meg fognak még ma ajándékoztatni?

JÁMBORFY. Igen is; épen ezek.

SOMFYNÉ. Már az igen — igen víg lenne, ha sógor úr illy szomorú állapotban nem volna.

JÁMBORFY. Az asszony' gonoszságát már ismerem, de kábasága most valóban terhemre esik. Takarodjék!

SOMFYNÉ. Uraságod engem sem nem küldhet, sem nem marasztalhat. Uraságodnak csak szenvedőleg kell magát viselni, mert máttól fogva legkisebb szabad akaratja sincs.

DÖRGŐ. Uram, ezt ne szenvedje, kiki úr a' maga házában, mióta csak a' világ fennáll.

Éljen a' házi gazda' hatalmával, vagy bizza
rám a' dolgot. —

SOMFYNÉ. Nem várna kend legalább addig,
míg az ajándékok ki lesznek osztogatva — ?

DÖRGŐ. Az adáshoz vevés is kell, és ki
mondta azt az asszonynak, hogy én az aján-
dékot el akarom venni ?

SOMFYNÉ. Mindegy; — én innen el nem
megyek. *Leteszi köpönyegét.* A' főbiró úr rendelé-
seket fog tenni. —

JÁMBORFY. Én irántam !

SOMFYNÉ. Igen is, és én azokat látni aka-
rom. Én vagyok a' sógornak legközelebb
rokona, engemet illet a' curatorság. —

JÁMBORFY. Asszony ! —

SOMFYNÉ. És én azzá ki fogok neveztetni,
saját kérelmemre. Sógor meg van háborodva
elméjében, ezt mutatja minden körülmény,
de én még is —

JÁMBORFY. Rá akar rohanni.

BIRÓ. Fentartja. Hagyja, uram !

JÁMBORFY. Nincs semmi szöge e' földnek,
hova rejtezhessem ? —

SOMFYNÉ. Ime, itt kitészik. Minden em-
bernek neki rohan; ideje —

DÖRGŐ. Kinyitja az ajtót és Somfynénak arra felé int.
Igazán, ideje —

JÁMBORFY. Mit adjak, mit csináljak, hogy aláírja magát, hogy csendesesen halhassak meg a' nélkül, hogy ez életben többé szemem' elejébe kerüljön? Hadd hallom, mi kell, mennyi kell? de adja írásban az asszony, hogy többé nem akar engem látni? ez az írás legyen aztán legdrágább capitalisom.

SOMFYNÉ. Engemet, legközelebb vérét, saját testvérének özvegyét, nem akar többé látni; ebből csak átláthatják kendtek, hogy meg van tébolyodva.

JÁMBORFY. Meglehet, igen könnyen meglehet, hogy eszemet elvesztem, de mielőtt ez úgy lenne, mielőtt az asszony eszemet elvenné, mondja meg mit kíván?

SOMFYNÉ. Haha! már ezen túl vagyunk; ez már késő. Sógor nem adhat többé senkinek semmit, sógor az én gyámságom alatt van. —

BIRÓ. Asszonyom, ez már —

SOMFYNÉ. Köszönjétek meg jó emberek, hogy őt tébolyodottnak declaráljuk, különben még gyilkos is válhatik belőle. A' főbiró urat ma már megtámadta, meg akarta ölni, kés volt nála, — és —

BIRÓ. Ez egy istentelen elcsavarás.

SOMFYNÉ. Szóval, én keresztényi tettet követek el, midőn őt gondom alá veszem.

Annyit ígérhetek, hogy lakása türhető, és élelme elegendő fog lenni.

JÁMBORFY. Ki vagyok én? hol vagyok én? Mit akartok belőlem csinálni? Hallottam én ezeket valójában, vagy álmodom? Én nem vagyok ura elmémnek, gondolatimnak!

H A T O D I K J E L E N É S.

V O L T A K. F E R E N C Z.

FERENCZ. Mamám, a' faluban senki sem akar szekeret adni; de hiszen a' parasztszekeréről könnyen el is szökhetnék; azt tartom, legjobb lesz ha a' magunk kocsiján —

SOMFYNÉ. Jó lesz, fiam, úgy is nekünk még itt kell majd maradnunk.

FERENCZ. Az inventálás végett, természetesen.

JÁMBORFY. Elég. Takarodjatok. Hagyjatok magamra.

SOMFYNÉ. Én nem megyek innen.

FERENCZ. Mi nem megyünk innen.

SOMFYNÉ. Nekem a' sógor mellett kell maradnom.

JÁMBORFY. Ha ti nem távoztok, távozom én.

SOMFYNÉ. Csak rajta; de az udvaron emberek állanak.

FERENCZ. Vasvillákkal.

BIRÓ. Várja meg a' végét, uram, hiszen ez így nem maradhat soká.

FERENCZ. Kedves bácsikámat nem szabad többé szem elől eresztünk.

JÁMBORFY. Ki vagy te? testvéremnek fia vagy te? Van egy csep azon vérből, melly olly kinos hatalommal tódul szivem felé, ereidben? Nincs semmi rajtam, mi néked ezen pillanatban boldogúlt atyádat juttassa eszedbe?

FERENCZ. Uram bátyám! —

JÁMBORFY. Nem maradt semmi azon időből emlékezetedben, midőn e' karok hordoztak, midőn játszadoztam veled, midőn, és hányszor, megajándékoztalak? Mit vétettem én neked, hogy nézheted, mikép bánnak velem? Ha a' koldus, ki út mellett fekszik és kér, meg bír indítani, miért nem indulsz meg saját atyád' testvére' keservén? Ime lássad: én is az út mellett fekszem és nem kérek egyebet tőletek, csak ez egyet: forduljatok el tőlem, 's hagyjatok békével meghalni. Leül.

DÖRGŐ. Ettől ne várjon uram semmit; ez régen eljátszotta szivét.

SOMFYNÉ. Hiszen azt mondotta sógor, hogy jusson eszembe a' tallér; most lássa meg, hogy én azt nem felejtettem el.

H E T E D I K J E L E N É S.

V O L T A K. F Ő B I R Ó.

DÖRGŐ. Hál' istennek, hogy itt van főbiró úr; én éppen csak a' főbiró urat vártam, különben —

BIRÓ. Itt borzasztó dolgok történnek teins főbiró úr. Ez a' becsületes ember itt ép és tökéletes eszén van; de ha nem akarja főbiró úr, hogy eszét elvesse, ha nem akarja, hogy mi itt vaktában nyúljunk a' dologhoz, tegyen igazságot neki törvény és emberiség szerint.

SOMFYNÉ. Ezek igen nyomos tanúságot tehetnek itt, főbiró úr; — a' sógor éppen most akari közöttök capitalisokat osztogatni.

FŐBIRÓ. Ugyan úgy-e? ez igen jól illika' többihez.

SOMFYNÉ. A' Somfy-massából tudniillik.

JÁMBORFY. Saját vagyonomból.

FŐBIRÓ. Fogjuk röviden a' dolgot; én itt tisztemben járok el. A' biróhoz és Dörgőhöz. Mit akartok ti itt?

BIRÓ. Látni akarjuk uram, mi történik.

DÖRGŐ. Igen uram; jól oda látni, azt megmondom.

FŐBIRÓ. Takarodjatok ki innen, itt nincs semmi dolgotok.

BIRÓ és DÖRGŐ. Mi nem megyünk.

FŐBIRÓ. A' biróhoz. Micsoda?

BIRÓ. Isten' parancsolatja, és ember' parancsolatja, uram; az első erősebb.

FŐBIRÓ Dörgőhöz. Hát kendet felkérte valaki, hogy ennek Jámborfya mutat. segítsen?

DÖRGŐ. Igen, uram.

FŐBIRÓ. Kicsoda?

DÖRGŐ. Én magam, mellére mutat. itt a' lelke. Jámborfy derék, becsületes egy ember, én annak ismerem szavában és tettében. A' ki egy ilyen embert bántatni hágy, és nem fekszik betegen ágyában; az én előttem rossz ember; én pedig, mint látja főbiró úr, ép és egészséges vagyok 's nem tartom magamat rossz embernek.

FŐBIRÓ. Nem, úgy-e?

DÖRGŐ. Nem én, biz' isten, uram; 's ez a' hit most olyan erősen támadott fel bennem, hogy nem tudom, meddig maradok még így álló helyemben. Csak egy orrfintoritást lássak, melly nekem nem tetszik, meg fogja az az ember látni, hogy vér van ereemben, becsület szivemben, és erő kezemben.

BIRÓ. Tegyen igazságot, mondjon ítéletet, teins főbíró úr —

FŐBIRÓ. Illyen sokféle ember közt. —

BIRÓ. Nem félhet semmitől, főbíró úr. Itt három egyenes lelkű ember áll, kik hallani akarják, mit ítél főbíró úr ez ügyben isten helyett.

FŐBIRÓ. Hm, ti rendkívül —

SOMFYNÉ. Lázadók vagytok.

FERENCZ. Igazi lázadók.

DÖRGŐ. Kend la fogja be száját, mikor a' tekintetes főbírótság beszél. Rajta, főbíró úr, mondjon ítéletet. Bíró uramat itt jól ismeri, rólam tudja hogy ki vagyok. Ha ezt itt Jámborfya mutat. nem ismeri, hivassa össze a' falut 's vétesse protocollumba a' mi jót és szépet róla fejenkint fognak majd vallani. Azt mondom uram, hogy írás közben tiszta könny-cseppeket fog a' betűkre hullatni, vagy ha nem, azt hinném, hogy a' főbíró úr itt a' szíve körül nem jól áll. Ezt az asszonyt is, úgy hiszem, ismérheti; ezt a' jó madarat pedig Ferenczre mutat. ma reggel ismértettem meg a' főbíró úrral. Most tehát csak szóljon egy folytában; mi egy szót sem fogunk közibe ejteni, hanem ajtatosan mind végig kihallgatjuk.

FŐBIRÓ. Igen is, én fogok most szólni, zavarodásban. és én tulajdonképen azt akarom —

SOMFYNÉ. Tulajdonképen itt cselekedni kell, nem akarni.

BIRÓ. Hallgasson az asszony. Nem látja, hogy mi itt a' főbiróság előtt állunk.

FŐBIRÓ. Úgy van! *szünet.*

DÖRGŐ. No most csendeség van, most szóljon főbiró úr. Rosszat nem mondhat az úrról senki; mi tanúi leszünk.

BIRÓ. Akárhol kívánja.

DÖRGŐ. Ország-világ előtt.

FŐBIRÓ. No's tehát, Jámborfy, hadd halljuk, mit mond kend?

JÁMBORFY. Én? semmit. Én azt várom, mit kíván főbiró úr.

FŐBIRÓ. Igen; ez rendén van; ez helyes.

SOMFYNÉ. Úr isten, mennyi beszéd és mind hiába. Hiszen a' dolog már be van bizonyítva.

DÖRGŐ. Hallgasson az asszony, különben én hajdú helyett leszek és kiviszem az asszonyt, míg elő nem hívják.

SOMFYNÉ. De hiszen a' teins főbiró úr mindenről, és egészen megfélekedzik. Magáról, szándékáról, tekintetéről, hivataláról, egy szóval mindenről. Jól van tehát én te-

szem a' panaszt. Azt mondotta nekem a' főbiró úr, hogy —

FŐBIRÓ. Jól van, igen jól van, minden igen jól van. Legelőbb is tehát Mihály' goromba viselete 's ellenem, főbirája ellen támadása iránt; a' bűnöst holnap reggel nyakvasba tétetem.

JÁMBORFY. Főbiró úr!

DÖRGŐ. Jól van; de akkor a' gazdag Jakab, ki Jámborfynak oltványait kitépette, mellé fog tétetni. A' tanú nálam van, saját házamban.

FŐBIRÓ. Azt azután el fogjuk intézni. Továbbá ama bizonyos leány iránt —

JÁMBORFY. Minden irományokat kész lesznek előmutatni annak idejében; azokból ki fog tetszeni, kicsoda. De most —

FŐBIRÓ. Ki az irományokkal most, egyszerűbe.

JÁMBORFY. Engedelmével főbiró urnak, most nem.

SOMFYNÉ. Hah, miért nem?

JÁMBORFY. Ne kényszerítsen most reá, főbiró úr.

SOMFYNÉ. Ha lelke olly tiszta —

JÁMBORFY. Ebben igen tiszta.

SOMFYNÉ. Viselete olly szeplőtelen: miért nem áll elő?

FERENCZ. Szólana, ha tudna.

SOMFYNÉ. De nem mer.

FŐBÍRÓ. Megnyittatom én száját; ott kinn emberek vannak.

DÖRGŐ. Itt is azok vannak, uram.

SOMFYNÉ. A' leány, — bezzeg a' leány, sógor uram! ezt mindjárt gondoltam. Hadd halljuk, ki vele, pirítson ránk ha tud. —

JÁMBORFY. Fel akarjátok-e a' sírokat törni? a' holtak' titkait napvilágra hozni? törvénybe idézni egy haldokló szerencsétlennek végső sohajtását? azt akarjátok-e, hogy e' vallomással egész ocsmányságtokat napvilágra hozzam? — Bocsáss meg nekem Karolinám' árnyéka; nem én szegem meg eskümet, hanem e' szörnyetegek, kik szívemet megtörék. Ők fedezik fel azt, minek velém kell vala sírba szállnia. Somfynénak levelet nyujt által. Itt van, — olvasd, — lásd, itt a' haldokló' kezének reszketeg vonásait; az irás az övé, testvéredé, Karolináé.

SOMFYNÉ. Áltveszi a' levelet, elsápad. Hogyan? Kihez? —

JÁMBORFY. Hozzám, kit boldogtalanná tett bűne által. Hozzám bizodalmat érzett, tehoz-

zád nem. A' főbiróhoz. Az a' leány, kit a' főbiró úr bezáratott, kit én neveltem, oktattam, tápláltam, kit én sorsa' és szíve' együgyűségéhez képest a' jámbor Mihályhoz akarok férjhez adni 's kiházásítani: — ezen asszony' édes tesvérenek leánya.

SOMFYNÉ. Akaratja ellen, fél hangon. Oda vagyok, mit kell hallanom!

JÁMBORFY. Ki vezette Karolinámat eddig a' lépésig? Ki gyötrötte őt szemre hányásával, míg nem az árva sorvadásba esett és kimúlt? Ki kinzotta a' gyermeket, hogy ne maradjon utána senki, ki az anyai örökre számot tartson? Ki bírta az anyát annyira, hogy ez gyermekét megmenteni akarván holt-nak mondja 's magát és gyalázatját nekem, kit mennyétől fosztott meg, vesse karjaiba? 's ki csalta ki tőle, a' halállal és kétségbeeséssel küzdőtől, az árvát megtagadó testamentumot, önmagának? — Te tetted ezt mind, boldogtalan asszony, te pénzért; te kiengemet lakomból és szülőhelyemről kiűzel, ki engemet e' hegyekig üldözesz, ki örüllté akarnál tenni, megölni, — hogy pénzt kapj.

FERENCZ. Drága uram bátyám —

JÁMBORFY. Mit akarsz te? — Ne félj, eszemem vagyok én. Van még elmém nekem az

elmúlt napok' gyötrelmeire, vannak könnyeim a' jövőndőkére. Öcsémnek özvegye, még tisztelem rajtad a' nevet, mellyet hordasz, ne izgass engem az átokig, ne addig, hogy elbeszéljem ezen jámboroknak egészen, ki vagy te 's mit vétettél még többet ellenem. Siess, oh siess el szemeim elől, mert egy düh kezd lelkemre szállani, millyet még soha nem érzettem. Szemem előtt látom Karolinát, és benned gyilkosát!

BIRÓ. Jámborfy, barátom! —

JÁMBORFY. Miért nem felel az asszony? miért nem mondja azt hogy hazudok, miért nem azt, hogy őrült vagyok? Mondd ezt vagy amazt, ha mered; — ne reszkess, ne félj, állj szembe az isten' ítélőszékével, mellynek elejébe idézlek, menj el testvéred' árnyéka előtt, melly itt közötted és közötttem lebeg, és fogj meg engem, mondd hogy megbolondúltam, mondd ha mered! —

SOMFYNÉ. Teins főbiró úr, — én — nem —

JÁMBORFY. És az úr, főbiró úr, miért nem mond engemet bolondnak, miért nem mondja hogy gyilkos vagyok? Férenczhez. Eredj te, fiú; csukasd be apádnak testvérét, vedd el pénzét, dugd zsebedbe 's vess oda neki egy pár garast kenyérre és ruhára! Hiszen ti embe-

reket fogadtatok vasvillákkal, én egyedül állok, nekem nincs védem, nem kell senki védül; nincs erőm, csak a' kétségbeesés' mindenhatósága. Mi tartóztat benneteket egyéb, ha nem az, a' mit lángbetűkkel tartok előtökbe, védem álnok terveitek ellen, erőm az életben, nyugtom a' halálban: a' lélekisméret! Nézzetek rá, erre az asszonyra, a' lélekisméret elkárhoztatta őt. Ide nézzetek jól, hiszen az ítélet itt áll a' homlokán.

SOMFYNÉ. Öszveszedi magát, daczolni akarva. Sógor úr úgy beszél —

JÁMBORFY. Az eskü felpattant; — felpattant a' zár is, melly szívemen feküdt. Órátok eljött, nincs ezentúl rajtam semmi hatalmatok. — Egy szóval, uram, hadd halom, mit mond az úr: örültnek hisz az úr, vagy nem annak?

FŐBIRÓ. Örültnek ugyan nem; — de —

JÁMBORFY. Minek az emberek a' házamnál?

FŐBIRÓ. Az úr megtámadta személyemet.

SOMFYNÉ. Már az csak valóságos —

JÁMBORFY. Fölriasztása volt a' lélekisméretnek.

SOMFYNÉ. Attól lehetett tartani. —

JÁMBORFY. A' tiszta lelkü nem tart semmitől.

FŐBIRÓ. De mindazonáltal addig is, míg bővebben bebizonyult volna, míg —

JÁMBORFY. Főbiró úr, ha nagyon meg találtam kézzszorításommal ijeszteni, tessék, vegyen be néhány port. Tárczájából váltót (Bretschel) ad neki. Szolgálhatok?

FŐBIRÓ. Obligatissimus.

JÁMBORFY. Mikor kaphatom Mihályt haza?

FŐBIRÓ. Teins uraságod közbenjárására —
SOMFYNÉ. Milly gyöngeség, főbiró úr!

FŐBIRÓ. Millyen erő, nagyságos asszonyom. —

FERENCZ. Igen, a' pénzben.

FŐBIRÓ. De a' szavakban. 'S úgy-e, spectabilis, az előbbeni heves magyarázatokban a' lélekisméretéről, én nem valék értve?

JÁMBORFY. A' kit lelke vádol.

FŐBIRÓ. Engemet nem vádol. Hé, biró!

Halkan beszél a' biróval.

BIRÓ. Ezer örömmel, tekintetes uram.

JÁMBORFY. Mihályról van a' szó?

FŐBIRÓ. És a' leányról.

JÁMBORFY. Oh, azt mi együtt hozzuk ide, teins főbiró úr.

BIRÓ. Igen jól van. Megy. Tüstént oda küldök. el.

JÁMBORFY. Úgy engedje meg főbiró úr,

hogy dolgomat végezzem. E' végre majd a' fiatalokat is behivom, 's most a' vasvillás embereknek adok egy kancsó bort. Hadd igyák el eszüknek egy részét, miután én az enyimet a' törvény előtt is egészen megkaptam. El Dörgővel.

NYOLCZADIK JELENÉS.

FŐBIRÓ. SOMFYNÉ. FERENCZ.

SOMFYNÉ. Nem szánnám megölni az urat.
FŐBIRÓ. Azt hiszem.

SOMFYNÉ. Illy hallatlan gyávaság! —

FŐBIRÓ. Az ördög — uram bocsáss' — mondja ezt az embert bolondnak; nagyon is sok az esze.

SOMFYNÉ. Megfogni, elvinni, becsukni, eret vágatni, beadni, mocskolni, koplaltatni, hányatni, köpüzni, megint eret vágatni, — és se könyv, se kés, se csat, se borotva, se szó, se pénz: két hét múlva meg kellett volna neki bolondúlni, azt én jobban tudom.

FŐBIRÓ. De a' parasztok —

FERENCZ. } Kalodába velek.

SOMFYNÉ. } Le kellett volna beszélni őket.

FŐBIRÓ. De a' nagy méltóságú helytartó tanács; meg az én lélekisméretem. — Mióta Jámborfy olly hirtelen megfogá kezemet, mondhatom, nem egyszer fut egy hideg borzadás hátamon végig 's úgy rémlik előttem, mintha egy harsány tárogatót hallanék. Egy szóval, asszonyom, az ítélet' napja nagy incommoditás —

SOMFYNÉ. Mikor lesz még az meg!

FERENCZ. Megyünk, mamám?

SOMFYNÉ. Dehogy megyünk.

FERENCZ. Hát mit akarunk még itt?

SOMFYNÉ. Nem, én nem mozdulok innen. Nekem még kell az örökségből kapnom.

FŐBIRÓ. A' mint most állanak a' dolgok, ezt ugyan alig hiszem.

SOMFYNÉ. Ferencznek fülébe súg.

FERENCZ. Igazság, mamám. el.

SOMFYNÉ. Igen is, uram, én osztózni fogok, akármibe kerül is. De az úr, nem kap tőlem semmit.

FŐBIRÓ. Én már más doctortól kaptam orvosságot.

KILENCZEDIK JELENÉS.

VOLTAK. JÁMBORFY. GERGELY. SÁRA.

A' három parasztleány. BIRÓ. DÖRGŐ.

JÁMBORFY. Jertek be derék barátim, falusiak. Csak ide közelebb hozzám; — a' jámborok soha sem lehetnek egymáshoz igen közel. Teins főbiró úr, itt áltadom az úrnak végrendeletemet; némellyeket élők között ajándékképen akarok elosztogatni. *Somfynéhez.* Az asszony semmit sem kap, azért kimélje magától az epekedést.

SOMFYNE. Oh, még nincs mindennek vége.

DÖRGŐ. Úgy hát a' rossz lelkek még küldenek valami bosszúságot?

BIRÓ. Int neki, hogy hallgasson.

JÁMBORFY. Az én vagyonom adósságtalan; nem fekszik rajta semmi teher. — Azok az emberek, kiket a' természet és vérség' szent kötelékei legközelebb állítottak hozzám, elhagytak engem, 's helyüket szeretet és jóakarat által a' falunak jószívű lakói foglalák el. Ezek rokonim, kiket isten, midőn gyötrött és szerencsétlen valék, rendele melém, én őket rokonimnak ismerem el, 's mostani nyilatkozásom akkorra is hat, mi-

dőn azt szóval nem tehetem többé, de szívem mind végső ütéseig érzeni fogja.

FŐBÍRÓ. Ez eddig igen jól van mondva, hanem a' documentumok. —

JÁMBORFY. Itt vannak testamentumomban, itt szívemben, 's itt hála-könnyeimben. Ti nyílt szívvvel fogadtátok az idegent; jót tetetek velem, midőn szegénységben látszám; segéltetek, ha rátok szorúltam: isten fizesse meg ezt néktek! Dörgöt és Birót megöleli.

BÍRÓ. Már megfizette, uram; megfizette.

DÖRGŐ. Gergelyhez és Sárahoz. Ti neki köszönitek boldogulástokat. Ide jertek, ide álljatok mellé, 's akkor is, ha majd elérkezik búcsúzója, álljatok mellette. A' ki boldogokat hagyhat ez életben, az nem hal ki magtalanúl.

GERGELY és SÁRA. Jámborfyhoz állanak.

TIZEDIK JELENÉS.

VOLTAK. MIHÁLY.

MIHÁLY. Jámborfyhoz szalad. Ah, apám, István apám! — de hát ez a' sok ember mit akar itt?

JÁMBORFY. Hallani és tanúsítani akarják, hogy fiam vagy, fiam és öröke házamnak,

kertemnek, földeimnek, három ezer tallérnak, — és egész atyai áldásomnak. Ölelés.

MIHÁLY. Ah uram, — apám, — mit mondjak, — mit csináljak, nincs szóm, — nincs elmém, — hiszen én olly szegény, — olly jó, olly víg vagyok, — Dörgő, bíró, főbíró úr, — hiszen kelmetek okos és tanult emberek, — adjanak hálát neki értem, — mondják meg neki helyettem, hogy őt isten ebben az életben sokáig épségben és egészséggben tartsa meg; — amen, amen. Reá borúl.

MINDNYÁJAN. Jámborfy István éljen!

JÁMBORFY. Köszönöm, igen köszönöm ezt az indulatot, ezt a' boldog órát. Kiveszi tárczáját 's belőle egy papirost a' főbírónak áltnyujt. Itt van ezer tallér egy gyümölcs-iskolára. Enyhítsék annak termései e' jámbor lakosokat, akkor is, midőn én már közöttök régen elhamvadtam. A' bíróhoz. Ugyan ezer tallért kelmednek, bíró uram. Dörgőhöz. Ugyanannyit a' keresztfiámnak. Főbíróhoz, áltnyujtván neki a' testamentumot. Ebben rendelés van téve boldogult testvérem' kised leánya' számára is, ha t.i. jóra nevededik fel; ha nem: minden visszaesik e' községnek. Akaratom' végrehajtójává az itteni főbírók nevezem, kinek fáradozásaért 400 tallért hagytam.

FŐBÍRÓ. Éljen a' hivatal!

JÁMBORFY. A' mi még fenmarad —

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

VOLTAK. FERENCZ. LUIZA.

SOMFYNÉ. Luiza leányom, köszönd meg bácsikának; ő nem feledkezett el rólad. Eredj, köszönd meg.

LUIZA. Hozzá fut. Ne haragadjék ránk, bácsi!

JÁMBORFY. Nem, leányom, nem; rád nem haragszom.

LUIZA. Mamám csak azért fél, mert minden olyan drága.

FERENCZ. Drága uram bátyám! —

JÁMBORFY. Neked mi kell? — Nesze, hagyok neked is valamit: — egy forint két játék kártyára.

FERENCZ. Anyám, menjünk. el.

SOMFYNÉ. Igen, menjünk. Hajtsd meg magad' Luiza, mi holnap útra indulunk.

LUIZA. Addio, bácsi. Ah istenem, mikor látom magát megint?

JÁMBORFY. Azt tartom, sohasem, kedves lányom.

LUIZA. Erősen átkarolja. Sohasem? édes kedves bácsim!

JÁMBORFY. Luiza, reád atyád' lelke szállott. Ölelj meg még egyszer érette. Légy olly kegyes és jó, mint ő volt, de légy boldogabb, mint mi ketten. Isten veled! *Letesszi öléből.*

LUIZA. Csak egy pár lépésre megy el tőle.

JÁMBORFY. Isten jobbítson és tartson beneteket.

SOMFYNÉ. Isten velünk, sógor uram. *Indul.*

LUIZA. Jámborfyra néz, majd sirva fakad 's anyja után indul.

JÁMBORFY. Nem; — ne menj. A' mint mégysz, úgy mentél mikor atyádat temettük. Maradj itt, mondj engem atyádnak. Hallom testvérem' szavát, az ő lelke bánatos sohajjal jár feletted. — Sógor asszony, tegye jóvá az elmúltakat, 's hagyja itt a' leányt, engedje ált nekem.

SOMFYNÉ. *Visszatérve.* Mit gondol sógor? saját gyermekemet!

LUIZA. Jámborfyhoz. Itt is szeretnék lenni; de anyámmal is szeretnék lenni. — Hát már hová legyek?

JÁMBORFY. Kivesz valamit tárczájából. Ez a' leány' nevelésére lesz. A' tárczát Somfynénak nyújtja. Itt van mind a' mi még megmaradt; vegye el sógor asszony, de hagyja a' leányt.

SOMFYNÉ. Ha kedve telik benne sógor úrnak —

LUIZA. Jámborféhoz szalad. Édes jó bácsi! —
de néha csak mamát is láthatom? —

JÁMBORFY. Karjába veszi. Igen, leányom. —
Örüljetelek velem barátim; a' pénz elment, a'
béke megjött. Jobbítsa meg magát sógor asz-
szony; azután látogassa meg nálam leányát,
a' mikor tetszik. Luizát bal karjába veszi, Mihályt kézen
fogja. Fiam, leányom van, ti mindnyájan test-
véreim vagytok, gazdag vagyok, mióta sze-
gény lettem, áldassék érte istennek szent
neve. Béke és áldás nyugodjék szíveteken és
földeiteken; enyh és vigasztalás mindennek,
ki mint én pénzéért gyötörtetik; áldás nyu-
godjék e' házon és jámbor lakóin. Jertek,
induljunk mindnyájan fiamnak jegyeséért, a'
menyemért. Osszák meg ők és magzataik is
kenyerőket a' szerencsétlenekkel; így ha
kincset nem fognak is halomra gyűjteni, lel-
kük gazdag lesz a' békében és édes nyuga-
lomban, pedig csak ez a' gazdagság követ a'
siron túl.

BIRÓ ÉS DÖRGŐ.

GERGELY.

MIHÁLY.

} Az igaz.

} Úgy kell tenniek, uram.

} Megcselekeszszük, apám.

Jámborfy viszi Luizát, Mihály mellette megy karon fogva;
Biró, Dörgő, Gergely és Sára közepett mennek; Som-
fyné és a' Főbiró követik. A' kárpit lefordúl.

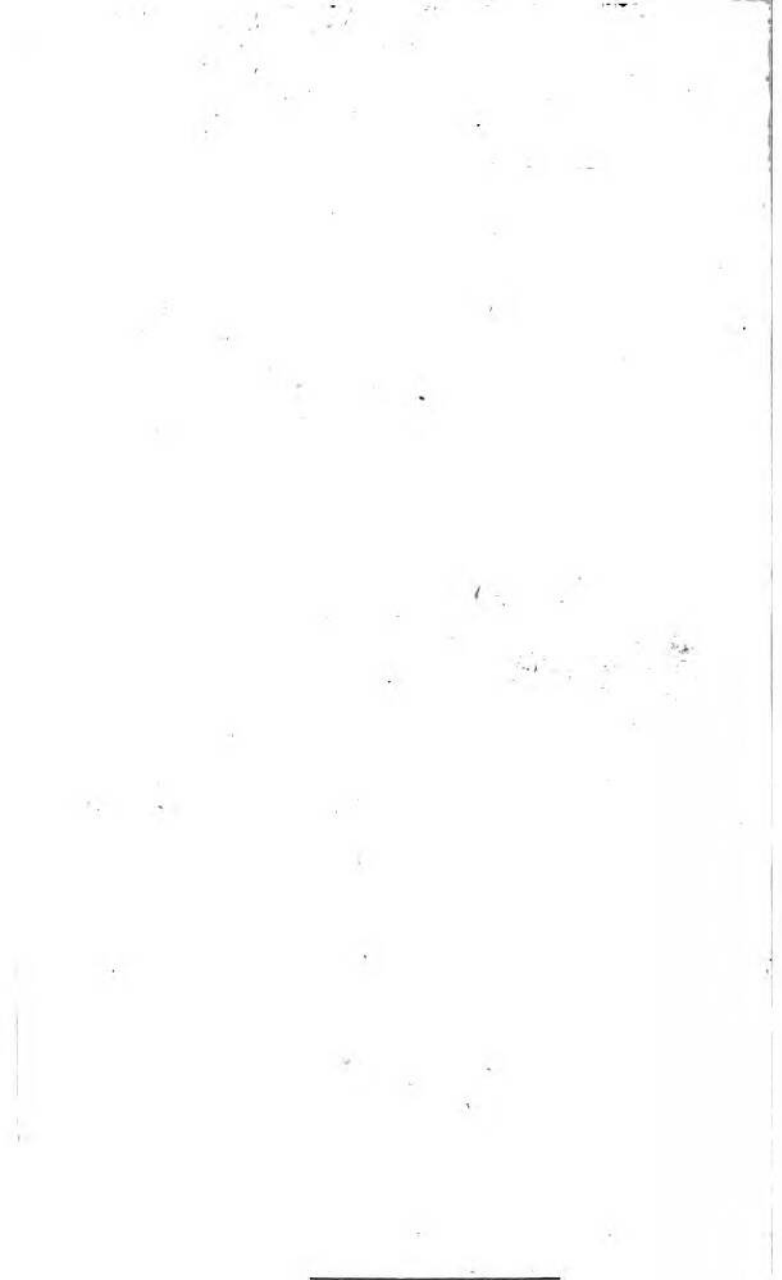
TUDNIVALÓK.

1. A' m. t. társaság ezen munkának csak kiadója lévén, nem kezeskedik a' benne követett nyelvszabályokról, sem írásmódról, sem végre akármi nemű nyelvet 's írást illető elvekről; egyedül arra kívánt a' kéziratok' birálatában ügyelni, hogy az elfogadott és sajtó alá bocsátandó munka, mint egész egy vagy más tekintetből ajánlható legyen, 's a' literatura' jelen állapotjában kiadásra méltónak tartathassék.

2. Nem vizsgálhatván meg a' benyújtott kéziratokat a' társaság fejenként és egészben: ez, u. m. A' végrendelet, Vörösmarty Mihály rendes és Csató Pál lev. tagok', mint e' végre hivatalosan megbizottak' írásbeli ajánlására adatott sajtó alá.

3. A' társaság által kiadott kéziratok közül ez XXIV-dik számu.

D. Schedel Ferencz,
titoknok.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z174549403

